

T.C.
ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ VE TEKNİK LİSELERİ
TERCİH ETME DURUMLARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKAY BOZKURT

DANIŞMAN
PROF. DR. KENAN ÖZCAN

ADİYAMAN, 2024

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ VE TEKNİK LİSELERİ TERCİH ETME DURUMLARININ İNCELENMESİ

İlkay BOZKURT

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Adıyaman Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Şubat/2024

Danışman: Prof. Dr. Kenan ÖZCAN

Bu çalışma; öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerine göre ortaokul ve imam hatip ortaokulu öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algılarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma genel tarama modelinde yürütülmüş betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu Gaziantep ili Şahinbey ilçesindeki kamu ortaokullarında 2021-2022 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 717 öğrenci, bu okullarda görev yapan 304 öğretmen ve bu öğrencilerin velileri içerisinde çalışmaya katılan 542 veli oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında araştırmacı ve danışmanı tarafından geliştirilen “Ortaokul Öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Liseye İlişkin Görüşleri Ölçeği”, “Ortaokul Öğretmenlerinin Mesleki ve Teknik Liseye İlişkin Algıları Ölçeği” ve “Ortaokul Öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Liseyi Tercih Etme Durumuna İlişkin Veli Anket Formu” kullanılmıştır. Veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Veri analiz tekniği olarak yüzde, frekans, t- Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve çoklu karşılaştırmada LSD tekniği kullanılmıştır. Öğrencilerin mesleki liselere tercih etmede çekincelerinin olduğu ve öğrencilerin önemli bir bölümünün kendilerini mesleki liselere gidecek bir öğrenci olarak görmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlere göre ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere yönlendirmede yeterli tanıtım yapılmadığı, gezi ve mesleki rehberlik etkinliklerinin yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan veliler çocuklarını yönlendireceği en son okul türü olarak meslek liselerini gördüklerini ve bu okul türüne devam eden öğrencilerin üniversite sınavını kazanmalarının zor olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada, öğrenciler için mesleki liselere geziler düzenleme, alan uzmanlarının mesleki rehberlik konusunda seminerler vermesi; öğretmenlere yönelik mesleki rehberlik konusunda hizmet içi eğitim verilmesi ve velilere yönelik mesleki ve teknik liselerin tanıtılmasının sağlanması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul öğrencileri; Mesleki rehberlik; Mesleki ve teknik lise; Öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri.

ABSTRACT

EXAMINATION OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS' CHOOSING VOCATIONAL AND TECHNICAL HIGH SCHOOLS

İlkay BOZKURT

Department of Educational Sciences

Adıyaman University, Graduate Education Institute, February/2024

Supervisor: Prof. Dr. Kenan ÖZCAN

This study; according to the opinions of students, teachers and parents, it aims to determine the perceptions of secondary school and imam hatip secondary school students about vocational and technical high schools. The research is a descriptive study conducted in the general survey model. In 2021-2022 academic year 717 students in public secondary schools and imam hatip secondary schools in Şahinbey district, 304 teachers working in these schools and among the parents of the students 542 parents participated in the study. In collecting data developed by the researcher and his advisor "Secondary School Students' Opinions Scale on Vocational and Technical High School", "Secondary School Teachers' Opinions Scale on Vocational and Technical High School" and "Secondary School Parent Survey Form Regarding Students' Preference for Vocational and Technical High School" used. The data were analyzed with the SPSS program. As a data analysis technique percentage, frequency, t-Test and One-Way Analysis of Variance (ANOVA) and LSD in multiple comparisons technique was used. It has been concluded that students have hesitations about choosing vocational high schools and that a significant portion of the students do not see themselves as students who will go to vocational high schools. According to the teachers, it was concluded that there was not enough promotion in directing secondary school students to vocational and technical high schools, trips and vocational guidance activities were not sufficient. It was concluded that the parents participating in the research saw vocational high schools as the last type of school to which they would direct their children, and it was difficult for students attending this type of school to pass the university exam. In the research, organizing trips to vocational high schools for students, domain experts giving seminars on vocational guidance; It has been suggested to provide in-service training on vocational guidance for teachers and to promote vocational and technical high schools to parents.

Keywords: Secondary school students; Vocational guidance; Vocational and technical high school; Students', teachers' and parents' opinions.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezim boyunca bana yol gösteren, kıymetli vaktini beni yetiştirmek için harcayan değerli danışman hocam Prof. Dr. Kenan ÖZCAN'a desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Tez jürime katılıp çok değerli katkılar veren Prof. Dr. Çağlar ÇAĞLAR ve Prof. Dr. Aydın BALYER hocalarıma teşekkür ederim. Hayatın her anında desteğini hissettiğim kıymetli anneme, bugüne ulaşmamda büyük emeği olan değerli babama ve kardeşlerime en içten teşekkürlerimi sunarım.

İlkay BOZKURT

2024

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Adıyaman Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

İlkay BOZKURT

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Genel Amacı	3
1.3. Araştırmanın Alt Amaçları.....	3
1.4. Araştırmanın Önemi.....	3
1.5. Sayıtlar.....	4
1.6. Sınırlılıklar	4
2. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM.....	6
2.1. Meslek ve İş Kavramları	6
2.2. Mesleki ve Teknik Eğitim Kavramı	7
2.3. Mesleki ve Teknik Eğitimin Amacı	7
2.4. Mesleki ve Teknik Eğitimin Önemi.....	8
2.5. Anadolu Coğrafyasında Mesleki ve Teknik Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi.....	8
2.5.1. Ahilik teşkilatının kurulması.....	8
2.5.2. Osmanlı İmparatorluğu döneminde mesleki eğitimin gelişimi	9
2.5.3. Cumhuriyet döneminde mesleki ve teknik eğitim.....	11
2.5.3.1. Mesleki ve teknik eğitimin kuruluş dönemi.....	11
2.5.3.2. Mesleki ve teknik eğitimin ülke sathına yayılma dönemi.....	13
2.5.3.3. Mesleki ve teknik eğitimde planlı kalkınma dönemi.....	13
2.5.3.4. Mesleki ve teknik eğitimde küreselleşme dönemi.....	14

2.5.3.5. Mesleki ve teknik eğitimde yeni dönem: MESEM Projesi.....	16
2.6. Milli Eğitim Şûralarında Mesleki ve Teknik Eğitime Yönelme	16
2.7. Kalkınma Planlarında Mesleki ve Teknik Eğitime Yönelme	21
2.8. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları.....	24
2.9. Mesleki ve Teknik Ortaöğretime Yönlendirme	25
2.10. Rehberlik ve Psikolojik Danışma	25
2.11. Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Hizmet Alanları.....	27
2.12. Mesleki Rehberlik	28
2.12.1. Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde mesleki rehberlik.....	31
2.13. Mesleki Gelişim Kuramları.....	32
2.13.1. Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma'nın mesleki gelişim kuramı.....	32
2.13.2. Super'ın mesleki gelişim kuramı	33
2.13.3. Holland'ın mesleki gelişim kuramı	34
2.13.4. Roe'nun mesleki gelişim kuramı.....	36
2.14. İlgili Araştırmalar	38
3.YÖNTEM.....	47
3.1. Araştırmanın Modeli	47
3.2. Evren ve Örneklem	47
3.2.1. Öğrenci örnekleme ilişkin bilgiler	47
3.2.2. Öğretmen örnekleme ilişkin bilgiler.....	51
3.2.3. Veli örnekleme ilişkin bilgiler	55
3.3. Veri Toplama Yöntemi ve Araçları.....	60
3.3.1. Öğrencilere ilişkin ölçme aracı.....	60
3.3.2. Öğretmenlere ilişkin ölçme aracı	61
3.3.3. Velilere ilişkin ölçme aracı.....	67
3.4. Verilerin Analizi.....	67
4. BULGULAR VE YORUM	68
4.1. Öğrencilere İlişkin Bulgular ve Yorum	68
4.2. Öğretmenlere İlişkin Bulgular ve Yorum.....	91
4.3. Velilere İlişkin Bulgular ve Yorum	118
5. SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	122
5.1. Sonuç ve Tartışma	122

5.1.1. Öğrencilere ilişkin sonuçlar ve tartışma	122
5.1.2. Öğretmenlere ilişkin sonuçlar ve tartışma	130
5.1.3. Velilere ilişkin sonuçlar ve tartışma	137
5.2. Öneriler.....	138
5.2.1. Öğrencilerden elde edilen sonuca yönelik öneriler	138
5.2.2. Öğretmenlerden elde edilen sonuca yönelik öneriler	140
5.2.3. Velilerden elde edilen sonuca yönelik öneriler	140
KAYNAKÇA.....	142
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1. Öğrenci örneklemine ilişkin demografik bilgiler.....	48
Tablo 3.2. Öğretmen örneklemine ilişkin demografik bilgiler.....	52
Tablo 3.3. Veli örneklemine ilişkin demografik bilgiler.....	56
Tablo 3.4. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğine ait güvenilirlik katsayıları (n=230).....	60
Tablo 3.5. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin KMO ve Bartlett's test sonucu.....	61
Tablo 3.6. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin ortak varyans değerleri.....	62
Tablo 3.7. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin açıklanan toplam varyansı.....	63
Tablo 3.8. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin döndürülmüş bileşenler matrisi.....	64
Tablo 3.9. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile toplam arasındaki korelasyon katsayıları.....	66
Tablo 3.10. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin cronbach alpha güvenilirlik katsayısı.....	66
Tablo 4.1. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	68
Tablo 4.2. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile okul türü değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	69
Tablo 4.3. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile sınıf düzeyi değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	71

Tablo 4.4. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile aile içinde meslek lisesi mezunu olması değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	71
Tablo 4.5. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile yaz tatilinde bir iş/işletmede çalışma değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	72
Tablo 4.6. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile mesleki eğitim merkezleri hakkında bilgi sahibi olma değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	74
Tablo 4.7. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile ilgi ve yetenek alanlarına yönelik rehberlik hizmeti alma değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	75
Tablo 4.8. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile yaş değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu...	76
Tablo 4.9. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile kardeş sayısı değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu.....	76
Tablo 4.10. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile kardeş sayısı değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu.....	78
Tablo 4.11. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile mesleki ve teknik lisede öğrenim görmeyi düşünme değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu.....	79
Tablo 4.12. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile mesleki ve teknik lisede öğrenim görmeyi düşünme değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu.....	80

Tablo 4.13. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile ebeveynlerin çalışması değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu.....	81
Tablo 4.14. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile mesleki ve teknik liseler hakkında bilgi sahibi olma değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu.....	83
Tablo 4.15. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile mesleki ve teknik liseler hakkında bilgi sahibi olma değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu...	84
Tablo 4.16. Öğrencilerin ölçeğin meslekler hakkında düşünceler alt boyutuna ilişkin görüşleri tablosu.....	85
Tablo 4.17. Öğrencilerin ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutuna ilişkin görüşleri tablosu.....	86
Tablo 4.18. Öğrencilerin ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutuna ilişkin görüşleri tablosu.....	88
Tablo 4.19. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	91
Tablo 4.20. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile okul türü değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	92
Tablo 4.21. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile 7. veya 8. sınıf okutuyor olma değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	92
Tablo 4.22. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile mesleki ve teknik lise görevlilerinin okullarını tanıtması değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	93

Tablo 4.23. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile mesleki ve teknik liseye gezi düzenleme değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	94
Tablo 4.24. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile velilere mesleki ve teknik liselerin tanıtım ve bilgilendirme yapılması değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	95
Tablo 4.25. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile kız öğrenciler için mesleki ve teknik liselere yöneltme yapılması değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	97
Tablo 4.26. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile mesleki eğitimin liseden sonra verilmesi değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	99
Tablo 4.27. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile fabrikaya gezi düzenleme değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu.....	99
Tablo 4.28. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile branş değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu.....	101
Tablo 4.29. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile kıdem değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu.....	102
Tablo 4.30. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile kıdem değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu.....	104
Tablo 4.31. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile okulunda çalışma süresi değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu.....	104

Tablo 4.32. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile okulunda çalışma süresi değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu.....	106
Tablo 4.33. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile derslerinde mesleki ve teknik liselere ilişkin bilgilendirmede bulunma değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu.....	106
Tablo 4.34. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile derslerinde mesleki ve teknik liselere ilişkin bilgilendirmede bulunma değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu.....	108
Tablo 4.35. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile 8. sınıf öğrencilerine yönelik mtl'ye yönlendirmenin yeterlilik düzeyi değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu.....	109
Tablo 4.36. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile 8. sınıf öğrencilerine yönelik mtl'ye yönlendirmenin yeterlilik düzeyi değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu.....	110
Tablo 4.37. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile mesleki eğitim merkezleri hakkında bilgi sahibi olma değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu.....	111
Tablo 4.38. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile mesleki eğitim merkezleri hakkında bilgi sahibi olma değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu.....	113
Tablo 4.39. Öğretmenlerin ölçeğin meslekler hakkında düşünceler alt boyutuna ilişkin algıları tablosu.....	114
Tablo 4.40. Öğretmenlerin ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutuna ilişkin algıları tablosu.....	115

Tablo 4.41. Öğretmenlerin ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutuna ilişkin algıları tablosu.....	116
Tablo 4.42. Velilerin meslek ve mesleki rehberliğe ilişkin görüşleri tablosu.....	118
Tablo 4.43. Velilerin mesleki ve teknik liselerine ilişkin görüşleri tablosu.....	119

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3.1. Çizgi Grafiği (Scree Plot).....	64
--	----

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

α	: Alpha
f	: Frekans
N	: Evren
n	: Örneklem
p	: Anlamlılık
$\bar{x}$	: Ortalama
GA	: Gruplar Arası
Gİ	: Grup İçi
KO	: Kareler Ortalaması
KT	: Kareler Toplamı
LGS	: Liselere Geçiş Sınavı
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MESEM	: Mesleki Eğitim Merkezi
MTL	: Mesleki ve Teknik Lise
SPSS	: İstatistik Paket Programı
Sd / df	: Serbestlik Derecesi
Ss	: Standart Sapma
Sh	: Standart Hata
VK	: Varyansın Kaynağı

1. GİRİŞ

Bireyin yaşamını sürdürebilmesi için öncelikle karşılaması gereken ihtiyaçları arasında beslenme, barınma ve güvenli bir ortamda bulunma gelir. Toplum içinde yaşayan bireyin bu nitelikteki gereksinimlerini gidermesinin başlıca yollarından biri, bir meslek edinip yaptığı iş aracılığıyla ücret elde etmesidir. Bu ücretle birey başta temel ihtiyaçları olmak üzere kendini gerçekleştirmesini sağlayabilecek maddi olanakları elde eder. Birey, maddi gelir elde etmesine ilave olarak, mesleğinin gerektirdiklerini yerine getirerek toplum içinde kendi payına düşen bir ihtiyacı da karşılayarak üretmenin verdiği memnuniyeti yaşar. Mesleği vasıtasıyla birey hem kendi geçimini sağlamış hem de yaptığı işler aracılığıyla topluma katkı vermiş olur. Bu yönüyle meslekler, toplumun sağlıklı bir şekilde devamını sürdürebilmesinde önemli bir yer tutar.

Giderek çeşitlenen meslek dalları ve uzmanlaşma alanlarına bakıldığında bir kişiden tüm mesleklere hâkim olması beklenemez. Farklı mesleklerin gereğini yerine getirebilmek için bireyler meslek seçiminde bulunur. Günümüzde bilim ve teknolojiye ileriyele birlikte yeni oluşan meslek alanlarının ve ayrı uzmanlıklara bölünen mesleklerin olduğu bu durumda meslek seçimi karmaşık bir süreç halini almaktadır. Birey, bu süreçte en doğru kararı verebilmek adına başta ailesi ve çevresi olmak üzere destek almaya ihtiyaç duyabilir. Ailesinin ve çevresinin bireyle olan etkileşimi, talep ve beklentileri, sosyoekonomik ve eğitim düzeyi; bireyin yetiştirilme tarzı, aldığı eğitim ve akademik başarı durumu, öğretmenlerinin yönlendirmesi, kişilik özellikleri, gereksinim, yetenek, ilgi ve değerleri; işin gerektirdiği koşullar ve iş edinme olanağı; yaşayabileceği rastlantılar gibi pek çok parametre bireyin meslek seçiminde etkili olabilir. Bu etkenlerin etki oranı bireyden bireye farklılık gösterebilir (Tan, 1992: 124).

Türkiye’de uygulanan eğitim sistemi incelendiğinde, öğrenciler ortaokul kademesini bitirirken bir tercihte bulunmak durumundadırlar. Zorunlu kademeli eğitim gereğince ilköğretimi tamamlayan öğrenciler, bir üst öğrenime geçerken genel veya mesleki ortaöğretim kurumlarından birine yönelerek eğitim hayatlarını sürdürürler. Ortaokulu bitiren bir öğrencinin hayatındaki en önemli kararlardan biri olarak sayılabilecek ortaöğretim tercihinin en etkili biçimde yapılması başta birey ve toplum için önemlidir. Bu seçimle öğrencinin hangi alanda ilerleyeceğine ilişkin bir rota belirlenmiş olur. Bireyin yetenek ve niteliklerinden hem bireyin hem toplumun yüksek düzeyde verim alabilmesi için doğru bir yöneltmeye ihtiyaç duyulabilir. Mezun durumuna gelen sekizinci sınıf öğrencilerine ve

henüz alt sınıflarda okumakta olan geleceğin mezunlarına bu kararı vermesine yardımcı olmak için rehberlikte bulunmak gerekebilir.

Alanyazın incelendiğinde rehberliğe ilişkin çeşitli tanımlamalar yapıldığı görülebilir. Tan'a (1992:8) göre rehberlik; bireyin yerinde kararlar vermesi, uygun tercihlerde bulunması, kendini en iyi ifade edebilecek biçimde bütünsel gelişim gösterebilmesi için gerçekçi bir yaklaşımla bireysel, sistematik ve uzmanlık gerektiren destekler olarak ifade edilir. Rehberlik; kişisel, eğitsel ve mesleki rehberlik olmak üzere üç alana ayrılabilir. Mesleki rehberlik, meslek tercihinde bireyin kendi yapısıyla uyumlu bir tercih yapmaya katkıda bulunmayı amaçlar (Kesici, 2007: 330). Bu amacı gerçekleştirebilmek adına bilgi verme, öneriler getirme, mesleki danışma ve değerlendirmelerde bulunma gibi faaliyetler gerçekleştirilebilir.

Bireydeki mesleki yönelimlerin nasıl gerçekleştiğini bu seçimi etkileyen etmenlerle birlikte açıklamaya çalışan mesleki gelişim kuramlarınca ortaokul öğrencilerinin araştırma evresinde bulunduğu söylenebilir. Bu dönem içerisinde genellikle öğrenciler ilgi duyduğu alanları belirleyebilir; kendisini, iş yaşamını ve mesleklerin gerektirdiği rolleri anlamlandırmak için gözlem ve tespitlerde bulunabilir. Ortaokulu tamamlayan bir öğrenci için kendini tanıma; ilgi, yetenek ve değerlerini belirleme gibi mesleki yönelimin süreçlerini ailesi ve okulundan destek alarak götürmesinin daha sağlıklı olduğu düşünülmektedir.

1.1. Problem Durumu

Ortaokul öğrencilerinin lise tercihinde bulunurken etkilendiği kişilere ilişkin alanyazında çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar (Çelik, 2007; Gündüz, 1996; Külahoğlu, 2015; Özakca, 2008) ortaokul öğrencilerinin lise seçiminde bulunurken ailesinin ve öğretmenlerinin görüşlerinden etkilendiğini göstermektedir. Öğrencilerin ortaöğretim kurumlarına yöneldiği sürecin doğru bir şekilde yürütülmesi başta bireyin geleceği olmak üzere toplum açısından önemli bir konudur. Ortaokul öğrencilerinin yönelebileceği alanlardan biri olan mesleki eğitim; kaynakların verimli kullanılmasında, kalkınmada, iş dünyasının gereksinim duyduğu iş gücünün yetişmesinde; ekonomik rekabetin içinde yer almakta önemli bir yer tutar. Alanyazın incelendiğinde, kimsesiz ve yetim çocuklara meslek edindirmek amacıyla ıslahhane olarak kurulan mesleki okullara yönelik toplumda olumsuz bir algı olduğu görülmüştür (MEB, 2020a: 31). Çalışmada bu bakış açısının sürüp sürmediği; meslek, mesleki rehberlik ve mesleki ve teknik liselere

ilişkin öğrenci, öğretmen, veli görüşleri araştırılarak konuya bütüncül bir bakış getirmek amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Genel Amacı

Bu çalışma; öğrenci, öğretmen ve velilere göre ortaokul ve imam hatip ortaokulu öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algılarını belirlemeyi amaçlamaktadır.

1.3. Araştırmanın Alt Amaçları

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda geliştirilen alt amaçlar şu şekildedir:

A. Öğrencilere ilişkin alt amaçlar

1. Öğrencilerin meslek hakkındaki düşüncelere ilişkin algıları çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?
2. Öğrencilerin okulda verilen mesleki rehberliğe ilişkin algıları çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?
3. Öğrencilerin mesleki ve teknik liseleri tercih etmeye ilişkin algıları çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?

B. Öğretmenlere ilişkin alt amaçlar

1. Öğretmenlerin meslek hakkındaki düşüncelere ilişkin algıları çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmenlerin okulda verilen mesleki rehberliğe ilişkin algıları çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmenlerin mesleki ve teknik liselere yönlendirmeye ilişkin algıları çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?

C. Velilere ilişkin alt amaçlar

1. Velilerin mesleklere ilişkin algıları çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?
2. Velilerin meslek liselerine ilişkin algıları çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Mesleki ve teknik eğitim, ülkelerin gelişimi açısından önemli bir konumdadır. Kısıtlı doğal kaynakları işlevsel biçimde kullanabilmek ve küresel rekabette yer alabilmek için

alanında yetkin bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Mesleki eğitim aracılığı ile bu gereksinim karşılanırken iş dünyasının beklentisine cevap verebilecek iş gücü de yetişmiş olur.

Alanyazın incelendiğinde mesleki ve teknik liselere olan bakış açısını belirlemeye ilişkin birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Ancak ortaokul ve imam hatip ortaokullarında öğrenci, öğretmen ve velilerin mesleki ve teknik liselere ilişkin bakış açısını bütünsel bir biçimde ortaya koyan bir çalışmanın yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Mesleki ve teknik liselere ilişkin öğrenci, öğretmen ve velilerin sahip olduğu algının belirlenmesi; bu lise türlerine yönelik eksik ve hatalı bilgilerin düzeltilmesinde, öğrencilerin değer, ilgi ve yetenek alanları doğrultusunda yönlendirilmesinde ve insan gücü potansiyelinin etkili ve verimli biçimde yapılandırılmasında önemlidir. Mesleki ve teknik liselere olan bakış açısını bütüncül bir biçimde ele alabileceğinden ve sonuçlar bir arada değerlendirileceğinden önem arz etmektedir.

Mesleki ve teknik liseler üretken, yetkin ve girişimci bireyler yetiştirerek; ülke ekonomisi ve iş dünyasının gereksinim duyduğu işgücünü karşılamayı hedefler. Mesleki ve teknik okulların ıslahhane amacıyla kurulması, yoksul aile çocuklarının ve akademik başarısı düşük öğrencilerin yönlendirildiği bir okul türü olması bu okul türünü zayıflatmıştır. Mesleki ve teknik liselere ilişkin toplumda olumsuz bir bakış açısının olması ve uygulanan eğitim politikalarının mesleki ve teknik liselerin gelişimine yeterince katkı sağlayamaması çözülmesi gereken bir durum olarak görülmektedir. Araştırma, eğitim politikalarını geliştirenlerin veriye dayalı politikalar üretmesine destek sağlamak açısından önemli görülmektedir.

1.5. Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan öğrenci, öğretmen ve velilerin araştırma sorularına içtenlikle cevap verdikleri varsayılmaktadır.

2. Araştırmaya katılan öğrenci, öğretmen ve veliler için ölçme araçlarının uygulanmasında güvenilir bir ortam oluşturulduğu varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1- Araştırma 2021-2022 eğitim-öğretim yılını kapsamaktadır.

2- Araştırma Gaziantep ili Şahinbey ilçesindeki 10 kamu ortaokul ve imam hatip ortaokulunda öğrenim gören öğrenciler, bu öğrencilerin velileri ve bu okullarda görev yapan öğretmenlerle gerçekleştirilmiştir.

3- Araştırma kamu okullarındaki 7. ve 8. sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.

4- Araştırma, kullanılan ölçme araçlarında belirtilen soruların ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

2. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM

Bu başlık altında meslek ve iş kavramları, mesleki ve teknik eğitim kavramı, mesleki ve teknik eğitimin amacı, mesleki ve teknik eğitimin önemi, Anadolu coğrafyasında mesleki ve teknik eğitimin doğuşu ve gelişimi, Milli Eğitim Şuralarında mesleki ve teknik eğitime yöneltme, Kalkınma Planlarında mesleki ve teknik eğitime yöneltme, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları, mesleki ve teknik ortaöğretime yönlendirme, rehberlik ve psikolojik danışma, psikolojik danışma ve rehberlikte hizmet alanları, mesleki rehberlik, Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde mesleki rehberlik, mesleki gelişim kuramları ve ilgili araştırmalar başlıklarına yer verilmiştir.

2.1. Meslek ve İş Kavramları

Birey, yaşamını sürdürebilmek için bir gelire ihtiyaç duyar ve bunu mesleği aracılığıyla elde eder. Meslek, getiri sağlamak amacıyla yapılan etkinlikler bütünüdür (Sezgin, 1994: 53). Bacanlı'ya (2005: 101) göre ise meslek; bir insanın geçimini sağlamak amacıyla ifa ettiği, normları toplum tarafından çizilmiş, bir eğitim süreci sonunda elde edilen düzenli faaliyetler birliğidir. Meslek sahibi olmak; para kazanıp gıda, barınma, ısınma gibi öncelikli gereksinimlerini karşılamının yanında toplumsal ve psikolojik açıdan da tatmin sağlar. Birey, sahip olduğu bilgi, beceri ve yeteneklerini meslek aracılığıyla sergiler ve iletir. Mesleğini icra ettikçe, kabiliyetlerini kullanıp üretimde bulundukça bireyin özsaygısı gelişmiş olur. Mesleğin gerekliliklerini yerine getirirken insanlarla etkileşimde bulunmak, üretim yaparak insanlara yararlı şeyler sunmak bireye toplum içinde bir saygınlık getirir (Yeşilyaprak, 2019: 198).

İş, mesleğin uygulanması esnasında yapılan eylem ve faaliyetlerdir. Mesleğe dair sahip olunan bilgi ve maharetin tatbik edilmesidir. Bir meslek alanının içerisinde yer edinen özel bir alanın işlevlerini ifade eder (Yeşilyaprak, 2019: 199). Örneğin öğretmenlik, bir meslektir. İş ise öğretmenliğin gerektirdiği ders etkinliklerini hazırlama, öğrencilerin gelişimini izleme, not verme gibi vazifelerin yapılmasıdır. Bir başka anlatımla iş, mesleğin nerede ve hangi şekilde uygulandığıdır. Doktorluk bir meslek; aile sağlığı merkezlerinde, üniversite hastanelerinde, kliniklerde görev almak ise iş olarak ifade edilir (Yeşilyaprak, 2019: 200). Bacanlı (2005: 101) işi, bir işyerinde uygulanan, birbirine yakın nitelikteki faaliyetler olarak ifade etmektedir. Bir insanın mesleği bulunabilir ama bir işi bulunmayabilir.

2.2. Mesleki ve Teknik Eğitim Kavramı

Milli eğitim sisteminin yapısı, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu (1973) ile örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak iki alana ayrılmıştır. Örgün ve yaygın eğitim, genel ve mesleki eğitim kuruluşları aracılığıyla gerçekleştirilir. Genel eğitim; toplumun tamamına verilen, genel kültür içerikli, müşterek bilgi, davranış ve beceri anlayışı meydana getirme amacı güden eğitimidir. Mesleki eğitim; bireylere özel bir mesleğin gerektirdiği bilgiyi, davranışı ve beceriyi kazandırmayı hedefler. Genel ve mesleki eğitim birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Sadece genel veya sadece mesleki eğitimin verilmesi bireyleri yaşama hazırlamakta eksik bırakır (Özgüven, 2007: 58-59).

Mesleki eğitim, insanın hayatını sürdürebilmesinde belirli bir mesleki alana dair bilgi, beceri ve alışkanlıkların bireye kazandırıldığı ve çeşitli yönleriyle bireyin yeteneklerini geliştirdiği bir eğitim alanıdır. Teknik eğitim; üst düzeyde matematik, fen ve teknoloji uygulayabilme yeteneğine gereksinim duyulan bir mesleğin hiyerarşisi içinde, nitelikli işçi ve üst düzey personelin arasında bulunan görevleri yerine getirebilmesi için bireye bilgi, beceri ve alışkanlıklar edindirme sürecidir (Doğan, 1977: 41). Mesleki ve teknik eğitim yoluyla birey, gerekli ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bir mesleki alana dair bilgi, beceri ve davranış edinir. Bu eğitim süreci birey-meslek-eğitim boyutlarıyla bütünlük teşkil eder (Nişancı, 1990: 5).

Mesleki eğitim iş için, belirli bir alana dair, el becerisi içeren, uygulamalı, imalata dönük, iş gören personele yönelik, kişinin işteki verimliliğini yükseltmek üzere; bilgi, kabiliyet ve davranış geliştirmek amaçlı eğitim biçimidir. Tüm bunlara ek olarak bireyin yapısını da göz önünde bulunduran mesleki eğitim tanımı, sosyal hayatın getirdiği koşullar içerisinde bir mesleğin gerektirdiği maharet, bilgi, üretim kabiliyetini edindirmek üzere ferdin bilişsel, duyuşsal, sosyoekonomik ve psikolojik boyutlarını ilerletme sürecidir (Doğan, Alkan ve Sezgin, 1980: 2).

2.3. Mesleki ve Teknik Eğitimin Amacı

Eğitimin esas amacı ferdi tüm yönleriyle geliştirmek olduğu için, mesleki eğitimin temeli de bu esas üzerinedir. Mesleki ve teknik eğitimin amacı, hem bireyin nitelikli yetişerek kendisini gerçekleştirmesini hem de toplumsal kalkınma için yetişmiş bir insan kaynağının oluşmasını sağlamaktır (Doğan, Alkan ve Sezgin, 1980: 3). Mesleki ve teknik eğitim Cicioğlu'na (1982: 239) göre, belirli bir bölümde öğrenim gören öğrencileri iş yaşamına hazırlamayı hedeflemektedir. Genel ortaöğretim kurumlarından mezun olan

öğrencilerde olduğu gibi mesleki ve teknik eğitim kurumlarından mezun olan öğrenciler de yükseköğrenim kurumlarında eğitim almaya devam edebilirler. Sezgin'e (1994: 1) göre mesleki ve teknik eğitimin öncelikli hedefi, bireye bir işte çalışabilmesi ve bu işte yükselebilmesi için gereken temel davranışları edindirmektir.

2.4. Mesleki ve Teknik Eğitimin Önemi

Sınırlı doğal kaynaklardan en iyi biçimde faydalanma, bilgi ve becerisi yüksek düzeyde olan insan gücü eliyle olur. Alanında başarılı bireyler yetiştirmenin yolu da iyi eğitimden geçer. Güçlü bir insan kaynağı olmayan toplumların ne kadar doğal zenginliği olsa da bundan yeterli seviyede faydalanamazlar (Doğan, Alkan ve Sezgin, 1980: 3).

Türkiye endüstrisini ilerletmek, teknolojisini büyütmek gayesiyle küresel pazarın içerisinde ve mal ve hizmet üretiminde bulunmaktadır. Bu ilerleyişin kuvvetli biçimde sürdürülmesi donanımlı bireylerin yetişmesiyle orantılıdır. Mesleki ve teknik eğitim, ülkenin güçlenip ilerlemesine kaynaklık edecek insan gücünün yetiştirilmesini sağladığı için kalkınma ve büyümede mühim bir konumdadır (Özgüven, 2007: 59-60).

Mesleki eğitimin hem birey hem toplum açısından çok önemli bir yeri vardır. Birey, toplumsal yaşamın bir parçası olduğu için, sosyal yaşamın sürmesinde üzerine düşen görevi yerine getirirken bir diğer yandan kendi yaşamını sağlıklı bir biçimde sürdürebilmek için de bir meslek icra eder. Mesleki ve teknik eğitim yoluyla birey duyuşsal, sosyoekonomik, kültürel ve bilişsel ihtiyaçlarını karşılamış olur (Doğan, Alkan ve Sezgin, 1980: 4).

2.5. Anadolu Coğrafyasında Mesleki ve Teknik Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi

Anadolu'da mesleki eğitimin doğuşu ve gelişimi belli aşamalardan geçmiştir. Bunlar genel olarak Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası olarak ikiye ayrılmaktadır. Her iki dönem kendi içinde farklı aşamalar şeklide yapılmış ve dönüşüme uğramıştır.

2.5.1. Ahilik teşkilatının kurulması

Anadolu Selçuklular döneminde meslek eğitimi 13. yüzyılda Ahilikle başlamıştır. Günümüz mesleki eğitiminin temeli olan Ahilik yapılanması, Anadolu'da çok köklü bir kurum olarak tarihteki yerini almıştır Ahilik, tüccar ve zanaatkârların bir araya gelerek oluşturduğu, topluluğa dâhil olan bir çırağın saygı, sevgi, yardımlaşma, dürüstlük gibi Ahilik değerleri eşliğinde yetişip ustalaştığı bir mesleki teşkilatlanmadır (Turan, 1996: 14). Ahi sözcüğü Arapça kökenli olup “kardeşim” anlamına gelmektedir (Çağatay, 1989: 1). 13.

asırda Kırşehir’de yaşamış olan Ahi Evran, Ahilik yapılanmasının kurucusu sayılmaktadır (Akyüz, 2013: 52).

Ahilik teşkilatlanmasında ilke ve kurallar yazılı hale getirilmiştir. Bu ilke ve kurallar bütününe fütüvvetnâme adı verilmiştir (Akdağ ve Kurtuluş, 2016: 180). Arapça bir sözcük olan fütüvvet; yiğit, cesur, mert, yardımsever anlamındadır (Çağatay, 1989: 2). Ahi birlikleri teşkilatlanmasını şehirlere ve meslek dallarına göre düzenlemiştir (Ekinci, 1989: 19). Bu yapılanma içerisinde verilen eğitim hem iş esnasındaki hem iş haricindeki zamanın tamamını kapsayacak biçimde, İslami temeller üzerine kurulmuştur (Akyüz, 2013: 52; Turan, 1996: 31).

Ahilik’te bir meslek alanına aday olarak alınan kişinin geçmesi gereken aşamalar bulunurdu. Öncelikle bu adayın yetenekleri, tabiatı, hünerleri, kavrayışı ölçülür; eğilimi olduğu mesleki alan belirlenirdi. Meslek eğitimi; iş başında, usta-çırak ilişkisi ile pratiğe dayalı olarak ve ahlaki değerler eşliğinde gerçekleştirilirdi (Akdağ ve Kurtuluş, 2016: 170). Meslekte ilerleyiş yamak, çırak, kalfa ve usta şeklinde hiyerarşik bir yapıda olmaktadır ve sadece ustalık basamağında bulunanlar işyeri açabilme hakkına sahipti. Yapılan üretimin sağlam ve kaliteli olmasına hassasiyet gösterilmiştir (Ulukan, 1998: 2). Teşkilat, yüzyıllar boyunca esnaf ve sanatkârlara mesleki bilgi kazandırmanın yanında terbiye, değer ve kültür öğretisinde de bulunmuştur (Cicioğlu, 1982: 11). Böylece Ahilik öğretisi altında yetişmiş olan esnaflar, işinin erbabı olmasının yanı sıra kötü davranışlardan uzakta, iyi bir karaktere bürünmüş olurdu. Ahilik aynı zamanda orduya asker yetiştiren bir cemaat ve tarikat örgütlenmesidir (Özcan, 2022a: 14).

2.5.2. Osmanlı İmparatorluğu döneminde mesleki eğitimin gelişimi

Yüzyıllar boyu süregelen Ahi teşkilatı 17. yüzyılın ortalarına doğru yerini lonca teşkilatına bırakmıştır. Bu zamana dek sadece Müslümanlara ait olan Ahilik, imparatorluk sınırlarının genişlemesiyle gayrimüslimlerin de yer bulabildiği, din farkına bakılmayan bir esnaf ve sanatkâr birlikteliği olan loncalara dönüşmeye başlamıştır (Turan, 1996: 47). Loncalar, sivil halka mesleki eğitim vermenin yanı sıra, ordunun ihtiyacını karşılamak üzere gerekli araç ve silahların üretilmesini de üstlenmiştir (Nişancı, 1990: 6). Lonca teşkilatı, sanatkâr ve tüccarları gedik usulüyle bir araya getirmiştir (Anadol, 2001: 107-108).

Askeri, yönetsel, ekonomik ve hukuki alanlara ilişkin tanımları bulunan gedik 18. yüzyıl dolaylarında Osmanlı’da esnaflara dönük bir terim olarak kullanılmaya başlandı. Gedik, bir işin sadece imtiyazını edinmişler tarafından yapılacağını belirten ve hükümet

tarafından verilen ayrıcalık belgesidir (Ekinci, 1989: 55). Gedik teşkilatlanmasında, gerektiği kadar işyeri açılması ilkesine önem verilmiş; bir bölgede yeni bir işyerini açabilmek ancak nüfus artışı veya faaliyette olan işyerlerinden birinin sahibinin hasta olması, vefat etmesi durumunda gerçekleşebilmiştir (Mahiroğulları, 2008: 144). Bir güvence olarak gedik rehin gösterilerek mal veya borç alınabiliyordu; bu borcun ödenmemesi durumunda gedikler satılarak paraya çevrilebiliyor ve borcun ödenmesi için kullanılabiliyordu (Arslan, 2021: 18).

Osmanlı İmparatorluğu’nda gerilemeyi durdurabilmek ve Avrupa devletleri ile rekabet edebilmek için, Batı usulü meslek okulları açılmaya başlandı. Bu amaçla açılan ilk mesleki ve teknik okul 1734 yılında İstanbul’da Humbaracı Ahmed Paşa tarafından kurulan Hendesehane’dir (Karakaya, 2020: 39). Bu okulda askeri tekniklerin uygulanabilmesi için gerekli matematik, geometri ve pratik mühendislik eğitimi verilmiştir (Kaçar, 1994: 33). Avrupa etkisinin görüldüğü bu ilk girişimde görülen yeni askeri biçimlenme yaklaşımı, on sekizinci yüzyılın son çeyreğinde kurulacak olan mühendishanelere örnek teşkil etmesi yönünden önemlidir.

Mesleki ve teknik eğitim alanında 1775 senesi yeni bir dönemin başlangıcı olarak kabul edilebilir. Bu tarih Mühendishane-i Bahr-i Hümayun’un açılışına rast gelmektedir. Mühendishane-i Bahr-i Hümayun, Osmanlı Devleti’nde açılmış ilk denizcilik meslek okuludur ve Deniz Harp Okulu’nun temelini oluşturur. Bu okula alınan öğrenciler temel matematik bilgisine sahip yüksek rütbeli kişilerin çocukları ve eski kaptanlardan seçilirdi. Matematik, geometri, coğrafya ve denizcilik bilimlerine ilişkin dersler okutulmuştur (MEB, 2019: 34).

Osmanlı İmparatorluğu III. Selim’in yönetimindeyken mesleki ve teknik eğitime ilişkin yeni bir gelişme daha gerçekleştirildi. Topçu, lağımcı ve humbaracı ocaklarından alınan öğrencilere eğitim vermek amacıyla 1793 yılında Mühendishane-i Cedide adında kara mühendishanesi işlevini yerine getirecek bir okul kurulmuştur. Buradaki öğrencilere matematiğin çeşitli alanlarında ve savaş taktikleri üzerine eğitim verilmiştir. 1806 yılında okul Mühendishane-i Berr-i Hümayun adını almıştır (Kaçar, 2009: 138).

Tanzimat Dönemi ile birlikte mesleki eğitimde bir atılım gerçekleştirilmiştir. Rumeli bölgesinde valilik görevi yürüten Mithat Paşa tarafından, Niş’te ve Tuna vilayetine bağlı Rusçuk’ta “ıslahhane” adı altında teknik öğretim okulları kurulmuştur. Bu okullara kimsesiz erkek çocukları kayıt edilmiştir. Takip eden yıllarda farklı vilayetlerde de kurularak ıslahhanelerin sayısı artırılmıştır (Ekinci, 1989: 57).

Mithat Paşa tarafından ıslahhanelerin işleyişine dair Islahhaneler Nizamnamesi yayınlatılmıştır. Buna göre öğrenciler yatılı olarak kalır, okulun tertip ve düzeninde görev alırdı. Sabahları sınıflarda iki ders temel eğitim aldıktan sonra yetişeceği terzilik, dericilik, kunduracılık gibi meslek koluyla ilgili uygulamalı eğitime geçerdi (Akyüz, 1993: 151; Tuna, 1973: 31-32).

Kız öğrenciler için ilk defa teknik öğretim alanında bir okul 1859 yılında İstanbul'da açılmıştır. Rüştîye düzeyinde olan bu okulda kadınlar için sanayi anlayışına gidilmiştir. Rusçuk'ta yine Mithat Paşa tarafından yetim kızların alındığı bir ıslahhane açılmıştır. Burada askeri kıyafet hazırlayıp ordunun gereksinimlerine yönelik imalatlarda bulunulmuştur (Akyüz, 1993: 151).

2.5.3. Cumhuriyet döneminde mesleki ve teknik eğitim

Savaş meydanlarında verilen mücadelelerin ardından kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde sıra, savaşların getirdiği tahribatı gidermeye ve kaybedilen insan gücünü yetiştirmeye gelmişti. Bunun için birçok alanda büyük atılımlar gerçekleştirilmiştir. Mesleki ve teknik eğitim alanında da önemli girişimlerde bulunulmuştur (Turan, 1996: 17).

2.5.3.1. Mesleki ve teknik eğitimin kuruluş dönemi

İmparatorluk döneminden Cumhuriyet'e aktarılan mesleki ve teknik eğitim kurumlarının insan gücü yetiştirmede oldukça yetersiz olduğu çok geçmeden anlaşılmıştır. 1923-1924 Öğretim yılına bakıldığında mesleki ve teknik okulların sayısının 20 olduğu; 2558 öğrenci ve 325 öğretmen ile eğitimin sürdürüldüğü görülmüştür (METARGEM, 1997: 33). Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu Mustafa Kemal ATATÜRK, mesleki eğitime ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Memleket evladını hayatı içtimaiye ve iktisadiyede fiilen müessir kılabilmek için elzem olan iptidai malumatı ameli bir tarzda vermek usulü, maarifimizin esasını teşkil etmelidir” (Doğan, Alkan ve Sezgin, 1980: 45).

Mesleki ve teknik eğitim okullarının tamamı 1927 yılından önce il ve belediyelerce finanse edilip yönetilmekteydi. Okullar arasında öğretim süresi, program, kullanılan araç gereçler, öğrenci alımında aranan ölçütler, öğretmenlerin atama ve istihdamı gibi pek çok konuda farklılıklar bulunmaktaydı. 1927 yılında çıkarılan Meslek Mektepleri Hakkında Kanun ile bu okullarda uygulanacak öğretim programlarının hazırlanması ve öğretmen atamalarının yapılması masraflarının illerce karşılanması şartıyla Maarif Vekâletine devredilmiştir. 1933 yılında Bakanlığın merkez teşkilatı yeniden düzenlenirken Mesleki ve

Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü adıyla ilk defa bir bölüm kurulmuş ve meslek okulları kurulan bu genel müdürlüğe bağlanmıştır (Nişancı, 1990: 14). Bu dönemdeki mesleki ve teknik eğitim okulu sayısına bakıldığında, 1927-1928 eğitim öğretim yılında 16 adet olduğu, 1938-1939 eğitim öğretim yılında ise 27'ye yükseldiği görülmektedir (Cicioğlu, 1982: 242). Kız ve erkek meslek okullarını 1930-1931 ders yılında bitirmiş olanların sayısı 160 iken; 1936-1937 ders yılında bu sayı 1628'e yükselmiştir (Tuna, 1973: 52).

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren mesleki eğitimi geliştirmek amacıyla bir yandan Avrupa'ya öğrenci gönderilmiş; öte yandan J. Dewey, A. Kühne, O. Buyse gibi yabancı uzmanlar da ülkeye davet edilmiştir. Bu uzmanlara görüşlerinden faydalanmak üzere raporlar hazırlatılmıştır. Davet edilen batılı eğitimciler Osmanlı'dan devralınan meslek okullarının yeniden yapılandırılması, yeni mesleki eğitim kurumlarının açılması gibi konularda araştırmalarda bulunmuştur. (Cicioğlu, 1982: 241).

Eğitimin niteliğini artırmak amacıyla yurt dışından davet edilen ilk uzman John Dewey olmuştur. Dewey, ülkenin eğitimdeki durumunu inceleyerek ve tespitlerini raporlaştırarak Maarif Vekâletine sunmuştur. Mesleki eğitim için Dewey, elektrik ve ulaşım kuruluşlarının sadece kendi kuruluşları için değil personel gereksinimi duyan diğer kuruluşlar için de çırak yetiştirmesini; sanat okullarında öğrenim görenlerin kuramsal derslerini iş başında uygulamadan diploma verilmemesini ifade etmiştir (Akkutay, 1996: 27).

Mesleki ve teknik eğitim alanında görüşlerine başvurmak için davet edilen uzmanlardan biri Dr. Kühne'dir. Kühne, sanayi, demiryolu ve ziraat gibi alanlarda nitelikli işçi ile mühendisin arasında bulunan teknik eleman ihtiyacının acilen karşılanması gerektiğini; ticaret okullarının kademelendirilerek çeşitli alanlarda ihtiyaç duyulan eleman eksikliğinin giderilmesini; kız teknik eğitiminde reformlara gidilmesini; bir mesleki alana yönelik eğitim verecek olan öğretmenin o alanla ilgili özel olarak yetiştirilmesini; farklı bakanlıklar altında faaliyet gösteren meslek okullarının Maarif Vekâleti koordinasyonu ile yürütülmesini belirtmiştir (Akkutay, 1996: 37-39).

Belçikalı teknik eğitim uzmanı O. Buyse, ülkesinin sanayileşmedeki tecrübelerini Türkiye'ye aktarmak; teknik eğitimde öneriler sunmak üzere davet edilen yabancı uzmanlardandır. Buyse, teknik derslerin genel kültür derslerinin yanında verilmesini; teknik personelin fazlalaşması halinde yurt dışında çalışabileceğini; imalatın niteliğini artırmak ve dış ülkelerle yarışabilmek için teçhizatın güçlendirilmesini; kurulacak iş üniversiteleriyle hem nitelikli usta, öğrenci ve öğretmen yetiştiren hem halka açık olmasıyla yapılan

faaliyetlerin sergilenmesinin sağlandığı bir ortam oluşturulmasını raporunda ifade etmiştir (Akkutay, 1996: 40-45).

2.5.3.2. Mesleki ve teknik eğitimin ülke sathına yayılma dönemi

Mesleki ve teknik eğitime ilişkin yenilikler ve gelişmeler 1940'lı yıllarda yapılan çalışmalarla devam etmekteydi. 1933 yılında kurulmuş olan Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, 1941'de çıkarılan kanun ile Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığına dönüştürülmüştür (Akyüz, 1993: 322). Bu yasayla Millî Eğitim Bakanlığı yapılanmasında mesleki eğitim, genel eğitimden ayrılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması, teknik alandaki insan gücüne olan talebi artırmış; mesleki eğitim veren okulların önemini ortaya çıkarmıştır. Mesleki okulların geliştirilmesi ve yenilerinin eklenmesi görüşü ağırlık kazanmıştır. Bu amaçla 1942 yılında 4304 sayılı Mesleki ve Teknik Okulların Açılması ve Mevcutlarının Büyütülmesi Hakkındaki kanun yürürlüğe girmiştir (Erişim Tarihi: 23.10.2023; https://www.meb.gov.tr/meb/hasanali/egitimekatkileri/mesleki_egitim.htm). Kanun çerçevesinde yapılan yatırımlar sonucunda 1942-1952 yılları arasında erkek sanat okullarının sayısı 27'den 105'e; kız meslek okullarının sayısı 73'ten 183'e; ticaret liselerinin sayısı ise 14'ten 24'e yükselmiştir (Nişancı, 1990: 23).

2.5.3.3. Mesleki ve teknik eğitimde planlı kalkınma dönemi

Planlı kalkınma dönemlerinin başladığı 1960'lı yıllardan itibaren eğitimde birçok yeni düzenlemeye gidildi. Bu yıllarda Türkiye'den Batı ülkelerine iş göçü başladı. Kalkınma planlarında yer alan eğitim amaçlarını gerçekleştirmek için ve Avrupa devletleri ile geliştirilen ilişkiler neticesinde mesleki ve teknik eğitimde bir atılım yapıldı. Batı ülkelerinin mesleki ve teknik eğitim programları incelenerek hali hazırdaki mesleki ve teknik eğitim kurumlarında genişleme, yaygınlaşma, kapasite artırma, araç-gereç donanımı gibi nitelik ve niceliksel anlamda birçok gelişme kaydedildi (Turan, 1996: 19).

Mesleki okullar ve işletmeler arasındaki koordinasyon 1970'li yılların sonlarına doğru güç kazanmaya başladı. Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara Üniversitesi ile ortaklaşa "Okul Sanayi Ortaklaşa Eğitim Projesi (OSANOR)" projesini hayata geçirdi. Bu projeyle okul ve sanayi kuruluşları arasındaki bağın kuvvetlendirilmesi ve mesleki ve teknik eğitime ilişkin alınacak kararların ilgili sektörlerde karşılık bulması amaçlanmıştır (Erişim Tarihi: 28.10.2023; <https://mtegm.meb.gov.tr/www/tarihcemiz/icerik/20>).

Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu (1977) ile çıraklık eğitiminin işleyişi Millî Eğitim Bakanlığı'na verilmiştir. Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü altında sürdürülen çıraklık eğitimi, 1978 yılında müstakil bir genel müdürlük olan Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. 1983 yılında çıraklık ve yaygın eğitim birleştirilerek Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

2.5.3.4. Mesleki ve teknik eğitimde küreselleşme dönemi

Mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi çalışmalarına 1980 yılından itibaren hız kazandırılmıştır. Öncelikle Millî Eğitim Bakanlığı teşkilatlanması yeniden yapılandırılmıştır. 1982 yılında alınan Bakanlar Kurulu kararı sonrasında Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı kaldırılmış; tüm bölümler tek Müsteşarlık altında toplanmıştır. (Özkan, 2023: 44).

Mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaştırılması, ilerletilmesi, endüstrinin gereksinim duyduğu kalifiye insanın hazırlanması, okul ve endüstri kurumlarının eşgüdümüyle donanımlı ve yeterli sayıda personelin yetişmesi amacıyla 1986 yılında 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitim Kanunu çıkarılmıştır. 2089 sayılı kanun ile yürütülen çıraklık eğitimi de bu kanunun kapsamına alınmıştır (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, 1997: 10). Bu kanun ile çırakların ve diğer meslek okulları öğrencilerinin sigorta primleri devlet tarafından karşılanmaya başlanmış ve mesleki ve teknik eğitimi geliştirmek için bir fon oluşturulmuştur (Ulukan, 1998: 4).

Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu ile mesleki ortaöğretim kurumlarının üniversitelere öğrenci hazırlama fonksiyonu zayıflamıştır. Endüstri meslek liselerinde öğrenim gören öğrenciler lise ikinci sınıftan sonra haftanın iki günü okula giderek teorik eğitim almış; diğer üç günü işletmelere giderek staj faaliyetinde bulunmuştur. Bu sistem ile birlikte tam gün okul uygulaması yerini okul-sanayi iş birliği modeline bırakmıştır (Özcan, 2022b: 47).

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (1992) ile Bakanlığın amaçları, görev kapsamı ve yapısı gibi pek çok alana dair hükümlere yer verilmiştir. Mesleki ve teknik eğitimle ilişkili genel müdürlükler ve daire başkanlıkları yeniden yapılandırılmıştır. Bu birimler şu şekildedir: Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü, Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı, Çıraklık, Meslekî ve Teknik Eğitimi Geliştirme

ve Yaygınlaştırma Dairesi Başkanlığı, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı şeklindedir (Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 1992).

Talim Terbiye Kurulu, 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere ortaöğretimde çeşitli düzenlemelere gitmiştir. Kurulun aldığı kararlar ile eğitim-öğretim süresi üç yıl ve beş yıl olan mesleki ortaöğretim programlarının süresi dört yıl olarak belirlenmiştir (Erişim Tarihi: 28.10.2023; https://dhgm.meb.gov.tr/tebligler-dergisi/2005/2573-_haziran_2005.pdf). Bu kararlara ek olarak 2008 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ortaöğretim kurumlarındaki çeşitliliği azaltmak amacıyla bir genelge yayınlamıştır. Yayımlanan genelgeye göre 35 farklı isim altında eğitim-öğretime devam eden Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı mesleki ve teknik liseler, teknik ve endüstri meslek lisesi çatısı altına alınarak bire düşürülmüş; 22 farklı isimle eğitim-öğretimini sürdüren Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı mesleki ve teknik liseler ise kız teknik ve meslek lisesi adı altında bire indirilmiştir (Erişim Tarihi: 28.10.2023; <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/745.pdf>).

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile (2011) Bakanlığın kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları yeniden düzenlenmiştir. Mesleki ve teknik eğitimin yürütülmesinden sorumlu altı birim Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü çatısı altında birleştirilmiştir. Yaygın mesleki eğitim ve açık öğretim kurumları da Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesinde toplanmıştır (Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 2011).

İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012) ile 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda birtakım düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bu kanun ile birlikte kesintisiz sekiz yıl olan zorunlu eğitimden; 4 yıl ilkokul, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl lise şeklinde kesintili zorunlu eğitime geçiş yapılmıştır. Kademeli eğitim sistemiyle birlikte ortaöğretim de zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2016) yürürlüğe koyulmuş ve bu kanun ile Mesleki Eğitim Merkezleri zorunlu ortaöğretim programlarına dahil edilmiştir. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesinde devam ettiren çıraklık eğitimi, bu kanunla Mesleki ve Teknik Eğitim Müdürlüğü'ne bağlanmıştır. Mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin ortaöğretim diploması

alabilmeleri için Millî Eğitim Bakanlığı'na belirlenen fark derslerini tamamlaması şartı getirilmiştir.

2.5.3.5. Mesleki ve teknik eğitimde yeni dönem: MESEM Projesi

Meslek okullarına getirilen yeni bir uygulama ile meslek liseleri bünyesinde Mesleki Eğitim Merkezi (MESEM) açılmaya başlanmıştır. Bu kurumlara kaydolun öğrencilere 9. sınıftan itibaren haftanın bir günü okulda teorik eğitim; dört günü ise işbaşında eğitim verilmiştir. Öğrenciler üç yıl boyunca çıraklık eğitiminden geçmekte, bir yıl boyunca kalfalık eğitimini sürdürmekte ve ustalık sınavını geçenler iş yeri açma hakkına sahip olmaktadırlar (Erişim Tarihi: 28.10.2023; <https://www.meb.gov.tr/mesleki-egitim-merkezleri-irtibat-burolari-aciliyor/haber/25117/tr>). Ortaöğretim mezunlarına bir işletmede yalnızca 27 hafta çalışılması durumunda MESEM'ler tarafından ustalık belgesi verilmektedir (Özcan, 2022a: 14).

Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2023) ile mesleki eğitim merkezlerinin kayıt sisteminde bir değişikliğe gidilmiştir. Meslek lisesi içinde açılmış olan MESEM'lere kayıtlı öğrenciler 2023-2024 eğitim-öğretim yılının sonuna kadar bu kurumlarda eğitimine devam edebilecektir. 2024-2025 eğitim-öğretim yılından itibaren geçerli olmak üzere bu öğrencilerin nakilleri doğrudan bağımsız mesleki eğitim merkezlerine alınacaktır (Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 2023).

2.6. Milli Eğitim Şûralarında Mesleki ve Teknik Eğitime Yönelme

Milli Eğitim Şûraları; Millî Eğitim Bakanlığı'nın yetkilileri, eğitimciler ve eğitimle ilgili sivil toplum kuruluşlarının katıldığı, Milli Eğitim sistemine ilişkin çeşitli konuların görüşölüp tartışıldığı, tespit edilen sorunların çözümü için uygulanabilecek yöntemlerin hazırlandığı katılımcı ve bilimsel toplantılardır. Cumhuriyetin ilk senelerinden günümüze farklı zaman ve isimlerle kurul toplantıları yapıla gelmiştir. Eğitim sisteminin; biçimlenmesi, sorunların demokratik ve bilimsel yöntemlerle ele alınması, çağın şartlarına uygun olarak eğitsel koşulların değerlendirilmesi gibi birçok alanda önemli işlevleri bulunmaktadır.

Son Milli Eğitim Şûrası Yönetmeliği (2014), 29054 sayılı 08.07.2014 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Şûra, Milli Eğitim Bakanı'nın başkanlığında; Türk eğitim sistemini geliştirmek, niteliğini artırmak ve eğitsel alanlara ilişkin konuları

inceleyip tavsiye kararları alır ve Bakanlığın en yüksek danışma kurulu görevini görür. Şûranın sekreteryası işlerini talim terbiye kurulu yürütür. Dört yılda bir toplanması esas olan şûranın gündemi talim terbiye kurulunca bakanın onayına sunulur veya doğrudan bakan tarafından belirlenir.

Öğrencileri mesleki ve teknik eğitime yöneltmeye ilişkin Milli Eğitim Şûralarında ilk karar 1957 yılında gerçekleştirilen Altıncı Milli Eğitim Şûrası'nda alınmıştır. Bu şûra, mesleki ve teknik öğretim ve halk eğitim gündemiyle toplanmıştır. Şûrada ilkokul mezunlarına yönelik çırak okullarının açılması kararına varılmıştır (Erişim Tarihi: 29.10.2023; https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164847_6_sura.pdf).

Yedinci Milli Eğitim Şûrası 1962 yılında toplanmıştır. Şûranın gündeminde eğitimin bütünü yer almıştır. Şûrada, nüfusu az olan bölgelerde mesleki ve genel liseleri bir arada bulunduran çok amaçlı okulların kurulması kararı alınmıştır (Erişim Tarihi: 29.10.2023; https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08162906_7_sura.pdf).

Sekizinci Milli Eğitim Şûrası, 1970 yılında toplanmış ve bu şûrada gündeme alınan 2 madde olmuştur. Bu gündem maddeleri ortaöğretim sisteminin kuruluşu ve yükseköğretime geçişin yeniden düzenlenmesidir. Şûrada alınan kararlar incelendiğinde, ilkokuldan mezun olan ve istekli her öğrencinin ortaöğretimini sürdürmek amacıyla genel, mesleki ve teknik her çeşit ortaöğrenim olanaklarından ilgi, beceri ve yetenekleri nispetinde faydalanması hakkının belirtildiği görülmektedir. Şûrada ortaokul; ilkokulun devamı ve ortaöğretimin birinci devresi olarak kabul edilmiştir. Birinci devre ortaöğretimden beklenenler arasında hatalı ve erken bir tercihi önlemek ve böyle bir tercihin sonucunda oluşacak vakit kayıplarını engellemek amacıyla öğretimin dallarına ayrılmasının gerekli düzeyde bırakılması görüşü benimsenmiştir. Öğrencilere zorunlu derslerin dışında seçmeli dersler, eğitsel ve sosyal etkinlikler, okul-aile iletişimi ve çeşitli rehberlik faaliyetleri sunarak öğrencinin ilgili ve yeteneklerini anlama, bu doğrultuda ortaöğretimin ikinci devresine yöneltme ve yaşama hazırlama yönünden yardımcı olunması beklenmektedir. Bu yöneltme bir öneri niteliğinde olup uygulanması mecburi kılınmamıştır (Erişim Tarihi: 30.10.2023; https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165001_8_sura.pdf).

Milli Eğitim Şûralarının Dokuzuncusu 1974 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı başkanlığında Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Bu şûrada Milli Eğitim Sistemini oluşturan programlar ve öğrenci akışını düzenleyen kurallar gündeme alınmıştır. Şûrada yöneltmenin temel eğitim döneminden itibaren başladığı; yanlışlıklara karşı ve olabilecek ilerlemelere göre ortaöğretimde de sürdürüldüğü vurgulanmıştır. Ortaöğretimin ilk sınıf düzeyinde ilk ve

ikinci kanaat dönemi sonunda sınıf öğretmenler kurulu; rehberlik servisi, öğrencinin isteği ve şube rehber öğretmenin görüşüyle birlikte öğrenci velisine öğrencinin bir sonraki sınıfta yönelebileceği alana ilişkin tavsiyesini kararlaştırır (Erişim Tarihi: 30.10.2023; https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165045_9_sura.pdf).

Onuncu Milli Eğitim Şûrası Türk Milli Eğitim Sistemi'nin bütünü üzerinde karar almak amacıyla 1981 yılında düzenlenmiştir. Şûrada ilk ve ortaokul programlarının temel eğitim programları olarak bütünleştirilmesi kararı alınmıştır. Temel eğitimde rehberlik ve yöneltme faaliyetlerine ağırlık verilerek gerekli araçların geliştirilmesi vurgulanmıştır. (Erişim Tarihi: 30.10.2023; https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165120_10_sura.pdf).

On Dördüncü Milli Eğitim Şûrası eğitim yönetimi ve eğitim yöneticiliği ve okul öncesi eğitimi gündemiyle 1993 yılında toplanmıştır. Şûrada yöneltmeye ilişkin birçok karar alınmıştır. Yönetici ve öğretmenlerin yöneltmenin işlevlerini sağlayabilmeleri için hizmet öncesi ve esnasında eğitileceği belirtilmiştir. Yönlendirme yapılırken alana ilişkin uzmanlık hizmetlerinden ve modern gelişmelerden yararlanılması ve bunun için uzmanlık komisyonlarının kurulması; yöneltmenin öğrenci, öğretmen, veli ve okul idaresinin iş birliği ile ilköğretimin ikinci devresi ile başlatılması kararları alınmıştır (Erişim Tarihi: 31.10.2023; https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165401_14_sura.pdf).

On beşinci Milli Eğitim Şûrası 1996 yılında beş gündem maddesiyle toplanmıştır. Şûrada ilköğretim ve ortaöğretimde yöneltmeye ilişkin çeşitli kararlar alınmıştır. İlköğretimde yöneltme kapsamında, mesleklerin tanıtımına ilişkin bilgiler verilmesi; yöneltme faaliyetlerinin dördüncü sınıf itibarıyla başlatılması, ancak gerçek yöneltmenin esas olarak dokuzuncu sınıftan başlayarak ele alınması kararına varılmıştır. Ortaöğretimde yöneltme kapsamında da birçok karar alınmıştır. Yöneltme faaliyeti bireyin kendisini gerçekleştirmesi için bir yardım alanı olarak değerlendirilmiş, bireye yapılan yöneltmenin zorlayıcı nitelikte olmaması istenmiştir. Yöneltme faaliyetlerinin ilköğretimin altıncı yılından başlaması ve yükseköğretime dek devam ettirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Yöneltmenin etkili olabilmesi için ölçme araçları hazırlanması, eğitsel ve mesleki rehberlik faaliyetleri için bilgiler toplanması, öğrenci dosyalarının yöneltme faaliyetlerinde kullanılabilecek biçimde düzenlenerek diğer kademelere aktarılması kararlarına yer verilmiştir. Yöneltmede tüm paydaşların iş birliği yapması gerektiği vurgulanmıştır. Öğretmenler için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerle gerekli becerilerin kazandırılması gerekli görülmüştür. Okul yöneticilerinin koordinasyon, katılımcılık ve iş birliği gibi

alışmalar yürütmesiyle yönetimin yneltmedeki etkisinin yükseltilmesi gerektiği belirtilmiştir. Yöneltmede ailenin destek ve katkıları önemsenmiştir. Aileleri sürece katabilmek için tanıtıcı faaliyetlerde çeşitliliğe yer verilmesi, meslek kuruluşlarının desteklerinin alınması kararı verilmiştir. Ortaöğretimin ilk sınıfının standart bir ğretim programı içermesini ve genel veya mesleki liselere yönelmenin bu ğitim yılının sonunda yapılması görüşü benimsenmiştir (Erişim Tarihi: 31.10.2023; https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165430_15_sura.pdf).

Mesleki ve teknik ğitimi tek gündem maddesi olarak ele alan On Altıncı Milli ğitim şûrası, 1999 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu şûrada mesleki ğitim bütün boyutlarıyla tartışılmıştır. Mesleki ve teknik ortaöğretime yönlendirmeye ilişkin çeşitli kararlar alınmıştır. Bu kararlar şu şekilde özetlenebilir (Erişim Tarihi: 03.11.2023; https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_02/21142534_16_sura.pdf):

- Bireyin niteliklerini tanınması ve meslek seçimi için teknoloji ğitiminden yararlanılması, Halihazırda kullanımda olan ğrenci gelişim dosyalarının bilimsel nitelikte olması ve her kademe düzeyinde uygulanması,
- İlköğretimin tüm sınıf düzeylerinde meslekleri tanıtıcı etkinlikler düzenlenmesi,
- Rehberlik faaliyetlerini yürütenlerin okul, aile, ilgili kurum ve kuruluşları koordine ederek mesleki alanları tanıtan faaliyetlerde bulunması,
- İlköğretimin son senesinde meslekleri tanıtma ve yöneltme faaliyetlerine ağrılık verilmesi,
- Öğrenci için en iyi seçeneğin ğrenci dosyası, ğretmen görüşü ve akademik başarısı dikkate alınarak oluşturulacak önerinin dönem sonu ğrenci ve velisine bildirilmesi,
- Engelli bireylerin engel durumuna göre mesleki ve teknik ğitime yönelebilmeleri için rehberlikte bulunulması,
- Kız ğrenciler özelinde mesleki ve teknik ğitime katılımları için teşvikte bulunulması Ders kitapları ve diğer materyallerde cinsiyetçi ifadelerin yer almaması,
- Öğrencilerin ilgi, beceri ve yetenekleriyle uyumlu; iş dünyasının gereksinimini karşılayabilecek biçimde çeşitli alanlara yönlendirilmesi kararı verilmiştir.

On Yedinci Milli ğitim şûrası 2006 yılında toplanmıştır. şûrada Türk milli ğitim sisteminde kademeler arasında geçişler, yönlendirme ve sınav sistemi ilk gündem maddesi; küreselleşme ve Avrupa Birliği sürecinde Türk ğitim sistemi ise ikinci gündem maddesi olarak belirlenmiştir. İlköğretim mezunu olan özel ğitim ğrencilerinin velisi, mezun olduğu okulun bir yöneticisi, okul ve sınıf rehber ğretmeni ile birlikte mesleki ve teknik

liselerde görev yapan bir rehber öğretmen ve rehberlik araştırma merkezinde görevli bir rehber öğretmenden oluşan bir komisyonun, öğrencinin niteliklerine ve gelişimine uygun bir mesleki ve teknik ortaöğretim kurumuna yerleşmesine karar vermesi benimsenmiştir. İlköğretimde yöneltmenin 4. Sınıfta başlaması ve öğrenci mezun olana dek sürdürülmesi kararlaştırılmıştır. Yöneltmenin etkili olabilmesi için bireyi tanıma ve mesleki tanıtma faaliyetlerinde velilerle iş birliği halinde olunması vurgulanmıştır. Meslekler hakkında bilgilendirme yaparken medya desteğinin alınması istenmiştir. Yönlendirmede iş dünyasının gereksinimlerine cevap verebilmek için meslek kuruluşlarından destek alınmasına karar verilmiştir

(Erişim

Tarihi:

03.11.2023;

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165619_17_sura.pdf).

On Sekizinci Milli Eğitim Şûrası Eğitimde 2023 Vizyonu teması ile 2010 yılında toplanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı olması sebebiyle 2023 yılına doğru atılacak adımlar kararlaştırılmaya çalışılmıştır. Şûra'da altı gündem maddesi belirlenmiş olup gündemlerden birisi Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Yönlendirme başlığı altındadır. Bu başlık altında mesleki ve teknik ortaöğretime yönlendirmeye ilişkili görünen kararlar şu şekilde

özetlenebilir

(Erişim

Tarihi:

04.11.2023;

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf):

- Eğitim sisteminde yönlendirme hizmetlerinin tüm kademelerde etkin olarak uygulanması ve uygulanmakta olan Yönelme Yönergesinin yeniden ele alınması,
- Yönlendirmenin ideal biçimde gerçekleştirilebilmesi adına öğrenci ve velilerine beceri, yetenek, ilgi ve mesleki doyum arasındaki bağlantı konusunda bilinç kazandırılması ve aile ve bütün öğretmenlerin yöneltmede etkin katılım göstermesi,
- Sağlıklı bir yönlendirme yapabilmek için gözlemler ile birlikte işe koşulabilecek çeşitli ölçme araçlarının kullanılması,
- Rehberlik servisinin yöneltme hizmetini yerine getirebilmesi için gereksinim duyulan araç-gereçler ile donatılması kararı verilmiştir.

Yirminci Milli Eğitim Şûrası 2021 yılında düzenlenmiştir. Temel eğitimde fırsat eşitliği, mesleki eğitimin iyileştirilmesi ve öğretmenlerin mesleki gelişimi olmak üzere üç ana gündem maddesiyle toplanan son milli eğitim şûrasında mesleki ve teknik eğitime yöneltmeye ilişkin çeşitli kararlara yer verilmiştir. Bu kararlar şöyle özetlenebilir (Erişim Tarihi:

04.11.2023;

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08163100_20_sura.pdf):

- Rehberlik hizmetlerinin bütün eğitim kademeleri ve sınıf düzeylerinde güçlendirilmesi,
- Her okulda en az bir psikolojik danışman ve rehber öğretmen kadrosunun oluşturulması,
- Sınıf seviyelerinin tümünde rehberlik dersinin yer alması,
- Okul öncesinden başlayarak yükseköğretime bütün öğrencilerin nitelikleri yönünde kariyer planlama temelli mesleki yönlendirme etkinliklerine yönelik bir sistemin hayata geçirilmesi,
- Mesleki ve teknik eğitimin özendirilmesi amacıyla başarılı öğrenciler öncelikli olmak üzere bütün öğrencilere sağlanan burs ve benzeri olanakların artırılması,
- Meslek liselerini tanıtmak amacıyla medya araçlarının kullanılması ve bu okulları tamamlamış başarılı örnekleri görünür kılacak etkinlikler yapılması kararı verilmiştir.

2.7. Kalkınma Planlarında Mesleki ve Teknik Eğitime Yönelme

Türkiye'nin bütün potansiyelinin tasarlandığı 1960 yılı sonrası süreç planlı kalkınma dönemi olarak kabul edilmektedir. Kalkınma planları beş yılda bir hazırlanmakta ve meclis onayıyla yürürlüğe girmektedir. Bu planlarda sağlıktan eğitime, tarımdan sanayiye birçok alana ilişkin hedefler yer almaktadır.

Türkiye'de eğitim önemli bir konu olarak kabul edilmiş ve bu alanda büyük yatırımlar yapılmıştır. Eğitim sistemini bir bütün olarak ve bir plan dahilinde ele almamak yapılan yatırımlardan etkili ve verimli sonuç elde edememeye neden olmuştur. Bu sorunu gidermek için eğitimde planlamaya gidilmesi görüşü hâkim olmuştur.

Kalkınma planlarında eğitim, kalkınmanın en önemli araçlarından biri olarak değerlendirilmiştir. İyi eğitim almış nitelikli insan gücü aracılığıyla ekonomik başarının elde edileceği görüşü benimsenmiştir. Eğitim politikaları belirlenirken iş dünyasının ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte işgücü yetiştirilmesi önemsenmiş, eğitim planlaması da buna uygun düzenlenmiştir. Bununla birlikte kalkınma planlarında eğitimin bireyin kişisel gelişimi ve toplum için faydaları da ihmal edilmemiş, bir denge gözetilmeye çalışılmıştır.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1963-1967 yılları arasında uygulanmıştır. Bu planda yaş itibarıyla ortaöğretim döneminde olan gençlerin büyük bölümünün mesleki ve teknik eğitime yönlendirilmesi hedeflenmiştir. Kız teknik öğretimi ile ilgili iki amaç belirlenmiştir. Bu amaçlardan ilki kadını, ev kadını olarak gören ve kadınların eğitimden yoksun kaldığı geri kalmış bölgelerde mesleki eğitime katmaktır. İkinci amaç ise, kadınların yapısına uygun

öğretim programları, dalları ve okul türlerinin geliştirilmesidir. Ülkenin toplumsal, ekonomik, kültürel yapı, olanaklar ve gelecekteki gereksinimler göz önünde bulundurularak bu amaca uygun adımlar atılması ifade edilmiştir (Erişim tarihi: 04.11.2023; https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2022/07/Kalkinma_Plani_Birinci_Bes_Yillik_1963-1967.pdf).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972 yılları arasında yürürlükte kalmıştır. Bu planda da mesleki ve teknik eğitime ilişkin birçok hedef belirlenmiştir. Mesleki ve teknik ortaöğretime yönlendirmeye ilişkin gerekli yöneltme ve rehberlik çalışmalarının yapılması ve öğrenci dağılımının nitelikli iş gücü amacına uygun biçimde yapılması hedeflenmiştir (Erişim Tarihi: 04.11.2023; https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/İkinci_Bes_Kalkinma_Plani-1968-1972.pdf).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977 yılları arasında uygulanmaya koyulmuştur. Bu planda mesleki ve teknik okullara yapılan ilk kayıtların büyük bir bölümünün lise veya dengi okullardan tasdiknameli öğrencilerden oluştuğu belirtilmiş ve mesleki ve teknik okulların nitelik ve verimliliğini düşürdüğü ifade edilmiştir. Mesleki ve teknik liseler ve genel liseler arasında öğrencilerin nakilleri beceri ve başarı durumlarına göre karşılıklı olarak sağlanması ve sadece genel liseden mesleki ve teknik liselere akademik başarısı düşük öğrencilerin yönlendirilmesinin önüne geçilmesi kararı yer almıştır (Erişim Tarihi: 04.11.2023; https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Yeni-Strateji-ve-Kalkinma-Plani_Ucuncu-Bes-Yil_1973_1977.pdf).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983 yıllarını kapsamaktadır. Doğrudan mesleki ve teknik eğitime yöneltmeye ilişkin bir hedef belirlenmemiştir. Bu kalkınma planında ortaöğretimde mesleki ve teknik eğitimin ağırlık kazanacağı belirtilmiştir (Erişim Tarihi: 04.11.2023; https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Dorduncu-Bes-Yillik-Kalkinma-Plani_1979_1983.pdf).

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989 yıllarını kapsamaktadır. Bu kalkınma planında ilköğretim anasınıfı, ilkokul ve ortaokul olarak ele alınmıştır. Bireyi tanıma, yöneltme, bir üst öğrenime ve mesleğe hazırlamak ilköğretim kademesinin temel özellikleri olarak ifade edilmiştir. Ortaokullarda mesleğe yöneltme faaliyetlerine başlanacağı belirtilmiştir (Erişim Tarihi: 04.11.2023; <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Besinci-Bes-Yillik-Kalkinma-Plani-1985-1989.pdf>).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994 yılları arasında uygulanmak üzere hazırlanmıştır. Doğrudan mesleki ve teknik ortaöğretime yöneltmeye ilişkin bir hedef

belirlenmemiştir. Tüm kademeler için geçerli olmak üzere, öğrencilerin yapısına uygun mesleki yöneltme faaliyetlerinin etkin ve yaygın biçimde yürütülmesi hedefi belirlenmiştir (Erişim Tarihi: 04.11.2023; https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Altinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1990-1994.pdf).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000 aralığı için düzenlenmiştir. Bu planda doğrudan mesleki ve teknik liselere yöneltmeyle ilgili bir hedef belirlenmemiştir. Ortaokuldan başlayarak lisede etkin bir yönlendirme sistemi oluşturulmasıyla iş dünyasının beklentilerini karşılayacak insan gücü yetiştirebilmek için mesleki ve teknik ortaöğretimin etkinliğinin güçlendirilmesi amaçlanmıştır. (Erişim Tarihi: 04.11.2023; https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Yedinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1996-2000.pdf).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005 yılları arasındaki süreyi kapsamaktadır. Bilgisayar destekli rehberlik hizmetinin ilköğretimin ilerleyen sınıflarından itibaren öğrenci tanıma teknikleri ve yetenek ağırlıklı değerlendirmeye dayalı etkin bir yönlendirme düzeneği oluşturulması hedefi belirlenmiştir. Ortaöğretimde mesleki ve teknik eğitimin payının yükseltilmesi ve mesleki ve teknik eğitimin yayılması amaçlar arasında yer almıştır (Erişim Tarihi: 04.11.2023; https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Uzun_Vadeli_Strateji_ve_Sekizinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-2001-2005.pdf).

Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013 yılları içindeki dönemi içermektedir. Kalkınma Planının beş yıl yerine yedi yıllık bir dönemi ele alması Avrupa Birliği'nin üyelik sürecinden kaynaklıdır. Plan, Avrupa Birliği'nin mali takvimiyle örtüşmesi için yedi yıl olarak hazırlanmıştır. Planda doğrudan ilköğretimden mesleki ve teknik ortaöğretime yönlendirmeye ilişkin bir hedef belirtilmemiştir. İstihdamın artırılmasına dönük planlamalar vurgulanmış ve nitelikli insan gücü oluşturmak amacıyla mesleki rehberliğin yapılması belirtilmiştir. Bununla birlikte ortaöğretim kademesinin etkin bir rehberlik ve yönlendirme hizmeti içeren bir yapıya dönüştürüleceği hedeflenmiştir (Erişim Tarihi: 05.11.2023; https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Dokuzuncu_Kalkinma_Plani-2007-2013.pdf).

Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018 yılları arasındaki dönem için hazırlanmıştır. Orta ve yükseköğretime geçiş sisteminde öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini önemseyen aktif rehberlik ve yöneltme hizmetlerinin ön planda olacağı bir hedef belirlenmiştir. Ayrıca mesleki rehberlik faaliyetlerini iş gücü politikalarıyla tutarlı ve etkili hale getirme

amaçlanmıştır. Ortaokul ve ortaöğretimde öğrencinin yeteneğine uygun biçimde yönlendirilebileceği bir rehberlik sisteminin oluşturulacağı ifade edilmiştir (Erişim Tarihi: 05.11.2023; https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf).

On Birinci Kalkınma Planı 2019-2023 yılları arasındaki hedeflerden oluşmaktadır. Planda, mesleki ve teknik eğitime ilişkin bütün paydaşların verileri derlenerek tek bir noktadan mesleki ve teknik eğitimle ilgili konulara erişebilmeyi mümkün kılan ve bireye mesleki rehberlik yönünden yardımcı olunmasını sağlayacak bir portal hazırlanması hedeflenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin yan alanları ve mesleki rehberlik becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır (Erişim Tarihi: 05.11.2023; https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf).

On İkinci Kalkınma Planı 2024-2028 yılları arasındaki dönemi kapsayan hedeflerden oluşmaktadır. Plan incelendiğinde, mesleki ve teknik eğitimde özel sektör ile işbirliği ve finansmanın artırılması vurgusu görülmektedir. Buna karşın mesleki ve teknik ortaöğretime yöneltmeye ilişkin bir hedef belirtilmemiştir (Erişim Tarihi: 05.11.2023; https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/11/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028.pdf).

2.8. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları, iş ve meslek sahaları için yetişmiş insan gücü hazırlayan ve aynı zamanda öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına girmek üzere yetiştirildiği ortaöğretim türlerinden birisidir (Akçay, 2006: 119). Ortaöğretimde mesleki ve teknik eğitim; örgün eğitim ve yaygın eğitim alanlarında yürütülmektedir. Örgün mesleki ve teknik ortaöğretim mesleki ve teknik Anadolu liseleri, çok programlı Anadolu liseler ve mesleki eğitim merkezleri ile sürdürülürken; yaygın mesleki ve teknik ortaöğretim mesleki açık öğretim liseleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir (MEB, 2018: 22).

Millî Eğitim Bakanlığı verilerine göre 2020-2021 eğitim-öğretim yılında resmi mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının sayısı 4.026; görevli öğretmen sayısı 138.805 ve öğrenci sayısı 1.498.307'dir. Bu okullarda 942.268'i erkek; 556.039 kız öğrenci öğrenim görmektedir. Özel mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında ise 396 kurumun bulunduğu; 127.280 öğrencinin eğitim aldığı ve 8.232 öğretmenin görev yaptığı görülmektedir (MEB, 2020b: 58).

2.9. Mesleki ve Teknik Ortaöğretime Yönlendirme

Ortaokulu bitirmekte olan bir öğrenci, öğrenim hayatını bir üst kurum olan ortaöğretim kurumunda devam ettirir. Bu kurumlar örgün veya yaygın eğitim veren kurumlardır. Öğrenci; merkezi sınav, mahalli yerleştirme veya açık öğretim yolu ile bu okullara yerleşir.

Liselere Geçiş Sınavı (LGS) adı verilen merkezi sınavla fen, Anadolu ve sosyal bilimler liselerine, özel program ve proje uygulayan liselere ve mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının Anadolu teknik programlarına öğrenci alınmaktadır. Sınava girmek isteğe bağlıdır. Sınav soruları çoktan seçmeli olup toplam 90 sorudan oluşmaktadır. Sınav içeriği 8. sınıf kazanımlarını kapsamaktadır. İki oturum halinde gerçekleştirilen sınavda ilk oturum sözel alanlardan oluşmaktadır. İlk oturumda Türkçe, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, din kültürü ve ahlak bilgisi ve yabancı dil derslerinden 50 soru sorulmakta ve 75 dakika cevaplama hakkı verilmektedir. İkinci oturum ise 80 dakikalık süre içinde matematik ve fen bilimleri derslerinden 20'ser soru ile tamamlanmaktadır. Sınava giren her öğrencinin her ders alanına dair ham puanı oluşturulmakta ve bu ham puan doğru yanıtların sayısından yanlış yanıt sayısının üçte birinin çıkarılması sonucuyla hesaplanmaktadır. Merkezi sınav puanına dayalı olarak 174.160 öğrenci alımı yapılmaktadır. Bu kontenjan içinde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına ayrılan miktar 33.930'dur (Erişim Tarihi: 06.12.2022; <https://www.meb.gov.tr/2021-lgs-kilavuzu-yayimlandi/haber/22934/tr>).

Öğrenci mesleki ve teknik ortaöğretime merkezi sınava girmeden de katılabilmektedir. Yerel yerleştirme yoluyla en fazla beş tercihte bulunmak ve bu tercihin en fazla üç tanesi aynı okul türünden olmak üzere seçim yapılabilmektedir. Tercihlerden sonra 6, 7 ve 8. sınıf yılsonu başarı puanlarının aritmetik ortalaması ile elde edilen okul başarı puanı üstünlüğüne göre öğrencinin ikamet adresinin dâhil olduğu kayıt alanlarından birine yerleştirilmesi gerçekleştirilmektedir (MEB, 2021: 9).

2.10. Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Bu bölümde okullarda yürütülen rehberlik faaliyetlerinin içeriği, mesleki rehberlik ve mesleki gelişim kuramları ele alınarak ilgili alanyazın taraması ve kavramsal tartışmalar yapılacaktır. Öncelikle bir bütün olarak rehberlik ve hizmet alanları ele alınırken, ikinci konunun ana teması meslek seçimi ve mesleki rehberlik şeklindedir. Üçüncü başlıkta ise rehberlik faaliyetlerine ilişkin yasal dayanak ele alınacak ve yapılan araştırma için yasal ve kuramsal temel ifade edilmeye çalışılacaktır.

Türkiye'nin milli eğitim esaslarının belirlendiği, eğitime dair pek çok konunun hükme bağlandığı 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda (1973) milli eğitim sisteminin genel amaçları belirtilmiştir. Bu amaçlardan biri: “Türk Milletinin bütün fertlerini, ... İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak...” şeklinde ifade edilmiştir. Türk eğitim sistemi, bu genel amaç üzerine kurulmuş ve oluşturulan bütün alt ve özel amaçlar, bu genel amacın çerçevesi içinde yer almıştır. Millî Eğitim Temel Kanunu (1973) içerisinde Türk Milli Eğitiminin Temel İlkelerine de yer verilmiştir. Bu ilkeler: Genellik ve eşitlik, ferdin ve toplumun ihtiyaçları, yöneltme, eğitim hakkı, fırsat ve imkân eşitliği, süreklilik, Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Atatürk milliyetçiliği, demokrasi eğitimi, laiklik, bilimsellik, planlılık, karma eğitim ve eğitim kampüsleri ve okul ile ailenin işbirliği şeklindedir (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973). Milli eğitim sisteminin ana unsurlarını oluşturan okullar ve okullarda verilen bütün eğitim, öğretim, yönetim ve rehberlik hizmetleri bu esaslara göre işleyişini sürdürür.

Bireyin kendini tanıması ve olumlu bir benlik algısına sahip olması, sorunlarıyla baş edebilmesi, iç ve dış dünyasıyla ahenk içinde bir yaşam sürdürebilmesi, ortaya çıkmış veya henüz ortaya çıkmamış olan güç ve yeteneklerini en yukarı seviyede kullanabilmesi ve ilerletebilmesi için bireye destek olmak rehberliğin amaçları arasında yer almaktadır. Tüm bu amaçlarla varılmak istenilen yer, bireyin kendini bütün yönleriyle geliştirebilmesine katkı sunmaktır. Rehberlik, bireyin kendini gerçekleştirme amacıyla yapılan faaliyetler bütünüdür. (Girgin, 2014: 7). Özoğlu'na (1977: 13) göre rehberlik, kılavuz kelimesinin anlamdaşı olarak ifade ediliyor olsa da bu kelimenin ifade ettiği manadan ayrı olarak değerlendirilmedir. Kılavuzluğu yapan birey, kılavuzluk yaptığı konuya dair hünerli, yetkin ve mesuldür ve ilgili alandaki işleri öteki kişi veya kişiler adına kendisi yapar. Kılavuzun yaptığı iş çoğunlukla sınırlandırılmış bir konuda, konunun gereğini yerine getiremeyecek halde bulunanlar için gereken işi uygulamaktır. Rehberlik ise kişi veya kişiler için bir sorunu çözmek, bir görevi yerine getirmek değildir. Rehberlik, ferdi hem tanımak hem de kendisini tanımasını sağlamaktır. Bireyin ilerleme ve gelişiminin sağlıklı biçimde sürdürülmesi için bireye dayanak olmaktadır.

Birey, yaşamında karşılaştığı kişisel problemlerine karşı çeşitli arayışlar içine girer ancak zaman zaman doğru kararı verebilmek için desteğe ihtiyaç duyabilir. Rehberlik yoluyla, bireyin lehine en faydalı olması beklenen karar alınmaya çalışılır. Bazı kararlar

vardır ki, getirdiği yükümlülükler itibarıyla bireyin yaşamı üzerinde ciddi bir etki oluşturabilir. Birey bu kararları alırken stres altında kalabilir, kriz durumuyla karşı karşıya kalabilir. Böyle durumların birey üzerindeki etkisini giderebilmek için psikolojik danışmaya başvurulabilir. Bu yüzden rehberlik ve psikolojik danışma kavramları bir arada kullanılır (Girgin, 2014: 5).

2.11. Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Hizmet Alanları

Okullarda sunulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri iki grupta ele alınabilir. Bu hizmetlerden bir kısmı doğrudan öğrenciye yönelik olan; diğer kısmı ise direkt öğrenciye yönelik olmayan hizmetlerdir (Yeşilyaprak, 2019: 10). Doğrudan öğrenciye yönelik olan hizmetler psikolojik danışma, oryantasyon (yeni ortama alıştırma), bireyi tanıma, bilgi toplama ve yayma, yöneltme, izleme ve değerlendirme; dolaylı hizmetler ise müşavirlik hizmetleri, ebeveynlere rehberlik, okulun psikolojik danışma ve rehberlik programının hazırlanması, araştırma-geliştirme ve çevre ile ilişkiler olarak sıralanabilir (Güven, 2014: 58).

Psikolojik danışma hizmeti, desteğe gereksinim duyan danışan ve destek sunan danışman arasında geçen psikolojik destek sağlama işlemidir. Sorunlarında başa çıkmakta zorlanan, akademik durumunun yetersiz olduğunu düşünen, alacağı kararlarda ikilemlerde kalan öğrencilerin yararlanabileceği gibi kendi yeteneklerinin farkına varmak ve niteliklerini ilerletmek isteyen her öğrenci bu hizmetten faydalanabilir. Bu destek yalnızca alanın uzmanlarınca verilen bir hizmettir (Yeşilyaprak, 2019: 10).

Bireyin yeni bir ortama uyum sağlaması için yapılan çalışmalara oryantasyon faaliyetleri denir. Okula yeni başlayan bir öğrenci için okulu ve okulun imkânlarını tanıması amacıyla oryantasyon etkinlikleri gerçekleştirilir. Bazı durumlarda okulda yapılan bir yeniliği anlatmak için mevcut öğrencilere de oryantasyonda bulunulur (Güven, 2014: 62).

Bireyi tanıma hizmeti, öğrenci gelişiminin çeşitli metotlar kullanılarak öğrenci yararına alınacak kararlarda kullanmak amacıyla dosyalanması şeklinde yürütülür. Öğrencinin yetenek ve ilgileri, akademik düzeyi, gelişimi, kuvvetli ve zayıf tarafları, ailevi şartları gibi yönlerini izleyip bunları öğrenci menfaatine kullanmak bireyi tanıma hizmeti kapsamındadır. Böylelikle bireyin kendini gerçekleştirme yolunda bilinçli adımlar atmasına destek olunur (Kuzgun, 2014: 6).

Öğrencinin kendini gerçekleştirebilmesi için kendi niteliklerinin ve çevre olanaklarının farkında olması önemlidir. Bilgi toplama ve yayma hizmeti yoluyla

öğrencilerin gereksinimi olabilecek nitelikteki bilgi toplanır ve öğrenciye sunulur. Öğretim programları içinde yer alan derslere dair amaç, kapsam, değerlendirme gibi konuları öğrenciyle paylaşmak, öğrencinin okulu bitirmesi sonrasında öğrenimine devam edebileceği üst öğretim kurumları hakkında bilgiler sunmak, mesleklerin gerektirdiği koşulları aktarmak bilgi toplama ve yayma hizmetine örnek olarak verilebilir (Güven, 2014: 65).

Öğrenci, kendi yapısını anlamlandırdıkça ve kendisini ileriye taşıyabilecek bilgilere sahip oldukça bir birikim oluşturur. Bu birikimini kendi niteliklerine uygun bir alana eğilim göstermekte kullanır. Öğrencinin niteliklerine ve yapısına uygun bir eğitim kurumuna, alana, iş veya mesleğe yönelmesi ve bu pozisyonu elde edebilmesi için yapılan destek faaliyetleri yöneltme ve yerleştirme hizmetleri arasındadır (Yeşilyaprak, 2019: 13).

Okulda sunulan rehberlik hizmetlerinin işlevsel olup olmadığı izleme ve değerlendirme hizmeti yoluyla kontrol edilir. Öğrenciye yapılan tanıtımlar, verilen psikolojik danışma, uygulanan yöneltme hizmeti gibi etkinliklerin faydalı sonuçlar getirip getirmediğini görmek; bu çalışmaları düzenlemek veya yeni uygulamalar getirmek için yapılan çalışmalar bu kapsama girer. Ayrıca okuldan mezun olanların durumunu takip etmek ve sunulan rehberlik hizmetlerinde mezunların dönütlerini de ele almak bu hizmet dâhilindedir (Kepçeoğlu, 1990: 105).

Müşavirlik, alanında ihtisaslaşmış kişilerin öğrenci yararına koordineli biçimde güç birliği oluşturmasıdır. Rehberlik servisinin, okul idaresinin, aile ve öğretmenlerin öğrencinin gelişimi için ortak bir çaba içine girmesi, sorunların el birliğiyle çözülmesi için yapılan faaliyetlerdir. Böylece rehberlik uzmanı, tüm paydaşlara kendi bilgisini sunarak ortak bir çözüm yolu oluşturmaya çalışır (Erkan, 2014: 3).

2.12. Mesleki Rehberlik

Öğrenim alanı tercihi, eş tercihi ve meslek tercihi bireyin hayatının seyrini büyük ölçüde etkileyen üç önemli karardan biridir. Tercih edilen meslek; sürekli ilgileneceği konular, arkadaş ortamı, çalışılan işyeri ve iş koşulları, yaşanılan bölge, maddi gelir, evleneceği kişi, yaptığı işten mutluluk duyma gibi pek çok alan üzerinden kişinin hayatını etkiler (Özgüven, 2007: 128). Bu denli önemli bir adımın rastlantılara bırakılması hem birey hem de toplum açısından büyük sorunlara yol açabilir.

Meslek çeşidinin az olduğu ve mesleklerin aile içerisinde devam ettiği dönemlerde süreç şöyle işlemekteydi (Özgüven, 2007: 129-130):

Meslek icracılarının iki şapkası bulunduğu dönemlerde meslek ehli birey, hem gerekli malzemeleri hazırlar hem de ürünün imalatını yapardı. Böylelikle birbirinden ayrı iki uygulama aynı kişi tarafından yapılmış olurdu. Modern dönemle birlikte bu alanda bir bölünmeye gidildi. Hammaddeyi imal eden ile bunu ürüne çeviren kişiler ayrıştı. Mesleklerde iş bölümü oluşmaya başladı ve daha dar alanlarda ihtisaslaşmaya gidildi. Teknolojinin ve endüstrinin gelişmesiyle hammaddeyi imal eden ve ürüne dönüştüren yeni tesisler, işyerleri açıldı. Bireyin işin koşullarına ve gereklerine uygun nitelikte yetişmesi, endüstrinin ihtiyacını karşılayacak sayıda ve donanımda olması görüşü hâkim oldu.

Meslek seçimi bireyin bir mesleğe yönelip bu alana ilişkin donanıma sahip olmak için gerekli çabayı göstermesi olarak tanımlanabilir. Bacanlı'ya (2005: 102) göre ise, ferdin seçmeyi arzuladığı mesleği diğer mesleklerin içinden ayırarak o mesleği edinmek için gayrette bulunmasıdır. Meslek seçimi 20. yüzyılın başlarıyla birlikte üzerinde düşünülmesi, araştırılması, planlanması gereken bir alan olarak idrak edilmeye başlandı. Çakır'a (2014: 127) göre, bu döneme dek bireylerin etrafında gördüğü meslekleri sürdüreceği düşünülmekteydi. Endüstrileşmenin sürat kazanması ve sosyal yaşamdaki farklılaşmalar yeni meslek sahaları oluşturmuş ve meslek seçiminde bulunmak giderek zorlaşan bir hale bürünmüştü. Doğru mesleği seçebilmenin birey açısından giderek güç bir hale gelmesi mesleki rehberlik hizmetlerinin gerekliliğini artırmış oldu.

Çocukluktan itibaren bireyin ilgi, yetenek, değer gibi birçok yönü şekillenmeye başlar ve yaşam boyunca değişim gösterebilir. Bireyin; karakterini, deneyimlerini, ihtiyaçlarını ve diğer birçok parametreyi harmanlayarak tüm birikimini meslek seçiminde kullanması beklenir. Bu seçimi doğru bir biçimde yapabilmek için yardıma gereksinim duyulabilir. Bireyin niteliklerinin farkında olarak yetişmesi ve bu niteliklerin rehberlik yoluyla geliştirilmesi, meslek seçiminin daha etkin biçimde yapılmasını sağlayabilir. Tan ve Baloğlu'na (2006: 123-124) göre mesleki rehberlik, bireyin sahip olduğu nitelik ve koşulların bilincinde olarak kendisine en uygun mesleği seçmesi, bu mesleğe yönelik hazırlıklarını yapması ve mesleğe başlayıp başarıyla sürdürmesi için bireyle birlikte yürütülen faaliyetler bütünüdür.

Mesleki gelişim, ferdin hayatında uzun bir süre zarfında meydana gelen bir süreçtir ve diğer gelişim alanlarıyla da ilişkilidir. Mesleki gelişimde, bireyin benlik tasavvuru ve karakteri önemli bir konumdadır. Kişinin yaşantıları, sahip olduğu olanaklar, çevre ile olan ilişkisi gibi birçok konu da dikkate değer faktörlerdendir (Özgüven, 2007: 132).

Ortaokul öğrencileri içinde bulunduğu yaşların gereği, mesleki gelişim dönemi olarak araştırma evresinde yer alır. Bu evrede bulunan öğrenci bir yandan kendi değer, ilgi, kabiliyet ve niteliklerini keşfetmeye çalışır. Diğer yandan mesleklere dair gereklilikleri inceleme, öğrenme, araştırma yoluna gider. Süreç içinde öğrenci, mesleklere dair ne kadar çok bilgi, deneyim elde ederse ve kendisini ne kadar iyi tanırsa kendi yapısına uygun bir seçim yapması da o denli kolaylaşabilir (Yeşilyaprak, 2019: 227).

Öğrencilerin kişisel istek, kabiliyet ve becerilerinin üzerinde durmadan yapmış olduğu tercihler yalnızca kendilerinde değil, ailesi ve çevresinde de hüsrana sebep olabilmektedir. Toplumun ilerlemesine en uygun katkıyı sunabilecek mesleği icra edemiyor olmasından kaynaklı, toplumun da zarara uğraması kuvvetle muhtemeldir. Realiteye uygun tercihte bulunamayan öğrencilerin bu duruma düşmelerinin en önemli sebeplerinden birisi, çalışma hayatının koşullarına dair gerekli bilgilere sahip olmamaları olarak görülebilir.

Öğrenciye mesleki rehberlik hizmeti sunmaktaki temel hedefler şu şekilde sıralanabilir (Kuzgun, 2014: 96-97):

- Öğrencinin tercih etmek için değerlendirdiği mesleğin, öğrenci tarafından tanınmamış, fark edilmemiş taraflarına dair detaylı bilgiler aktarmak.
- Öğrencinin hiçbir bilgisinin olmadığı veya hatalı ve yetersiz bilgisinin bulunduğu meslekler hakkında açıklamalar getirmek ve bu sayede artırılmış seçeneklerden ve daha geniş bir perspektiften yaklaşım geliştirmesini sağlamak.
- Mesleklerin bazılarına yönelik peşin hükümleri olan, bu önyargıların etkisi altında kalan öğrencilere nesnel bakış açısı edindirmek.
- İnsanlığa faydalı ve bireyin potansiyelini en üst noktaya taşıyabilmesine imkân sağlayan bütün mesleklerin takdire şayan nitelikte olduğunu benimsetmek.

Meslek tercihinde bulunmak için yardımına başvuranların öncelikli görevleri bulunmaktadır. Bakırcıoğlu'na (2005: 69) göre bu görevler, mesleklere dair öğrencilere bilgi sunmak, derlenmiş bilgilerden nasıl anlam çıkarılacağı yönünde ve meslek tercihinin karar aşamasında destek olmaktır. Bu desteği sağlayabilecek donanım ve niteliği taşıyanlar da rehberlik uzmanlarıdır. Rehberlik servisi mesleki rehberlik çalışmalarını bireysel veya grupla psikolojik danışma; ilgiyi, yeteneği ve başarıyı ölçebilmek için hazırlanan ölçme araçları vasıtasıyla yerine getirir. Buralardan elde edilen verilerin analizi yapılır, çıktılar öğrenciye hizmet olarak sunulur. Öğrencinin gerçekte örtüşmeyen algıları mevcutsa; geleceğiyle ilgili yanlış kararlara sebebiyet verecek durumlar söz konusuysa veya henüz mesleklere dair fikir oluşturma sürecindeyse bu testlerin sonuçlarından faydalanılır.

Mesleki rehberliğin daha etkin ve nitelikli biçimde yürütülebilmesi için öğrenciyi, aileyi, şube rehber öğretmenini, alan öğretmenlerini ve okul idaresini buluşturmak; ilgililerin görüş ve düşüncelerini sentezlemek gerekebilir. Tan'a (1992: 137) göre, mesleki rehberlik sadece öğrenciyle değil; yer yer öğrencinin velisi, ailesi, şube rehber öğretmeniyle birlikte yapılırsa; ailenin öğrenciden beklentileri, istekleri ve öğrencinin de ilgi, yetenek ve gereksinimleri arasındaki farklılıklar ele alınmış, çözümlenmiş olabilir. Velinin ve öğrencinin farklı düşündüğü konularda danışmanın, yansız ve kapsayıcı bir yaklaşım göstermesi önem arz etmektedir.

2.12.1. Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde mesleki rehberlik

Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren son Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği (2020) ile il ve ilçelerdeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti veren resmi ve özel kurumların görev ve işleyişleri hükme bağlanmıştır. Bu yönetmelikle okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademeleri ile hayat boyu öğrenme kurumlarında yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri tanımlanmıştır. Çalışmamızda, ilgili yönetmeliğin ilköğretimin ikinci kademesinde yapılan mesleki rehberlik hizmetlerine ilişkin bölümlerine yer verilmiştir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre (2020), ortaokullarda okul müdürü, müdür yardımcısı, rehberlik ve psikolojik danışma servisi, şube rehber öğretmeni ve diğer öğretmenler öğrencilere sunulan rehberlik faaliyetlerinde görev alırlar. Okullarda sunulan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri genel ve özel hedefler doğrultusunda hazırlanan okulun rehberlik ve psikolojik danışma programı çerçevesinde sürdürülür. Şube rehber öğretmeni, her eğitim öğretim yılında okul rehberlik ve psikolojik danışma programı ve sınıfının rehberlik gereksinimleri doğrultusunda sınıf rehberlik planının hazırlayarak ilgili tüm paydaşlarla birlikte rehberlik hizmetlerini yürütmekte rol alır. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; ders yılı boyunca planlı, bilimsel, bütün öğrencilere yönelik, öğrencinin tüm yönleriyle gelişimini sağlamayı hedefleyen, tüm paydaşların katılımı ve katkısı ile yürütülür ve ders yılı sonunda kanıtlar doğrultusunda değerlendirilir.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmet türleri, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre (2020) sosyal duygusal gelişim; akademik gelişim ve kariyer gelişim alanı olmak üzere üç tür olarak belirtilmiştir. Çalışmamızla ilgili bulunan

kariyer gelişim alanı: Ferdin ilgi, kabiliyet, değer ve niteliklerini anlamlandırması, mesleklerin şartları ile sahip olduğu vasıfları ilişkilendirmesi, mesleklere yönelik pozitif bir bakış açısının oluşturulmasını, iş hayatı ile eğitim arasında bulunan bağlantıyı ve hayat boyu öğrenmenin mesleki gelişim süreci yönünden gerekliliğini fark ettirmeyi amaçlayan bir alandır.

2.13. Mesleki Gelişim Kuramları

Meslek seçimi, erken yaşlarda başlamakta olup bireydeki duyuşsal, bilişsel ve psikomotor gelişmelerle; farklılaşan değer, ilgi ve gereksinimler gibi pek çok etken ile birlikte süreç içinde değişim ve gelişim gösterir. Bireyin değişime uğrayan mesleki gelişim sürecini anlamlandırmak amacıyla birçok teori (kuram) ortaya atılmıştır (Tan ve Baloğlu, 2006: 124). Bu bölümde Ginzberg ve arkadaşlarının (1951), Super'ın (1968), Roe'nun (1986) ve Holland'ın (1973) mesleki gelişim kuramları incelenecektir.

2.13.1. Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma'nın mesleki gelişim kuramı

Ginzberg ve arkadaşlarının mesleki gelişime ilişkin öne sürdüğü kuram, ilk mesleki gelişimsel rehberlik modelidir. Aşamalı dönemlerden oluşan kurama göre birey, içinde bulunduğu her aşamanın ana gelişim görevini yerine getirerek mesleki gelişim sürecini ilerletir (Hamarta, 2012: 207). Kuram üç ana evreden oluşur ve evrelerin de kendi içinde yaşlara göre ayrılmış dönemleri bulunur. Bu aşamalar şu şekildedir (Hamarta, 2012; 207-208; Stitt-Gohdes, 1997: 9-10):

- **Fantezi evresi:** Doğuştan on bir yaşına kadar olan süreci kapsayan ilk evredir. Bu dönemde çocuk yaşlılarıyla oyunlar aracılığıyla iletişime girer. Çocuk, bir yandan oyun oynarken bir diğer yandan oyunun niteliklerinden kaynaklı olarak bazı davranışlar geliştirir. Oyun kurma, kurallarını belirleme, sürdürme, bitirme gibi uygulamaları yaparken; başarı duygusunu tatma, arkadaşları ile ekip olma, arkadaşlarına önderlik etme, yeni fikirler geliştirme gibi nitelikler de elde eder. Çocuğun bu evredeki tutum ve davranışları mesleklerle arasındaki ilişkisini belirlemede rol oynayabilir. Yaşı gereği çocuğun mesleklere dair farkındalık düzeyi yüksek değildir. Bu evrede çocuk polis, itfaiyeci, futbolcu gibi gözlemleyebildiği birçok mesleğe kendi oyunlarında yer verir.

- **Geçici evre:** Kuramın on bir – on yedi yaş aralığını kapsayan ve dört aşamadan oluşan ikinci evresidir. Bu evre ilgi dönemi ile başlar. Bu dönemde sevilen veya sevilmeyen alanlar önceki dönemlere göre daha çok netleşmiştir. Sonraki aşama olan kapasite dönemine geçtiğinde birey, yeteneklerinin örtüşebileceği meslek alanlarını belirlemek üzere arayışta bulunur. Üçüncü aşama ise değer dönemidir. Birey kendi değer seti ile mesleğin kendisine katabileceği statü, maddi getiri gibi çeşitli değerleri uyumlu bir hale getirmeye çalışır. Bu evreye ilişkin son aşama olan geçiş dönemi ile birey; bir meslek seçmeye koyulur ve mesleki tercihler kalıcı olmaya başlar.
- **Gerçekçi evre:** On yedi yaşından sonraki süreci içine alan ve üç aşaması bulunan son evredir. Bu dönemde genç, meslekleri tüm boyutlarıyla anlamlandırmaya çalışır. Bu evrenin ilk aşaması, inceleme dönemiyle başlar ve bir yükseköğretim kurumuna geçişin yapıldığı süreci içerir. Bir sonraki aşama olan billurlaşma döneminde, süreç boyunca edinilen birikime dayanarak mesleki alan netleştirilir. Ginzberg ve arkadaşlarının geliştirdiği mesleki gelişim teorisinin nihai aşaması kesinleşme dönemidir. Bu aşamada billurlaşma sürecinde belirlenmiş olan mesleğe ilişkin eğitim ve hazırlıklar gerçekleştirilir.

2.13.2. Super'ın mesleki gelişim kuramı

Birey, yaşamı süresince gerçekleştirdiği etkinliklerle becerilerini, kabiliyet ve niteliklerini keşfedip görmüş olur. Hangi alanlarda yetkin olduğunu ve diğer insanların kendisi hakkındaki saptamalarını irdeler. Bazı alanlarda iyi olduğunu düşünür ve tatmin olmuş hisseder. Tüm bu birikimini bir potada eriterek istikrarlı bir öz (benlik) idraki geliştirir. Yaşamını bu benliğe göre sürdürme gayreti içinde devam ettirir. Bireyin meslek tercihi de benliğinin bir yansıması olarak kabul edilir (Kuzgun, 2000: 110-111). Benlik algısının oluşumu ve bu algının meslek seçimine etkisi, yaşam boyu gelişmeye devam eden bir süreçtir (Kuzgun, 2014: 110). Super, kuramında meslek gelişimini çeşitli basamaklara ayırmıştır (Curry ve Milsom, 2014: 19). Bu aşamalardaki mesleki gelişim görevleri şu şekildedir (Çoban, 2008: 142; Super vd. 1957: 40-41):

- **Büyüme dönemi (0-13 yaş):** Çocuk bu dönemde, aile bireylerinin ve etrafındaki insanların nasıl bir yaşam sürdürdüklerini gözlemler ve onlara özenir. İtfaiyeci, şoför, çöpçü, polis gibi çevresinde gördüğü mesleklere gelip geçici istekler çerçevesinde yönelir. Büyüdükçe mesleğin özellikleri, statü, maddi olanaklar gibi konuları da

değerlendirmeye alır. Hayali gereksinimlerin öne çıkmasıyla başlayan ve yerini yeteneklere bırakan dönemdir.

- **Araştırma dönemi (14-24 yaş):** Ergenlik döneminden ilk yetişkinlik dönemine kadar, çeşitli araştırmalarla geçen süreci içerir. Bireyler bu evrede kendi dünyalarını, iş hayatını ve mesleki rolleri anlamlandırmak için ayrıntılı incelemeler yapar. Bireyin benliğine ilişkin algısı; aile, çevre, okul hayatı gibi alanlardaki ilişkilerden elde ettiği birikimin artmasıyla gelişmiştir. Bu dönem bireyin kendini tanıması, meslekleri araştırması ve meslekte kendisini denemesi sürecidir. Meslekten hoşlanma durumunu belirlemek ve mesleği değiştirmek için uygun bir dönemdir.
- **Yerleşme dönemi (25-45 yaş):** Bu dönemde meslekte istikrar sağlama, düzeni pekiştirme ve meslekte ilerleme görülür. İşe olan bağlılık düzeyi yükselir. Bireyin mesleği ve benliği arasındaki ilişki bu dönemde istikrarlı bir hâle bürünür. İş yaşamında konumunu sağlamlaştırmak ve yükselmek için gayret sarf edilir.
- **Koruma dönemi (45-65 yaş):** Bu dönem boyunca meslekte düşüş ve yükselişler yaşansa da bireyler işini elde tutma, güncelleme ve yenilik yapma gereksinimi duyar. Benlik mefhumu güçlenmiş, olgunlaşmıştır. İşinden tatmin olmak için gayret eden, performansını korumak veya geliştirmek için alanındaki gelişmelere ayak uyduran bir çalışan olarak iş hayatını sürdürür.
- **Çöküş dönemi (65 yaş ve sonrası):** Koruma döneminin sonlarına doğru fiziksel ve bilişsel kapasitenin düşmesiyle birlikte, işe olan ilgi de azalmaya başlar. Çalışanlar, mesleki benliğini emeklilik hayatını planlamak üzerine yeniden düzenler. Bireylerin emeklilik hayatını nasıl tasavvur ettiğine bağlı olarak farklılaşmalar gözlenebilir. Kimi emekliler bu süreçte kendisi için daha çok zaman bulabileceğini düşünerek mutlu olurken; kimileri de üretime katılamayacak olmanın getirdiği düş kırıklığından dolayı hüznü bir dönem yaşayabilirler.

2.13.3. Holland'ın mesleki gelişim kuramı

John Holland; kişilik tiplerini temel alan, insanları ve meslekleri altı kategoride ele alabildiği bir sınıflandırma sistemi geliştirmiştir. Holland kuramında, bir meslekten doyum sağlama yolunun güçlü bir insan-çevre eşleşmesini sağlamaktan geçtiğini öne sürmektedir.

Seçilen meslek, bireyin çevreyle olan etkileşiminde belirleyici olacağı için kişilikle örtüşmelidir. Çünkü bireyler kişiliğini yansıtabileceğı çevreler aramaktadırlar (Yeşilyaprak, Güngör ve Kur: 1998: 127).

Holland'ın belirlediğı altı kişilik tipi ve özellikleri şu şekildedir (Kuzgun, 2006b: 71-72; Osipow, 1973: 42-43; Holland: 1966: 16-17):

- **Realist Tipler:** Bu yapıdaki bireyler el ile üretime yönelirler. Objeleri, araçları, makineleri ve hayvanları üretim için bir araç olarak kullanmak gerektiğini kabul ederler ve bu araçları kullanmaktan hoşnut olurlar. Kapalı ortamlarda çalışmaktan memnun olmazlar ve doğayla iç içe olabilecekleri dış mekânları tercih ederler. Teorik konulardan ziyade, uygulamalı işlerden hoşnut olurlar. Toplum içinde bulunmaktan, insanlarla iletişim kurmaktan haz duymazlar. Çevik, girişken, beden hareketlerinin ve kas gücünün daha fazla kullanıldığı mesleklere yönelirler. Bu kategori kapsamında kaptan, korucu, haritacı, çiftçi, otomobil tamircisi ve çatı ustası meslekleri örneklendirilebilir.
- **Araştırmacı Tipler:** Doğal ve toplumsal olayları kavramak ve denetlemek için sistemli gözlem yapmayı seven, kavramlara ilişkin fikir yürüten, fiziki kapasitesinden daha çok bilişsel kapasitesini kullanan bireylerdir. Sosyallikten uzak ve tekdüze işleri sevmeyen kişilerdir. Topluluk içinde öne çıkmaktan hoşnut olmazlar. Çevreye karşı algıları açıktır ve çevreyi ayrıntılı biçimde tanıma istekleri vardır. Uğraşı alanları bilimsel faaliyetlerdir. Bu tiplere uygun meslekler Antropolog, kimyager, jeolog, biyolog, tıbbi teknoloji uzmanı olarak gösterilebilir.
- **Sosyal Tipler:** İnsanlara destek olmayı, etrafındakileri yönlendirmeyi ve yetiştirmeyi istekli biçimde yaparlar. Kişilerarası becerilerini kullanarak etrafındakilerle etkileşime girmeyi seçerler. Toplum içinde bulunmaktan hoşlanırlar. Hislere, sezgilere ve duyuşsal alanlara önem verirler. İşlerinde tertipli ve sistemli faaliyetlerde bulunmaktan kaçınırlar. El becerisi gerektiren ve detaylı işlerde güçlük çekerler. Terapistler; halkla ilişkiler, çocuk bakım evi, huzurevi, rehabilitasyon merkezleri ve engelsiz yaşam merkezleri çalışanları bu tipleri yansıtan örnek meslekler olarak değerlendirilebilir.

- **Geleneksel Tipler:** Standartları netleştirilmiş, sıkı kalıpların içinde, sabit bir işleyişi bulunan ve ast-üst ilişkisi güçlü olan işlerde çalışmayı seven bireylerdir. Davranışları kalıplaşmış ve rutindir. Düzensizliği ve belirsizliği sevmezler. Sorumluluk sahibi, oto kontrolü yüksek, disiplinli insanlardır. Detayları sezmekte ve hesap işlerinde kabiliyetlidirler. Örnek meslek alanları büro memurluğu, kütüphanecilik, sekreterlik, bankacılık, muhasebecilik olarak sayılabilir.
- **Girişimci Tipler:** Maddi çıkar veya daha kapsamlı olarak bir amaç uğruna insanlara tesirde bulunmayı seçerler. Gözlem veya tahammül gerektiren faaliyetlerden, teorik konulardan imtina ederler. İkna kabiliyetini, liderlik vasıflarını, insanları etkileme gücünü kullanıp ilerletmeyi önemli görürler. Bilimsel alanlarda etkili değillerdir. Bu tipe örnek meslek olarak satış elemanı, emlakçılık, siyasetçilik, tüccarlık ve hukuk alanları sayılabilir.
- **Sanatsal Tipler:** Ayrıntılarının önceden belirlendiği, tekdüze ve sınırlandırılmış işleri sevmezler. İş ekipmanları kelimeler, tuvaler, notalar gibi sanatsal gereçlerdir. Estetiğe önem veren, olaylara farklı bakış açıları getirebilen kişilerdir. Çevreleriyle yaratıcılık becerilerini kullanarak etkileşime girerler. Hayal güçleri ile özgün ve orijinal yapıtlar oluşturmakta başarılıdır. Müzisyen, ressam, heykeltıraş, sahne yönetmeni, koreograf, dekoratör, tiyatrocu bu grubun örnek meslekleridir.

2.13.4. Roe'nun mesleki gelişim kuramı

Roe, anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkinin temel alındığı bir kuram geliştirmiştir. Kurama göre, çocukluk sürecinde ebeveynler ile kurulan ilişki ve iletişimin niteliği çocuğun ilerideki davranışlarını, kabiliyetlerini, ilgilerini ve tutumlarını etkiler (Kuzgun, 2014: 107). Roe, çocuğa sevginin ve kontrolün gösterilmesi düzeyine göre ebeveyn tutumlarını şu şekilde ifade etmektedir (Kuzgun, 2006a: 128):

- **Çocuğunun üzerine aşırı düzeyde düşen ebeveynler:** Bu ebeveynler çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamayı çok mühim görürler. Çocuklarının sevgi, saygı ihtiyaçlarını düzenli olmayan biçimde karşılarlar. Çocuğun ihtiyaçları ebeveyne bağlılığı boyunca giderilir ve çocuklarının özgün bir karakter edinmesine pek müsaade etmezler.

- **Aşırı talepkâr ebeveynler:** Çocuklarının yaptığı davranışlardan mükemmel sonuçlar beklerler ve katı bir eğitimden geçirirler. Okul başarısının en üst düzeyde olmasını talep ederler. Bu ebeveynler sosyal yaşamlarında saygınlık görmeye çok değer verirler. Çocuklarına da bu beklentilerini karşıladıkları ve kendi taleplerini yerine getirdiği müddetçe sevgi, saygı gösterirler.
- **Reddedici ebeveynler:** Bu grup ihmal eden ve reddeden olmak üzere ikiye ayrılır. Çocuğu duygusal anlamda reddeden ebeveynler bunu tercihen ve bilinçli olarak yaparlar. İhmal eden ebeveynler ise çocuklarıyla ilgilenmeyi önemsemeyen ailelerdir ve çocuğa karşı kasten böyle bir tutum almamışlardır.
- **Çocuğu kabul eden ebeveynler:** Çocuklarının sevgi, saygı, ilgi görme gibi gereksinimlerini makul düzeyde karşılarlar. Bu grup, çocukla ilgilenme durumuna göre ikiye ayrılır. İlk grup, çocuğuna gerektiği kadar zaman ayıramayan ve bu yüzden çocuğun gelişimine müdahale edemeyen ebeveynlerdir. Diğer grup ise ne yaptığının farkında olarak çocuğun içindeki potansiyelini dışı vurmasını ve kendi ayakları üzerinde durmasını sağlamaya çalışan ebeveynlerdir.

Roe meslekleri, insanla iletişim gerektiren ve insan unsuru içermeyen (obje ve diğer canlılar) meslekler olarak iki gruba bölmüştür (Kuzgun, 2014: 108). Ebeveynlerin çocuklarının sevgi, saygı, ilgi gibi ihtiyaçlarını karşılama durum ve düzeyi, çocuğun bu iki meslek grubu içinden hangisine eğilim göstereceğinde etkili olmaktadır (Özgüven, 2007: 154). Ebeveyn tutumlarının çocuğun gelecekteki meslek seçimine etkisi şu şekilde ifade edilmektedir (Kuzgun, 2006a: 129):

Çocuğa karşı reddedici tutum takınan ebeveynler çocuğun barınma, yiyecek gibi hayatını sürdürmesi için gerekli temel ihtiyaçlarını gidermesine karşın; sevgi ve saygı ihtiyaçlarını karşılamaktan kaçınmaktadırlar. Çocuklar, sevgisiz bir aile ortamında büyüdüğü için çevresindekilere karşı savunucu veya agresif bir tavır takınabilir. Bu koşullar altında yetişmiş çocuklar meslek tercihinde bulunurken insan unsuru içermeyen bir mesleğe yönelecektir.

Üzerine aşırı derecede düşülen ve aşırı talepkâr ailelerde yetişen çocuklar özgün bir karakter geliştiremediği, ebeveynlerinin görüşleri odağında yaşadığı için çevresindekilerin kendisi hakkındaki yargılarına bakarak yaşamını devam ettirecektir. Bu kişilerin meslek

tercihi, etrafında sosyal bir hayatın döndüğü bir meslek olacaktır. Uğraşın temelinde insanların olduğu meslekleri tercih edeceklerdir.

Ailesinin kabul edici tutumu altında büyüyen çocuklarda ise sevgi, saygı görme gibi ihtiyaçların karşılanması sebebiyle; bu ihtiyaçların alınacak kararlarda baskın bir yönü olmayacaktır. Dolayısıyla bu kişilerin meslek seçimleri de bu duruma bağlı kalmadan gerçekleşecektir. Meslek tercihi yaparken insan unsuru içeren veya içermeyen alanları çocukluğunda karşılanmamış bir ihtiyacını gidermek amacı olmadan seçecektir.

2.14. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında mesleki ve teknik ortaöğretimin toplumdaki algısı, mesleki ve teknik ortaöğretime yöneltme, ilköğretim okullarında uygulanan mesleki rehberlik hizmetleri konularına ilişkin yapılan çalışmalar incelenmiştir.

Gündüz (1996), Bolu ilindeki ortaöğretim kurumlarında 1995-1996 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören öğrencilerin bu okulları seçmelerinde etkili olan bilişsel alanlar dışındaki etkenleri incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen anket 700 öğrenciye uygulanmış; öğrencilerin bireysel, ekonomik ve toplumsal özelliklerine göre ortaöğretim kurumlarına dağılımı incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin yarısından fazlası okul tercihinde kararlarını kendilerinin verdiğini belirtmiş; bunu sırasıyla babalarının, yakınlarının ve annelerinin etkileri izlemiştir. Okula kayıt yaptıрма konusunda babaların en çok etkili olduğu okul türünün kız meslek ve endüstri meslek lisesi; en az etkili olduğu okul türünün ise Anadolu otelcilik ve turizm meslek lisesi olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin devam edeceği üst öğrenim kurumunu kendi kararıyla alması arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada, okula kayıt yaptıрма kararı konusunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, daha yüksek düzeyde kararı kendisinin aldığı görülmüştür. Okul tercihinde öncelikli faktörler sırasıyla okulun mezunlarının iş bulma kolaylığı; okulun öğrencilere kazandırdığı saygınlık; iyi gelir getiren bir işe hazırlıyor olma; okurken çalışabilme olanağı ve yabancı dili daha iyi öğretiyor olma şeklinde bulunmuştur. Ticaret meslek ve endüstri meslek liselerini tercih eden öğrenciler bu okulu tercih etme gerekçesi olarak okurken çalışabilme olanağı olmasını yüksek oranda belirtmişlerdir. Katılımcıların tamamına yakını yaşamda başarılı olabilmek için üniversite ve daha üst düzeyde diploma gerektiğini ifade etmiştir. Araştırmadan elde edilen bir başka sonuç ise; meslek liselerini tercih edenlerin çoğunluğunun üniversite sınavını kazanamama olasılığına karşın bir meslek edinmek

amacıyla meslek lisesini tercihte bulunmuş olmasıdır. Katılımcıların tamamına yakınının üniversite eğitimi görmek istediği ancak; üniversitede okumak istemeyenlerin önemli bir kısmının meslek lisesi öğrencileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Efili (1998), mesleki grup rehberliği uygulamasının meslek seçimine etkisini araştırmak için bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmaya lise 2. ve 3. sınıflarda öğrenim gören 30'u deney; 30'u kontrol grubunda yer alan 60 öğrenci katılmıştır. Ön test olarak öğrencilere kendini değerlendirme envanteri uygulanmış ve demografik bilgileri alınmıştır. Bu uygulamanın ardından kontrol grubu öğrencilerine ilave bir çalışmada bulunulmamış; deney grubundaki 30 öğrenciye ise 6 hafta boyunca mesleki grup rehberliği hizmeti verilmiştir. Altı haftanın ardından her iki grubun öğrencilerine yeniden kişisel değerlendirme envanteri uygulanmış ve elde edilen sonuçların analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda her iki grubun ilk ve son testleri arasında değişimler görülmüş; deney grubunda kontrol grubuna göre anlamlı bir fark olarak ortaya çıkmıştır. Bu da deney grubuna uygulanan mesleki rehberlik hizmetlerinin öğrenciler üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Deney grubundaki erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre ve ikinci sınıf öğrencilerinin üçüncü sınıf öğrencilerine göre yapılan mesleki rehberlik çalışmalarından daha fazla etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Deney ve kontrol grubunun arasında çıkan anlamlı farklılıktan dolayı okullarda yapılan mesleki rehberliğin yetersiz olduğu; öğrencilerin sadece belli başlı meslekler hakkında ve çok yetersiz seviyede bilgisinin bulunduğu, ilköğretim düzeyinden itibaren yeterince bilgi sahibi olmadığı görülmüştür. Uygulanan mesleki rehberliğin cinsiyet ve sınıf düzeyi gibi değişkenlerde farklılık göstermesinden dolayı mesleki rehberlik çalışmalarının farklı boyutları göz önünde bulundurarak yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Argün (2003), 1963'ten 2002'ye kadar geçen sürede uygulanan kalkınma planları döneminde mesleki ve teknik eğitim sistemini incelemek ve mesleki liselerin güncel durumu belirlemek amacıyla bu kurumlarda görev yapan öğretmen ve okul idarecileri ile bir çalışma yapmıştır. Çalışma; araştırmacı tarafından geliştirilen anketle, Ankara ilinin merkez ilçelerindeki 21 okul yöneticisi ve 129 öğretmenin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre yönetici ve öğretmenler; mesleki liselerini akademik başarısı düşük ve alt sosyoekonomik grupta bulunan öğrencilerin tercih ettiğini, velilerin öğrenci sorunlarına karşı gereken ilgiyi göstermediğini ve öğrencilerin okullarını kendi kararlarından öte ailelerinin talepleri ile seçtiğini belirtmiştir. Katılımcılar ayrıca öğrencilerin okulun öncelikli hedefi konusunda sahip olduğu bilgilerin, bölüm tercihi

yaparken öğretmenlerin öğrencilere verdiği yönlendirme desteğinin, okullarını bitiren öğrencilerin iş yaşamına katılma durumuna ilişkin yapılan izlemelerin kısmen yeterli olduğu ifade etmiştir.

Esgin (2004), meslek liselerinin eğitim-diploma-meslek ilişkisi bağlamında günümüzdeki işlevini eğitim ekonomisi kuramları çerçevesinde değerlendirmek ve meslek lisesi öğrencilerinin bu liseleri neden tercih ettiğini saptamak amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma, araştırmacı tarafından hazırlanan anket aracılığı ile 580 meslek lisesi son sınıf öğrencisiyle gerçekleştirilmiş; cinsiyet, okul türü ve yerleşim yerlerine göre incelenmiştir. Araştırma; bu okulda öğrenim gören öğrencilerin alt-orta sosyoekonomik çevrelerden geldiklerini göstermiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu meslek lisesinde öğrenim görme kararını kendilerinin verdiğini belirtmiş; bir kısım katılımcı ise bu kararı alırken ebeveynlerinden etkilendiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin geneli ilköğretim kurumlarında mesleki rehberlik hizmeti alamadığını belirttiği için meslek lisesini tercihlerinde ilköğretim öğretmenlerinin etkisinin olmadığı görülmüştür. Öğrenciler meslek lisesini, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda; mezuniyet sonrasında kolay ve hızlı iş bulabilme beklentisiyle ve diğer okul çeşitlerinde verilen eğitimin kendilerine hitap etmemesi sebebiyle seçtiklerini ifade etmiştir. Katılımcı öğrenciler meslek liseli öğrencilerin en önemli sorunları olarak; üniversiteye giriş aşamasında zorluk yaşadıklarını, çağımıza uygun nitelikte bir mesleki eğitimin verilmediğini ve işsizliği göstermişlerdir. Öğrencilerin en önemli beklentileri de bölümleriyle ilgili olarak üniversite eğitimi görmek ve üniversite giriş sınavında diğer lise türleri ile eşit şans tanınması olarak bulunmuştur.

Çelik (2007), İstanbul ili Kartal ilçesinde bulunan erkek teknik ve kız teknik ortaöğretim kurumlarında 2005-2006 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 284 öğrenci ve bu kurumlarda görev yapan 53 yönetici ve öğretmen ile bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada amaç, öğrencilerin bu okulları niçin tercih ettiğini ve bu kurumların üniversiteye hazırlama konusundaki etkililiğini öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre incelemektir. Araştırmada öğrencilere yönelik ve öğretmen ve idarecilere yönelik olmak üzere iki veri toplama aracı kullanılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde ortaya çıkan sonuçlara göre mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını çoğunlukla düşük gelir ve eğitim grubundan, kırsal kesimden, çok çocuklu ailelerden gelen öğrenciler tercih etmiştir. Meslek lisesi öğrencilerinin sosyokültürel faaliyetlerinin çok düşük oranda olduğu gözlenmiştir. Öğrencilerin bir önceki öğretim kademesindeki başarı oranlarının orta ve alt düzeyde olduğu görülmüştür ve ağırlıklı kısmı bir meslek edinmek amacıyla bu okulları tercih etmiştir. Bu

kurumları tercih etme kararını katılımcıların yarısının kendisinin verdiği; diğer yarısının ise çeşitli seviyelerdeki aile etkisiyle karar verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun meslek liseleri hakkında kapsamlı bilgi sahibi olmadan tercih ettiği; ortaokul kademesinde mesleki rehberliğin yeterli düzeyde sağlanmadığı görülmüştür. Öğrenciler, ortaokul kademesindeyken mesleki okullara ilişkin tanıtım çalışmaları yapılmasını büyük oranda desteklemiştir. Çalışmada öğrencilerin meslek liselerini hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlamakta yeterli bulmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler okullarına devletin gerekli ilgiyi ve önemi göstermediğini ifade etmiştir. Birtakım öğrenci, öğretmenlerinin mesleki niteliklerini yeterli bulmadığını belirtmiştir. Araştırma sonuçları öğretmenlerin de meslek liselerinde uygulanan eğitimin hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlama noktasında yetersiz olduğu görüşünü taşıdığını göstermiştir. Araştırma bulgularına göre öğretmenler açısından meslek liselerinin en önemli sorununun öğrenci niteliğinin düşük olmasıdır. Öğretmenlere göre de devlet meslek liselerine gereken önemi göstermemiştir. Öğretmenlerin hemen hemen hepsinin ortaokulun son iki yılında meslek liselerinin tanıtılması gerektiği kanaatinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dikmen (2007), genel lisede öğrenim gören öğrencilerin meslek liselerini tercih etmemelerindeki faktörleri; meslek liselerinde okuyan öğrencilerin ise bu liseleri seçme faktörlerini saptamak amacıyla Karabük il merkezindeki genel liselerde ve meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerle bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan anket 2005-2006 eğitim-öğretim yılında 161 genel ortaöğretim ve 188 mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencisine uygulanmıştır. Araştırmada, genel liselerde okuyan öğrencilerin meslek liselerini seçmeme sebepleri olarak; üniversite okumayı istemek, üniversite giriş sınavında uygulanan katsayıdan kaynaklı dezavantajlı duruma düşmemek, meslek lisesi seçmesi durumunda kendisini bir mesleki alanda kısıtlayacağını düşünmek, ilköğretimdeki öğretmenlerinin önerisi, bölgesinde bulunan iş imkânlarının meslek lisesi mezunları için yeterli durumda olmayışı, toplumun meslek liselerine dair negatif algısının olması sonuçlarına ulaşılmıştır. Meslek lisesinde okuyan öğrencilerin bu liseleri tercih etmelerinde; yükseköğretim kurumlarına giriş sınavlarında meslek lisesi mezunlarının alanlarının devamı kapsamındaki alanları tercih etmesi halinde ek puan alınmasının, üniversite sınavında başarısız olması halinde hazırda bir meslek sahibi olmanın, meslek yüksekokullarına kayıt yaptırırken üniversite sınavı şartı aranmamasının ve iş hayatına daha erken başlama düşüncesinin etkili olduğu görülmüştür.

Güler (2007), araştırmasında ilköğretim kademesinde yapılan yöneltme faaliyetlerini rehber öğretmenlerin görüşlerine başvurarak incelemiştir. Çalışma 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Konya ili merkezinde ilköğretim okullarında görev yapan 25 rehber öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan 22 maddelik yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veriler elde edilmiştir. Araştırmada yöneltme faaliyetlerinde öğrencilerin karakterlerinin, yetenek ve ilgilerinin gereken düzeyde değerlendirilmediği; ebeveynlerin yöneltme alanındaki bilgisinin yetersiz olduğu; yöneltme uygulamalarında düzenlenen evrakların uyulması zorunlu nitelikte olmadığı için göstermelik olarak hazırlandığı; okul müdürlerinin yöneltme sürecinde okul personeli, öğrenci ve aileleri eşgüdüm içerisinde bir araya getiremediği; yöneltmede önceliğin akademik duruma verildiği; idareci ve öğretmenlerin mesleki rehberlik bilgilerinin yetersiz olduğu; yöneltme çalışmalarına çoğunlukla ortaokulun son döneminde yer verildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Özakca (2008), ortaokul son sınıfta öğrenim gören öğrencilerin genel ve mesleki ve teknik liselere yönelimlerinde öne çıkan etmenlerin ne düzeyde etkili olduğunu saptamak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışma, 2007-2008 eğitim-öğretim yılında Çanakkale il merkezinde öğrenim gören 300 öğrenci ile araştırmacı tarafından hazırlanan anket aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma; cinsiyet, kardeş sayısı, oturdukları yerleşim yeri, anne-baba eğitim durumları ve meslekleri ve ailelerinin gelirleri değişkenleri açısından ele alınmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre ailelerin ve öğrencilerin yarıya yakını meslek lisesinde okumayı tercih etmiştir. Öğrenciler, lise seçimlerinde en fazla kendi ilgi ve ihtiyaçlarını temel aldığını belirtmiş; sorasında sırasıyla ailelerinden, okuldaki öğretmen ve yöneticilerden, rehberlik örgütlerinden, çevre ve iş olanaklarından, kitle iletişim araçlarından, hayranlık duyduğu karakterlerden ve tesadüfi olaylardan etkilendiğini ifade etmiştir. Meslek lisesi tercihinde bulunan öğrenci ailelerinin ağırlıklı olarak köyde yaşadıkları ve gelir düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Annelerin eğitim seviyesinin düşmesi ile öğrencilerin meslek lisesi tercihleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin çeşitli maddelere ilişkin görüşleri ele alındığında öğretmenlerinin meslek hayatına dair söylemlerini önemsendiği; öğretmenlerinin yönlendirmelerinin etkili olduğu buna karşın, okul rehberlik servisinin mesleki yönlendirme açısından öğretmenlere göre geri planda kaldığı ve ortaöğretim kurumlarının kendi kurumlarını tanıtmak üzere yapılan ziyaretlerin ve genel ve mesleki liselerde yürütülen programlara ilişkin bilgilerinin yetersiz olduğu görülmüştür.

Kızılcık (2009), meslek liselerine bakışı incelemek amacıyla Kastamonu il merkezinde öğrenim gören 396 sekizinci sınıf öğrencisi ve bu öğrencilerin velileri ile bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen anket aracılığıyla yapılan araştırma sonuçları öğrenciler açısından incelendiğinde, öğrencilerin çok büyük bir kısmının meslek lisesinde öğrenim görmeyi planlamadıkları; bir kısmının da meslek lisesinde öğrenim görmek mecburiyetinde kalsalar bile meslek lisesinde okumak istemedikleri görülmüştür. Bu durum veliler için ele alındığında velilerin yarıya yakınının kararı çocuklarına bıraktığı; geriye kalan velilerin yarıya yakını öğrencilerini meslek lisesine göndermek istediği; diğer kısmın ise meslek lisesine göndermek istemediği görülmüştür. Araştırma, velilerin çocuklarını mesleki liselerde okutma isteğinin; öğrencilerin mesleki liselerde okuma isteğinden daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Öğrenciler ve velileri, meslek liselerini önemli görmekle birlikte; bu okullara olan bakış açısı, çok zeki olmayan ve akademik başarısı düşük öğrencilerin gittiği okul şeklinde ölçülmüştür. Öğrenci ve velilerin en olumlu baktığı meslek lisesi türü sağlık meslek lisesi olmuştur. Veliler, meslek lisesinden üniversiteyi kazanmanın zor olduğunu; bu okulların üniversite sınavına hazırlamada yetersiz kaldığını ve çocuklarının statüsünün düşeceğini belirtmiştir. Ayrıca veliler, meslek liselerinin başka ülkelerde de önemsendiğini; hızlı biçimde iş sahibi olmaya olanak tanıyabileceğini ve meslek liselerinin gerekli olduğunu da belirtmiştir. Öğrenciler ve velilerine meslek lisesinin hangi niteliğinden dolayı seçilebileceği sorusu sorulmuş; verilen yanıtlar içinde üniversite tercihinde verilen ek puan verilmesi ilk sırada görülmüştür. Meslek lisesini tercih etmeye hangi niteliğinden dolayı karşı olduğu sorusuna ise toplumdaki olumsuz algının gerekçe gösterilerek bu liseleri seçmeye karşı görüş bildirmişlerdir. Ortaokul öğrencilerinin mesleki liseleri seçmesiyle genel not ortalaması, gelir seviyesi, verilen eğitimin niteliğine ilişkin bakış ve üniversite okumaya yönelik avantajlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş; cinsiyete ilişkin anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Yılmaz (2009), ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin lise tercihlerinin ve eğitime devam etme kararlarının nelerden, ne ölçüde etkilendiğini belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma; 2008-2009 eğitim-öğretim yılı içerisinde, Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan resmi okullarda öğrenim gören 400 öğrenci ile araştırmacı tarafından geliştirilen anket aracılığıyla yapılmıştır. Araştırmaya göre öğrencilerin en çok tercih ettiği okul türleri yükseköğretime devam edebilme olanağı sağladığı gerekçesiyle Anadolu lisesi ve mezun olduktan sonra iş sahibi olacakları kanısında oldukları için meslek lisesi olmuştur. Öğrencilerin cinsiyetleri, merkezi ve okuldaki sınavlarda başarısı; ebeveynlerinin eğitim

durumu, işleri ve maddi durumları ile lise seçimleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Karakaş (2012), ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki ve teknik eğitime ilişkin bakış açılarını saptamak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırma, Tokat il merkezindeki 846 öğrenci ile yarı yapılandırılmış bir anket aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin gitmeyi en çok istediği lise, sağlık meslek lisesi olmuş; bunu Anadolu lisesi izlemiştir. Bir bölüm öğrencide, mesleki liselere ilişkin negatif bir bakış açısı olduğu görülmüştür. Öğrenciler ortaöğretim tercihlerinde en çok ailelerinden en az arkadaşlarından etkilendiğini belirtmiştir. Büyük bir kısım öğrencinin mesleki rehberlik almadığı; buna karşın ileride edinmek istediği mesleklere yönelik lise tercihinde bulunmak istediği belirlenmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunda mesleki liseler ve mesleki eğitime ilişkin kavramların eksik, hatalı ve yetersiz olduğu görülmüştür.

Kam (2013), mesleki liselerde öğrenim gören öğrencilerin okuduğu okulları seçmelerinde etkili olan faktörleri belirlenmek amacıyla bir çalışmada bulunmuştur. Çalışma; 2011-2012 eğitim-öğretim yılında, araştırmacı tarafından hazırlanmış anket aracılığıyla, İstanbul ili Üsküdar ilçesindeki mesleki liselerin 10. sınıflarında öğrenim gören 503 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler okullarını kendi istekleriyle; kabiliyet ve cinsiyetlerine uygun bulduğu için; merkezi sınav sonuçlarından yeterli puan alamamalarından; bir yükseköğretim kurumunu kazanamaması halinde elinde bir mesleği olacağından ve hızlı biçimde meslek edinip iş yaşamına katılma düşüncesinden hareketle tercih ettiğini belirtmiştir.

Bülbül (2014), mesleki liselerde okuyan öğrencilerin okul mefhumunu anlamlandırma biçimini ve mesleki eğitime ilişkin algısını incelemek amacıyla bir çalışmada bulunmuştur. Çalışma; araştırmacı tarafından hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla, 2012-2013 eğitim öğretim yılında Kocaeli ili Kartepe ilçesinde öğrenim gören 106 meslek lisesi son sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler, eğitimini aldıkları alanda bir iş edinmek istediklerini ve meslek lisesinde öğrenim görmenin daha rahat iş bulma olanağı sağlayacağını ifade etmiştir. Öğrenciler, okullarının üniversiteye ve mesleğe hazırlamakta yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Kalkan (2014), farklı türlerdeki mesleki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerle meslek liselerini seçmelerinde etkili olduğu düşünülen etmenleri ikili karşılaştırmalar yöntemi ile belirleyip çeşitli alanlarda farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla bir araştırmada bulunmuştur. Çalışmaya 2012-2013 eğitim öğretim

yılında Ankara ilinde öğrenim gören 979 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre bir meslek edinmek ve iş yaşamına erken yaşlarda katılmak mesleki ortaöğretim kurumlarını seçmede en etkili etmenler olmuştur. Bu etmenleri; mesleki önlisans programlarına üniversite sınavına girmeden kaydolabilmek, akademik başarının düşük olması, kültür niteliğindeki derslerin öğretim programında diğer lise çeşitlerine nispeten az miktarda bulunması ve lisenin eve olan mesafesi izlemiştir.

Hepkul (2014), Eskişehir ilinde bulunan 5 meslek lisesine kayıt için gelen öğrencilerle derinlemesine görüşme yöntemi yoluyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmaya 34 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin meslekler ve mesleki ortaöğretim hakkındaki bilgi düzeyinin yetersiz olduğu; öğrencilere temel eğitim kademesinde sunulan mesleki rehberlik hizmetinin niteliksiz olduğu; öğrencilerin büyük kısmının alması gereken yöneltme ve mesleki rehberlik hizmetlerini almadığı; buna karşın mesleki rehberlik hizmeti alan öğrencilere yapılan çalışmaların işlevsel olmadığı; öğrencilerin bu tercihlerinde okul dışı etken olarak birinci düzeyde ailelerinden etkilendiği ancak ailelerinin de yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür.

Külahoğlu (2015), Bursa ilinde bulunan 10 meslek lisesinde, farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören 15 öğrenci ile bir çalışma yapmıştır. Çalışma, öğrencilerin mesleki liseleri tercih etme süreçlerinde karşılaştıkları imkân ve engel oluşturan yapıları araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmacı, yarı yapılandırılmış görüşme ile 2013-2014 eğitim yılının bahar dönemi içinde alt sosyoekonomik düzeydeki katılımcılarla çalışmasını gerçekleştirmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre katılımcıların çoğunluğu mesleki ortaöğretim kurumlarında okumayı mecburen seçmek durumunda kaldığını belirtmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun bu okul türünü hiçbir mesleki yönlendirme hizmeti almadan tercih ettiği görülmüştür. Öğrenciler mesleki liselerde okuma kararını, çoğunlukla kendilerinin verdiğini; sonrasında aile ve yakınlarının etkisiyle bu kararı aldıklarını ifade etmiştir.

Demir (2017), öğrencilerin mesleki ortaöğretim kurumlarına ilişkin algılarını ve bu okulları seçme durumlarını araştırmak amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma; 2015-2016 eğitim-öğretim yılında, Çanakkale ilinde bulunan 3 resmi ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Veriler; araştırmacının geliştirdiği ölçek yoluyla, 8.sınıfta öğrenim gören 680 öğrenciden toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerde mesleki liselere ilişkin negatif bir bakış açısının olduğu görülmüştür. Öğrencilerin gitmek istedikleri lise seçenekleri içerisinde mesleki liselerin en alt sırada olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrenciler, meslek liseleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ve mesleki liselerin akademik başarısı düşük öğrenciler tarafından tercih edildiğini belirtmiştir.

Cice (2019), çeşitli alanlara ilişkin mesleki eğitim politikalarını incelemek amacıyla bir çalışmada bulunmuştur. Gaziantep ili Şahinbey ve Şehitkâmil ilçelerindeki mesleki liselerde görev yapan 10 öğretmen ve 10 okul idarecisi ile Gaziantep ilindeki 10 işletmeciyle yarı yapılandırılmış görüşme yolu ile çalışmasını gerçekleştirmiştir. Öğretmen ve okul idarecilerinin büyük çoğunluğu mesleki eğitime yöneltmeye ilişkin verilen hizmetlerin yeterli olmadığını ifade etmiştir. Öğretmen ve okul idarecileri, mesleki yöneltme konusunda en mühim konumda olanların aileler olduğunu ifade etmiştir. Ailelerin; çocuklarının ilk anından itibaren yanlarında olması ve diğer paydaşlara nispeten çocuklarını daha uzun süreli gözlemesi, öğretmen ve okul idarecilerinin bu görüşlerini desteklemekte kullandığı dayanaklardan olmuştur. Okul yöneticileri ve öğretmenler, rehberlik servisinin mesleki eğitime yöneltmede aileler için daha etkili bir rol oynayabileceğini belirtmiştir. Katılımcılar, meslek liselerinin tanıtımında yapılan çalışmaların tüm öğrencileri kapsamaması gerektiğini ve çalışmaların hem ortaokulların hem liselerin ortaklığıyla, sürece yayılmış biçimde yapılmasının daha faydalı olacağını ifade etmiştir. Katılımcılar tarafından toplumda mesleki eğitime dair bir negatif bakış açısı olduğu belirtilmiştir. Öğretmen ve okul idarecileri mesleki eğitime yönelen öğrencilerin ailesinin maddi durumlarının yetersiz olduğu görüşündedirler. Katılımcılar mesleki eğitime ilişkin tanıtım ve maddi destek olma faaliyetlerinde iş dünyasının daha etkin rol alması gerektiğini ifade etmiştir.

3.YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmada kullanılan modele, evren ve örneklem bilgilerine, veri toplama araçlarına, veri toplama yöntemine ve toplanan verilerin analizine ilişkin ifadelerle değinilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Ortaokul ve imam hatip ortaokullarında eğitime devam eden öğrenciler, öğretmenleri ve velilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algılarının incelendiği bu çalışma betimsel tarama modelindedir. Betimsel araştırma eldeki durum hakkında mümkün olan en iyi biçimde tam ve dikkatli bir biçimde tarif sunar (Büyüköztürk vd., 2013: 22). Tarama modeli geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlayan bir araştırma modelidir (Karasar, 2017: 114).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evrenini, Gaziantep ili Şahinbey ilçesindeki kamuya ait ortaokul ve imam hatip ortaokullarında 2021-2022 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 42355 öğrenci ve velileri; bu okullarda görev alan 2282 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışmada, zaman sınırı ve olanaksızlıklar tüm evren üzerinde çalışmayı sınırlandırdığı için örneklem alınması yoluna gidilmiştir. Örneklem seçiminde okullara ilişkin sosyoekonomik düzeye göre tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde, evrendeki alt grupların evrendeki ağırlıkları oranında örnekleme temsili edilmeleri amaçlanır (Büyüköztürk vd., 2013: 86). Örneklem tabakalara ayrıldıktan sonra tabakalar içinden basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılmıştır. Basit seçkisiz örneklem yöntemi, oluşturulan evren içerisinde örnekleme biriminin örnekleme alındığı yöntemdir (Büyüköztürk vd., 2019). Bu amaçla, Gaziantep ilinin Şahinbey ilçesindeki kamuya ait 7 ortaokul ve 3 imam hatip ortaokulundan 717 öğrenci, 304 öğretmen ve 542 veli örnekleme dahil edilmiştir.

3.2.1. Öğrenci örneklemine ilişkin bilgiler

Araştırma örneklemi belirlenirken öncelikle Şahinbey ilçesinde kamu ortaokullarında eğitime devam eden mevcut öğrenci sayısı belirlenmiştir. Burada öğrenim görmekte olan toplam 42355 öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Belirlenen evren üzerinden %95 güvenirlilik

ve %5 hata payı ile ulaşılması gereken örneklem hesaplanmıştır. Örneklem hesaplaması için aşağıdaki formül kullanılmıştır (Büyüköztürk vd., 2019):

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1)+t^2pq}$$

Denklemde kullanılan simgeler:

n : Örneklem büyüklüğü

N : Evrenin büyüklüğü

t : Belirli bir anlamlılık düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer

p : İncelenen olayın gerçekleşme düzeyi

q : İncelenen olayın gerçekleşme düzeyi

d : Hata payı şeklinde temsil edilmektedir.

$$n = \frac{42355 \times (1,96)^2 \times 0,5 \times 0,5}{(0,05)^2 \times (42355 - 1) + (1,96)^2 \times 0,5 \times 0,5}$$

$$n = \frac{40677,74}{106,85}$$

$$n = 380,69 \approx 381$$

Araştırmada örneklem sayısı 380,69 olarak hesaplanmış ve bu sayı 381'e yuvarlanarak ulaşılması gereken örneklem sayısı 381 olarak kabul edilmiştir. Araştırmada evren içinden ulaşılması gereken örneklem sayısı belirlendikten sonra, ulaşılan örneklem 717 olduğu belirlenmiştir. Araştırma örnekleminde yer alan öğrencilere ilişkin demografik bilgiler Tablo 3.1.'de verilmiştir.

Tablo 3.1. Öğrenci örneklemine ilişkin demografik bilgiler

Demografik Özellikler	Kategori	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	419	58,4
	Erkek	298	41,6
Öğrenim görülen okul türü	Ortaokul	514	71,7
	İmam hatip ortaokulu	203	28,3
Sınıf	7. Sınıf	340	47,4
	8. Sınıf	377	52,6
Yaş	12 Yaş	66	9,2
	13 Yaş	340	47,4

Tablo 3.1. (Devam) Öğrenci örneklemine ilişkin demografik bilgiler

Demografik Özellikler	Kategori	Frekans (n)	Yüzde (%)
Yaş	14 Yaş	311	43,4
Toplam kardeş sayısı	1 Kardeş	16	2,2
	2 Kardeş	78	10,9
	3 Kardeş	248	34,6
	4 Kardeş	205	28,6
	5 Kardeş	89	12,4
	6 Kardeş ve üzeri	81	11,3
MTL 'de öğrenim görmeyi isteme	Hayır	321	44,8
	Kararsızım	245	34,2
	Evet	151	21,0
Anne ve babanın çalışması	Sadece babası çalışanlar	562	78,4
	Sadece annesi çalışanlar	23	3,2
	İkisi de çalışanlar	71	9,9
	İkisi de çalışmayanlar	61	8,5
Ailesinde MTL mezunu bulunma	Hayır	571	79,6
	Evet	146	20,4
Yaz tatillerinde iş/işletmede çalışma	Hayır	526	73,4
	Evet	191	26,6
MESEM'ler hakkında bilgi sahibi olma	Hayır	500	69,7
	Evet	217	30,3
Ortaokuldan mezun olduktan sonra gitmek istenen lise türü	Fen Lisesi	231	32,4
	Sosyal Bilimler Lisesi	29	4,0
Ortaokuldan mezun olduktan sonra gitmek istenen lise türü	Anadolu Lisesi	246	34,3
	Mesleki ve Teknik Lise	138	19,2
	Güzel Sanatlar Lisesi	17	2,4
	Spor Lisesi	68	9,5
	İmam Hatip Lisesi	40	5,6
	Diğer	26	3,6
İlgi ve yetenek alanlarını belirlemeye yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmeti alma	Hayır	533	74,3
	Evet	184	25,7
MTL 'de okumayı isteme sebebi	Bir meslek öğrenme	250	34,9
	Üniversiteyi de kazanma	94	13,1
	Kendi işyerini açma	154	21,5

Tablo 3.1. (Devam) Öğrenci örneklemine ilişkin demografik bilgiler

Demografik Özellikler	Kategori	Frekans (n)	Yüzde (%)
MTL’de okumayı isteme sebebi	Dünyanın her yerinde çalışabilme	81	11,3
	Ailenin talebi	55	7,7
	Diğer	32	4,5
MTL’de okumayı istememe sebebi	Ailenin istememesi	141	19,7
	Arkadaşlarının alay etmesi	39	5,4
	Daha iyi lise türlerinde okuma isteği	479	66,8
	Mesleğine değer verilmeyecek olması	67	9,3
	Maddi gelirinin yetersiz olacağı	122	17,0
	Diğer	42	5,9
MTL hakkında bilgi sahibi olma	Fazlasıyla	21	2,9
	Yeterince	201	28,0
	Çok Az	320	44,6
MTL hakkında bilgi sahibi olma	Hiç	175	24,4
	Toplam	717	100

Tablo 3.1. incelendiğinde, bu araştırmaya katılan 717 öğrencinin %58,8’i kadın; %41,6’sı erkektir. Öğrencilerin %71,7’si ortaokullarda; %28,3’ü imam hatip ortaokullarında eğitimine devam etmekte ve %47,4’ü 7.sınıfta okumaktayken; %52,6’sı 8.sınıfta okumaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin %9,2’si 12 yaşında; %47,4’ü 13 yaşında; %43,4’ü 14 yaşındadır. Öğrencilerin kardeş sayılarına bakıldığında tek çocuk olanlar %2,2; 2 kardeş olanlar %10,9; 3 kardeş olanlar %34,6; 4 kardeş olanlar %28,6; 5 kardeş olanlar %12,4; 6 ve üzeri kardeş olanlar ise %11,3 şeklindedir. Mesleki ve teknik liselerde öğrenim görmeyi isteme değişkeni incelendiğinde öğrencilerin %44,8’i hayır; %34,2’si kararsız; %21,0’ı evet seçeneğini tercih etmiştir. Ebeveynlerin çalışması değişkeni incelendiğinde yalnızca babası çalışan öğrenciler %78,4; yalnızca annesi çalışan öğrenciler %3,2; hem annesi hem babası çalışan öğrenciler %9,9; ne annesi ne babası çalışan öğrenciler ise %8,5 olarak tespit edilmiştir. Ailede mesleki ve teknik liselerden mezun bulunma değişkeni incelendiğinde öğrencilerin %79,6’sının hayır; %20,4’ünün ise evet tercihinde bulunduğu görülmüştür. Yaz tatillerinde bir iş veya işletmede çalışma değişkeni incelendiğinde

öğrencilerin %73,4'ü hayır; %26,6'sı ise evet seçeneğini belirtmiştir. Mesleki eğitim merkezleri hakkında bilgi sahibi olma değişkenine bakıldığında öğrencilerin çoğunluğu bilgi sahibi olmadığını %69,7 oranında hayır seçeneğini tercih ederek; %30,3'lük kısmı ise bilgi sahibi olduğunu belirterek evet seçeneğini tercihte bulunarak göstermiştir. Ortaokuldan sonra hangi lise türüne gitmek istediği değişkeni incelendiğinde öğrenciler ilk sıraya %34,3 ile Anadolu lisesini belirtmiştir. Anadolu lisesini %32,4 ile fen lisesi, %19,2 ile mesleki ve teknik lise; %9,5 ile spor lisesi; %5,6 ile imam hatip lisesi; %4,0 ile sosyal bilimler lisesi; %3,6'sı diğer lise türleri ve %2,4 ile güzel sanatlar lisesinin izlediği bulunmuştur. Öğrencilerin ilgi ve yetenek alanlarını belirlemeye yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmeti alma değişkeni incelendiğinde %74,3'ünün hayır; %25,7'sinin ise evet seçeneğini tercih ettiği görülmüştür. Mesleki ve teknik lisede okumayı isteme sebepleri değişkeni incelendiğinde öğrencilerin %34,9 ile en çok bir meslek öğrenme seçeneğini tercih ettiği görülmüştür. Bu tercihi kendi iş yerini açma %21,5 ile; üniversite sınavını da kazanma %13,1 ile; dünyanın her yerinde çalışabilme %11,3 ile; ailenin talep etmesi %7,7 ile ve diğer sebepler ise %4,5 ile izlemiştir. Mesleki ve teknik lisede okumayı istememe sebepleri değişkeni incelendiğinde öğrencilerin %66,8'i daha iyi bir lise türünde okumak istediğini belirtmiştir. Bu tercihi %19,7 ile ailenin istememesi; %17,0 ile maddi gelirinin yetersiz olacağı; %9,3 ile mesleğine değer verilmeyecek olması; %5,9 ile diğer ve %5,4 ile arkadaşlarının alay etmesi izlemiştir. Öğrencilerin mesleki ve teknik liseler hakkında bilgi sahibi olma değişkeni incelendiğinde %2,9'unun fazlasıyla; %28,0'ının yeterince; %44,6'sının çok az; %24,4'ünün ise hiç bilmediği sonucu elde edilmiştir.

3.2.2. Öğretmen örnekleme ilişkin bilgiler

Araştırma örnekleme belirlenirken öncelikle Şahinbey ilçesinde kamu ortaokullarında görevine devam eden mevcut öğretmen sayısı belirlenmiştir. Burada görev yapmakta olan toplam 2282 öğretmen olduğu tespit edilmiştir. Belirlenen evren üzerinden %95 güvenirlilik ve %5 hata payı ile ulaşılması gereken örneklem hesaplanmıştır. Örneklem hesaplaması için aşağıdaki formül kullanılmıştır (Büyüköztürk vd., 2019):

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1) + t^2pq}$$

Denklemden kullanılan simgeler:

n: Örneklem büyüklüğü

N : Evrenin büyüklüğü

t : Belirli bir anlamlılık düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer

p : İncelenen olayın gerçekleşme düzeyi

q : İncelenen olayın gerçekleşme düzeyi

d : Hata payı şeklinde temsil edilmektedir.

$$n = \frac{2282 \times (1,96)^2 \times 0,5 \times 0,5}{(0,05)^2 \times (2282 - 1) + (1,96)^2 \times 0,5 \times 0,5}$$

$$n = \frac{2191,63}{6,66}$$
$$n = 329,07 \approx 329$$

Araştırmada örneklem sayısı 329,07 olarak hesaplanmış ve bu sayı 329'a yuvarlanarak ulaşılmaması gereken örneklem sayısı 329 olarak kabul edilmiştir. Araştırmada evren içinden ulaşılmaması gereken örneklem sayısı belirlendikten sonra, ulaşılan örneklem 304 olduğu belirlenmiştir. Araştırma örnekleminde yer alan öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler Tablo 3.2.'de verilmiştir.

Tablo 3.2. Öğretmen örneklemine ilişkin demografik bilgiler

Demografik Özellikler	Kategori	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	173	56,9
	Erkek	131	43,1
Çalışılan okul türü	Ortaokul	244	80,3
	İmam hatip ortaokulu	60	19,7
Branş	Türkçe	54	17,8
	İlköğretim matematik	62	20,4
	Fen bilimleri	43	14,1
	Yabancı dil	33	10,9
	Sosyal bilgiler	20	6,6
	Din kültürü ve ahlak bilgisi	34	11,2
	Psikolojik danışma ve rehberlik	11	3,6
	Diğer	47	15,4
Bu dönem 7. veya 8. sınıf okutma	Evet	226	74,3
	Hayır	78	25,7
Mesleki kıdem	1-5 yıl	153	50,3

Tablo 3.2. (Devam) Öğretmen örneklemine ilişkin demografik bilgiler

Demografik Özellikler	Kategori	Frekans (n)	Yüzde (%)
Mesleki kıdem	6-10 yıl	73	24,0
	11-15 yıl	43	14,1
	16-20 yıl	13	4,3
	21 yıl ve üzeri	22	7,2
Bu okuldaki görev süresi	1-3 yıl	197	64,8
	4-6 yıl	75	24,7
	7-9 yıl	24	7,9
	10 yıl ve üzeri	8	2,6
Derslerde MTL hakkında bilgi verme	Hayır	80	26,3
	Bazen	155	51,0
	Evet	69	22,7
Okulda 8. Sınıf öğrencileri için MTL'ye yönlendirmeyi yeterli bulma	Hayır	58	19,1
	Kısmen	159	52,3
	Evet	87	28,6
MTL'de görevli personellerin kurumlarına gelerek okul tanıtımı yapması	Hayır	248	81,6
	Evet	56	18,4
MTL'ye gezi düzenleme	Hayır	272	89,5
	Evet	32	10,5
MTL'yi tercih etmesi önerilen öğrenciler	Akademik başarısı düşük olanlar	192	63,2
	Yoksul ailelerin öğrencileri	54	17,8
	Akademik başarısı yüksek olanlar	20	6,6
	Ek becerisi gelişmiş olanlar	268	88,2
	Yabancı uyruklu olanlar	10	3,3
	Kardeşi çok olanlar	12	3,9
	Babasına ait işletmesi olanlar	84	27,6
	Diğer	22	7,2
MTL hakkında velilere tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarının yapılması	Hayır	173	56,9
	Evet	131	43,1

Tablo 3.2. (Devam) Öğretmen örneklemine ilişkin demografik bilgiler

Demografik Özellikler	Kategori	Frekans (n)	Yüzde (%)
Okulda kız öğrencilere yönelik	Hayır	165	54,3
MTL'ye yönlendirme çalışması	Evet	139	45,7
düzenleme			
Mesleki eğitimin liseden sonra	Hayır	277	91,1
verilmesi	Evet	27	8,9
Fabrikaya gezi düzenleme	Hayır	302	99,3
	Evet	2	0,7
	Hayır	79	26,0
Mesleki eğitim merkezleri hakkında	Kısmen	168	55,3
bilgi sahibi olma	Evet	57	18,8
	Toplam	304	100,0

Tablo 3.2. incelendiğinde çalışmanın 304 öğretmen ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu araştırmaya dahil olan öğretmenlerin %56,9'u kadın; %43,1'i erkektir. Çalışılan okul türü değişkeni incelendiğinde öğretmenlerin %80,3'ünün ortaokullarda görev yaptığı; %19,7'sinin ise imam hatip ortaokullarında görev aldığı görülmüştür. Öğretmenlerin branşlara göre dağılımı incelendiğinde, Türkçe %17,8; ilköğretim matematik %20,4; fen bilimleri %14,1; yabancı dil %10,9; sosyal bilgiler %6,6; din kültürü ve ahlak bilgisi %11,2; psikolojik danışma ve rehberlik %3,6 ve diğer branşların ise %15,4 oranında bulunmuştur. Çalışmanın yapıldığı süreçte öğretmenlerin 7. veya 8.sınıfları okutma durumları incelendiğinde öğretmenlerin %74,3'ü evet; %25,7'si ise hayır seçeneğinde görüş belirtmiştir. Öğretmenlerin mesleki kıdem değişkeni incelendiğinde 1-5 yıl arası görev yapan öğretmenlerin %50,3; 6-10 yıl arası görev yapan öğretmenlerin %24,0; 11-15 yıl arası görev yapan öğretmenlerin %14,1; 16-20 yıl arası görev yapan öğretmenlerin %4,3; 21 ve üzeri yıl görev yapan öğretmenlerin %7,2 oranında çalışmada yer aldığı görülmüştür. Çalışmaya dahil olan öğretmenlerin çalıştıkları okuldaki görev sürelerine bakıldığında öğretmenlerin %64,8'i 1-3 yıl arası; %24,7'si 4-6 yıl arası; %7,9'u 7-9 yıl arası ve %2,6'sı 10 ve üzeri yıldır mevcut okulunda çalıştığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin işlediği derslerde mesleki ve teknik liselere ilişkin bilgilendirmede bulunma değişkeni incelenmiştir. Bu maddeye ilişkin öğretmenlerin %26,3'ü hayır; %51,0'ı bazen; %22,7'si ise evet yanıtını verdiği görülmüştür. 8. sınıflara yönelik okulda yürütülen mesleki ve teknik liselere yönlendirme çalışmalarının yeterlilik durumuna ilişkin demografik değişken incelendiğinde

öğretmenlerin %19,1'i hayır; %52,3'ü kısmen; %28,6'sı ise evet yanıtını vermiştir. Görev yaptığı okula mesleki ve teknik liselerden görevlilerinin gelip öğrencilere yönelik bilgilendirici etkinlikler düzenlenmesi değişkenine öğretmenlerin %81,6'sı hayır; %18,4'ü ise evet yanıtı verdiği sonucu görülmüştür. Öğretmenlerin öğrencilerini bir mesleki ve teknik ortaöğretim kurumuna geziye götürme değişkeni incelenmiştir. Öğretmenlerin %89,5 oranında hayır; %10,5 oranında ise evet yanıtını verdiği bulunmuştur. Mesleki ve teknik liseleri tercih etmesi önerilen öğrenciler değişkeni incelenmiştir. Öğretmenler bu değişkene ilişkin görüşlerini birden çok seçenekle bildirebilmişlerdir. Öğretmenlerin %63,2'si akademik başarısı düşük öğrencilerin; %17,8'i ailesi yoksul öğrencilerin; %6,6'sı akademik başarısı yüksek öğrencilerin; %88,2'si el becerisi gelişmiş öğrencilerin; %3,3'ü yabancı uyruklu öğrencilerin; %3,9 kardeşi çok olan öğrencilerin; %27,6'sı babasına ait işletmesi olan öğrencilerin; %7,2 diğer nitelikteki öğrencilerin gitmesini istediği sonucuna ulaşılmıştır. Mesleki ve teknik liseler hakkında okullarında velilere yönelik tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarının yapılmasına ilişkin demografik değişken öğretmenlerin yanıtlarına göre incelenmiştir. Bu maddeye öğretmenlerin %56,9'u hayır; %43,1'i ise evet yanıtını vermiştir. Okullarında kız öğrencilerin mesleki ve teknik liselere yöneltme çalışmalarının yapılması değişkenine öğretmenlerin %54,3'ünün hayır; %45,7'sinin evet yanıtını verdiği görülmüştür. Mesleki eğitimin lise kademesinden sonra verilmesine ilişkin demografik değişkene öğretmenler %91,1 oranında hayır; %8,9 oranında ise evet yanıtını vermiştir. Öğrencileri ile birlikte bir fabrikaya gezi düzenleme değişkenine öğretmenlerin %99,3'ü hayır; %0,7'si ise evet yanıtını vermiştir. Mesleki eğitim merkezleri hakkında bilgi sahibi olma değişkenine ise öğretmenlerin %26,0'sının hayır; %55,3'ünün kısmen; %18,8'inin ise evet yanıtını verdiği görülmüştür.

3.2.3. Veli örneklemine ilişkin bilgiler

Araştırma örnekleme belirlenirken öncelikle Şahinbey ilçesinde kamu ortaokullarında eğitime devam eden mevcut öğrenci sayısı belirlenmiştir. Burada öğrenim görmekte olan toplam 42355 öğrenci olduğu ve her öğrencinin bir velisi olduğu tespit edilmiştir. Belirlenen evren üzerinden %95 güvenirlilik ve %5 hata payı ile ulaşılması gereken örneklem hesaplanmıştır. Örneklem hesaplaması için aşağıdaki formül kullanılmıştır (Büyüköztürk vd., 2019):

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1)+t^2pq}$$

Denkleimde kullanılan simgeler:

n : Örneklem büyüklüğü

N : Evrenin büyüklüğü

t : Belirli bir anlamlılık düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer

p : İncelenen olayın gerçekleşme düzeyi

q : İncelenen olayın gerçekleşme düzeyi

d : Hata payı şeklinde temsil edilmektedir.

$$n = \frac{42355 \times (1,96)^2 \times 0,5 \times 0,5}{(0,05)^2 \times (42355 - 1) + (1,96)^2 \times 0,5 \times 0,5}$$

$$n = \frac{40677,74}{106,85}$$

$$n = 380,69 \approx 381$$

Araştırmada örneklem sayısı 380,69 olarak hesaplanmış ve bu sayı 381'e yuvarlanarak ulaşılması gereken örneklem sayısı 381 olarak kabul edilmiştir. Araştırmada evren içinden ulaşılması gereken örneklem sayısı belirlendikten sonra, ulaşılan örneklem 542 olduğu belirlenmiştir. Araştırma örnekleminde yer alan öğrencilere ilişkin demografik bilgiler Tablo 3.3.'te verilmiştir.

Tablo 3.3. Veli örneklemine ilişkin demografik bilgiler

Demografik Özellikler	Kategori	Frekans (n)	Yüzde (%)
Öğrenciye yakınlığı	Anne	373	68,8
	Baba	165	30,4
	Yasal temsilci	4	0,7
Yaş	30-39 Yaş	270	49,8
	40-49 Yaş	231	42,6
	50-59 Yaş	39	7,2
	60 Yaş ve üzeri	2	0,4
Çocuk sayısı	Tek çocuk	22	4,1
	İki çocuk	63	11,6
	Üç çocuk	175	32,3
	Dört çocuk	156	28,8
	Beş çocuk	66	12,2
	Altı çocuk	29	5,4

Tablo 3.3. (Devam) Veli örneklemine ilişkin demografik bilgiler

Demografik Özellikler	Kategori	Frekans (n)	Yüzde (%)
Çocuk sayısı	Yedi çocuk ve üzeri	31	5,8
Annenin bir işte çalışma durumu	Evet	74	13,6
	Hayır	468	86,4
Babanın bir işte çalışta durumu	Evet	466	86,0
	Hayır	76	14,0
Meslek	Ev hanımı	328	60,5
	İşçi	87	16,1
	Esnaf	77	14,2
	Memur	41	7,6
	İşsiz	9	1,7
Öğrencilerinin okuduğu sınıf düzeyi	7. Sınıf	247	45,6
	8. Sınıf	295	54,4
Okula devam eden çocuk sayısı	Tek çocuk	54	10,0
	İki çocuk	182	33,6
	Üç çocuk	201	37,1
	Dört çocuk	77	14,2
	Beş çocuk	23	4,2
	Altı çocuk	4	0,7
	Sekiz çocuk	1	0,2
Ailede MTL 'de okuma veya	Hayır	373	68,8
MTL 'den mezun olma	Evet	169	31,2
Öğrencilerinin MTL 'de öğrenim görmesini isteme	Hayır	243	44,8
	Kararsızım	171	31,5
	Evet	128	23,6
Ortaokuldan mezun olduktan sonra öğrencisini okutmak istenen lise türü	Fen Lisesi	236	43,5
	Sosyal Bilimler Lisesi	24	4,4
	Anadolu Lisesi	152	28,0
	Mesleki ve Teknik Lise	97	17,9
	Güzel Sanatlar Lisesi	14	2,6
	Spor Lisesi	37	6,8
	İmam Hatip Lisesi	51	9,4
	Diğer	14	2,6
Çocuğun meslek seçimine yönelik okul tarafından bilgilendirme	Hayır	333	61,4
	Evet	209	38,6

Tablo 3.3. (Devam) Veli örneklemine ilişkin demografik bilgiler

Demografik Özellikler	Kategori	Frekans (n)	Yüzde (%)
Çocuğunu MTL’de okutmayı isteme sebebi	Daha kolay iş bulabilme	150	27,7
	Akademik başarıdaki düşüklük	53	9,8
	İlgi ve yeteneklerine uygun	84	15,5
	Ekonomik koşullarının üniversite okutmaya elverişli olmaması	54	10,0
	Eve yakın ve ulaşımının kolay olması	37	6,8
	Kendi iş yerini açması	86	15,9
	Diğer	39	7,2
Çocuğunu MTL’de okutmayı istememe sebebi	Çevreden olumsuz tepki alma	45	8,3
	Öğrencinin davranış bozukluğu göstermesi	102	18,8
	Daha iyi bir lisede okutma	325	60,0
	Üniversite sınavını kazanamama	76	14,0
	Geçim sıkıntısı yaşama	51	9,4
	Hayalindeki mesleği yapamama	163	30,1
	Diğer	31	5,7
MTL hakkında bilgi sahibi olma	Fazlasıyla	39	7,2
	Yeterince	177	32,7
	Çok Az	247	45,6
	Hiç	79	14,6
	Toplam	542	100,0

Tablo 3.3. incelendiğinde, çalışmaya 542 öğrenci velisinin katıldığı görülmektedir. Çalışmaya katılan velilerin %68,8’i öğrencilerin annesi; %30,4’ü öğrencilerin babası; %0,7’si ise yasal temsilcisi olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılanların %49,8’i 30-39 yaş aralığında; %42,6’sı 40-49 yaş aralığında; %7,2’si ise 50-59 yaş aralığında; %0,4’ü 60 yaş ve üzeri kişilerdir. Velilerin çocuk sayısı değişkeni incelenmiş, buna ilişkin istatistik çıkarılmıştır. Tek çocuğu olan velilerin oranı %4,1; 2 çocuğu olan velilerin oranı %11,6; 3

çocuğu olan velilerin oranı %32,3; 4 çocuğu olan velilerin oranı %28,8; 5 çocuğu olan velilerin oranı %12,2; 6 çocuğu olan velilerin oranı %5,4; 7 ve üzeri çocuğu olan velilerin oranı ise %5,8 şeklindedir. Annenin bir işte çalışma durumu değişkeni incelendiğinde annelerin %13,6'sı bir işte çalıştığını; %86,4'ünün ise bir işte çalışmadığı görülmüştür. Babanın bir işte çalışma durumu değişkeni incelendiğinde babaların %86,0'ı bir işte çalıştığını; %14,0'ı ise çalışmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan velilerin %60,5'i ev hanımlarından; %16,1'i işçilerden; %14,2'si esnaflardan; %7,6'sı memurlardan ve %1,7'si işsizlerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin %45,6'sı öğrencisinin 7. sınıfta okuduğunu; %54,4'ü ise öğrencisinin 8. sınıfta öğrenim gördüğünü belirtmiştir. Okula devam eden çocuklarının sayısı değişkeni incelendiğinde velilerin %10'u 1 çocuğunun; %33,6'sı 2 çocuğunun; %37,1'i 3 çocuğunun; %14,2'si 4 çocuğunun; %4,2'si 5 çocuğunun; %0,7'si 6 çocuğunun; %0,2'si ise 8 çocuğunun okula gittiği bulunmuştur. Aile mensupları arasında meslek lisesinde öğrenim gören veya mezun olan bir kimsenin olması değişkeni incelendiğinde velilerin %68,8'inin hayır; %31,2'sinin ise evet yanıtını verdiği görülmüştür. Öğrencilerinin mesleki ve teknik liselerde öğrenim görmelerini isteme durumuna ilişkin demografik değişken incelendiğinde velilerin %44,8'i öğrencilerinin bu lise türlerinde okumasını istemediği; %31,5'i bu konuda kararsız durumda olduklarını; %23,6'sı ise öğrencilerinin mesleki ve teknik liselerde okumasını istediği şeklinde bulunmuştur. Ortaokuldan mezun olduktan sonra öğrencisini okutmak istedikleri lise türüne ilişkin demografik değişken incelendiğinde velilerin %43,5'i fen lisesini; %28,0'ı Anadolu lisesini; %17,9'u mesleki ve teknik liseyi; %9,4 imam hatip lisesini; %6,8'i spor lisesini; %4,4'ü sosyal bilimler lisesini; %2,6'sı güzel sanatlar lisesini ve %2,6 diğer lise türlerini öğrencileri için istedikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerinin meslek tercihinine ilişkin okulları tarafından velilere bilgilendirme yapılma değişkeni incelenmiştir. Velilerin %61,4'ünün hayır; %38,6'sının ise evet yanıtı verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Velilerin çocuğunu mesleki ve teknik lisede okutmayı isteme sebebi değişkeni incelendiğinde çocuklarının daha kolay iş bulabilmesine %27,7; kendi iş yerini açmasına %15,9; ilgi ve yeteneklerine uygun olmasına %15,5; ekonomik koşullarının üniversite okutmaya elverişli olmamasına %10,0; akademik başarısının düşük olmasına %9,8; diğer sebeplere %7,2; eve yakın ve ulaşımının kolay olmasına %6,8 oranında görüş belirttiği sonucuna ulaşılmıştır. Velilerin çocuğunu mesleki ve teknik lisede okutmayı istememe sebebi değişkeni incelendiğinde çocuğunu daha iyi bir lisede okutmasına %60'0; hayalindeki mesleği yapamayacağına %30,1; çocuğunda davranış bozukluğu görüleceğine %18,8; üniversite sınavını kazanamayacağına %14,0; geçim

sıkıntısı yaşayacağına %9,4; çevresinden olumsuz tepki alacağına %8,3 ve diğer sebeplere %5,7 oranında görüş belirttiği sonucuna ulaşılmıştır. Velilerin mesleki ve teknik liseler hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğuna ilişkin demografik değişken incelendiğinde fazlasıyla bilgi sahibiyim diyen veliler %7,2; yeterince bilgi sahibi olduğunu belirten veliler %32,7; çok az bilgi sahibiyim yanıtını veren veliler %45,6; hiç bilгим yok seçeneğini belirten velilerin oranı ise %14,6 olarak bulunmuştur.

3.3. Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Verilerin toplanması için öğrenci, öğretmen ve veliler için hazırlanan araştırmacı tarafından geliştirilmiş 3 farklı ölçme aracı kullanılmıştır.

3.3.1. Öğrencilere ilişkin ölçme aracı

Araştırmanın öğrencilere ilişkin bölümünde Bozkurt ve Özcan (2022) tarafından geliştirilen Ortaokul Öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Liselere İlişkin Görüşleri ölçeği kullanılmıştır (EK-2). Ölçeğe ilişkin psikometrik özellikler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.4. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin görüşleri ölçeğine ait güvenirlik katsayıları (n=230)

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Cronbach α
Meslek Hakkında Düşünceler	6	0,75
Mesleki Rehberlik	9	0,84
MTL'ye Yönlendirme	15	0,90
Ölçek Toplam	30	0,89

Ortaokul Öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Liselere İlişkin Görüşleri Ölçeği iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik değişkenlere ilişkin 15 madde bulunmaktadır. İkinci bölüm ise “Meslek Hakkında Düşünceler”, “Mesleki Rehberlik”, “Mesleki ve Teknik Liseye Yönlendirme” olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlara ilişkin maddeler beşli likert formunda hazırlanmıştır. Meslek Hakkında Düşünceler alt boyutunda 6 madde; Mesleki Rehberlik alt boyutunda 9 madde; Mesleki ve Teknik Liseye Yönlendirme alt boyutunda ise 15 madde ve ölçeğin tamamında toplam 30 madde bulunmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alfa katsayısı tabloda görüldüğü gibi sırasıyla 0,75; 0,84; 0,90 ve ölçeğin tamamına ilişkin ise 0,89’dur. Alanyazın

incelendiğinde Cronbach Alfa katsayısı $0,00 \leq \alpha \leq 0,40$ arasında ise ölçek güvenilir değil; $0,40 \leq \alpha \leq 0,60$ ise ölçek düşük güvenirlikte; $0,60 \leq \alpha \leq 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir; $0,80 \leq \alpha \leq 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir olarak değerlendirilir (Özdamar, 2004).

3.3.2. Öğretmenlere ilişkin ölçme aracı

Araştırmacı ve danışmanı tarafından geliştirilen “Ortaokul Öğretmenlerinin Mesleki ve Teknik Liselere İlişkin Algıları Ölçeği” isimli ölçek formu aracılığıyla çalışmanın öğretmenler ile ilgili olan verileri toplanmıştır (EK-4). Öğretmenlere ilişkin ölçme aracı iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik değişkenlere ilişkin 16 madde bulunmaktadır. İkinci bölüm ise “Meslek Hakkında Düşünceler”, “Mesleki Rehberlik”, “Mesleki ve Teknik Liseye Yönlendirme” olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlara ilişkin maddeler beşli likert (kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum) formunda hazırlanmıştır. Meslek Hakkında Düşünceler alt boyutunda 7 madde; Mesleki Rehberlik alt boyutunda 6 madde; Mesleki ve Teknik Liseye Yönlendirme alt boyutunda ise 8 madde bulunmakta ve alt boyutlar toplam 21 madde içermektedir.

Ölçme aracının geliştirilmesi sürecinde eğitim yönetimi bilim dalında görev yapan iki öğretim üyesi; mesleki ve teknik liselerin teknik bölümlerinde çalışan üç öğretmen ve ortaokullarda çalışan üç branş öğretmenin görüşü alınmıştır. Ölçek geliştirme süreci aşama aşama verilmiştir.

Tablo 3.5. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin KMO ve Bartlett's test sonucu

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,80
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1729,51
	df	210
	P	,01

Tablo 3.5.'te , Ortaokul Öğretmenlerinin Mesleki ve Teknik Liselere İlişkin Algıları Ölçeği psikometrik özellikleri incelendiğinde KMO değeri 0,80'dir. KMO > ,60 ve üzerinde olması örneklem büyüklüğünün yeterli ve faktör analizi için uygun olduğu söylenebilir.

Bartlett (1954) testi ise ($\chi^2_{(210)} = 1729,51$; $p < 0,001$) anlamlıdır. Her iki parametre, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiği ve açımlayıcı faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2011).

Tablo 3.6. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin ortak varyans değerleri

Ölçek Maddeleri	Initial	Extraction
B1 Öğrencilerime derslerimde mesleklerin öneminden bahsederim.	1,000	,436
B2 Öğrencilerin derslerine motivasyonlarını artırmak için mesleklere ilişkin bilgi veririm.	1,000	,537
B3 Ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini anlatırım.	1,000	,608
B4 Mesleğin bireyin yaşamındaki her şeyi belirlediğini vurgularım.	1,000	,324
B6 Öğrencilerimin hangi mesleği yapmak istediklerini merak ederim.	1,000	,529
B7 Öğrencilerimin en güçlü yeteneklerini geliştirmesine katkı sağlarım.	1,000	,545
B8 Derslerimde, mesleğinde başarılı ve ünlü kişilerin yaşam hikayelerini anlatırım.	1,000	,363
C9 Öğrencilerimin ilgi, yetenek ve değerlerini mesleki rehberlikte değerlendiririm.	1,000	,495
C11 Okul yöneticileri meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenler.	1,000	,545
C12 Okulumuzda mesleklerin tanıtıldığı broşür dağıtılır.	1,000	,708
C13 Okulumuzda meslekleri tanıtan panolar hazırlanır.	1,000	,706
C15 Mesleğinde başarılı kişiler okulumuzda mesleğini tanıtır.	1,000	,575
C16 Farklı liselerden gelen görevliler okullarını tanıtır.	1,000	,609
D19 Meslek lisesi mezunları işsiz kalır.	1,000	,378
D21 Meslek lisesi mezunları toplum ortalamasına göre daha az gelir elde eder.	1,000	,423
D23 Meslek lisesi yoksul aile çocuklarının tercih ettiği okuldur.	1,000	,316
D27 Meslek liseleri, yaşamdan umutsuz olanların gittiği okuldur.	1,000	,460
D30 Meslek liseleri öğrencilerimi yönlendireceğim en son lise türüdür.	1,000	,528
D32 Meslek liselerinde verilen eğitimin üniversiteye hazırlamada yeterli olmadığını düşünüyorum.	1,000	,382
D34 Toplumdaki olumsuz algı sebebiyle öğrencilerimi meslek liselerine yönlendirmem.	1,000	,557
D35 Meslek liselerine disiplin sorunları olan öğrenciler gider.	1,000	,632

Tablo 3.6.'daki ortak varyans tablosunda, her bir maddenin ortak bir faktördeki varyansı birlikte açıklama oranları görülmektedir. Ölçeğin geliştirilmesinde temel bileşenler

analizi yapılmış ve dik döndürme yöntemi olarak verimax yöntemi kullanılmıştır. Öz değeri 1'in üzerinde toplam 21 maddeden oluşan üç faktörlü yapı elde edilmiştir. Ölçeğin faktör yük değerlerinin 0,35'ten büyük olması gerekir (Barnes vd., 2001). Ölçekte faktör yük değerleri 0,52-0,81 arasındadır. Ölçekte B5, C10, C14, D17, D18, D20, D22, D24, D25, D26, D28, D29, D31, D33 numaralı maddelerin varyans değerinin 0.30'un altında olması nedeniyle 14 madde ölçekten çıkarılmıştır.

Tablo 3.7. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin açıklanan toplam varyansı

Total Variance Explained									
Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
			Cumulative %			Cumulative %			Cumulative %
	Total	% of Variance		Total	% of Variance		Total	% of Variance	
1	4,506	21,456	21,456	4,506	21,456	21,456	3,856	18,361	18,361
2	3,244	15,449	36,905	3,244	15,449	36,905	3,604	17,164	35,525
3	2,909	13,852	50,757	2,909	13,852	50,757	3,199	15,233	50,757
4	,982	4,959	55,717						
5	,973	4,634	60,351						
6	,904	4,306	64,657						
Extraction Method: Principal Component Analysis.									

Tablo 3.7.'deki açıklanan toplam varyans tablosu incelendiğinde ölçeğe alınan 21 maddenin özdeğeri 1'den büyük olan üç faktör yapısı oluşturmuştur. Ölçeğin alt boyutlarının öz değerleri ve alt boyutlarına ilişkin açıklanan varyans oranları ise sırasıyla şu şekildedir. Meslek hakkında düşünceler alt boyutunda 3,85 ve %18,36, mesleki rehberlik alt boyutunda 3,60 ve %17,16 ve mesleki ve teknik liseleri tercih etme alt boyutunda ise 3,19 ve %15,23 üzere açıklanan toplam varyans oranı %50,757'dir. Sosyal bilim araştırmalarında açıklanan toplam varyansın %40 ve %60 arasında olması yeterli kabul edilmektedir (Scherer vd., 1988).

Meslek hakkında düşünceler alt boyutunda 7 madde, mesleki rehberlik alt boyutunda 6 madde ve mesleki ve teknik liseleri tercih etme alt boyutunda 8 madde bulunmaktadır. Çizgi grafiği Şekil 3.1.'de verilmiştir.

Şekil 3.1. Çizgi Grafiği (Scree Plot)

Şekil 3.1.'de görüldüğü gibi kırılmanın üçüncü noktada gerçekleştiği ve bu noktadan sonra eğimin eşit aralıkta ve düz devam ettiği görülmektedir. Bu nedenle ölçeğin faktör sayısının 3 olduğu görülmektedir.

Tablo 3.8. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin döndürülmüş bileşenler matrisi

		Rotated Component Matrix ^a		
		Component		
		F1	F2	F3
B1	Öğrencilerime derslerimde mesleklerin öneminden bahsederim.	,659	-,009	-,037
B2	Öğrencilerin derslerine motivasyonlarını artırmak için mesleklere ilişkin bilgi veririm.	,727	-,090	,002
B3	Ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini anlatırım.	,779	-,012	,036
B4	Mesleğin bireyin yaşamındaki her şeyi belirlediğini vurgularım.	,554	,130	,030

Tablo 3.8. (Devam) Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin döndürülmüş bileşenler matrisi

Rotated Component Matrix ^a		Component		
		F1	F2	F3
B6	Öğrencilerimin hangi mesleği yapmak istediklerini merak ederim.	,691	-,224	-,048
B7	Öğrencilerimin en güçlü yeteneklerini geliştirmesine katkı sağlarım.	,726	-,105	,085
B8	Derslerimde, mesleğinde başarılı ve ünlü kişilerin yaşam hikayelerini anlatırım.	,585	-,018	,144
C9	Öğrencilerimin ilgi, yetenek ve değerlerini mesleki rehberlikte değerlendiririm.	,663	-,059	,228
C11	Okul yöneticileri meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenler.	,248	-,200	,666
C12	Okulumuzda mesleklerin tanıtıldığı broşür dağıtılır.	,155	-,124	,818
C13	Okulumuzda meslekleri tanıtan panolar hazırlanır.	,042	-,107	,832
C15	Mesleğinde başarılı kişiler okulumuzda mesleğini tanıtır.	-,011	,184	,736
C16	Farklı liselerden gelen görevliler okullarını tanıtır.	,016	,132	,769
D19	Meslek lisesi mezunları işsiz kalır.	-,092	,608	,010
D21	Meslek lisesi mezunları toplum ortalamasına göre daha az gelir elde eder.	-,063	,626	,166
D23	Meslek lisesi yoksul aile çocuklarının tercih ettiği okuldur.	-,017	,559	-,062
D27	Meslek lisesi yoksul aile çocuklarının tercih ettiği okuldur.	-,202	,622	,180
D30	Meslek liseleri öğrencilerimi yönlendireceğim en son lise türüdür.	-,125	,713	,061
D32	Meslek liselerinde verilen eğitimin üniversiteye hazırlamada yeterli olmadığını düşünüyorum.	,188	,523	-,270
D34	Toplumdaki olumsuz algı sebebiyle öğrencilerimi meslek liselerine yönlendirmem.	,038	,730	-,151
D35	Meslek liselerine disiplin sorunları olan öğrenciler gider.	,006	,787	-,108

Tablo 3.8.'de döndürülmüş bileşenler matrisinde görüldüğü gibi ölçek maddeleri üç boyutta toplanmıştır. Herhangi bir maddede binişik olmadığı yan, faktör yüklerinin diğer boyutlara dağılımında 0.10'dan büyük bir farkın olmadığı, hatta yük değerlerinin aralığının çok yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3.9. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile toplam arasındaki korelasyon katsayıları

Alt Boyutlar		MHD	MR	MTLTE	Toplam
Meslek Hakkında Düşünceler	r	1	,25**	-,11	,57**
Mesleki Rehberlik	r	,25**	1	-,08	,63**
Mesleki ve Teknik Liseleri Tercih Etme	r	-,11	-,08	1	,55**

**p<0,01

Tablo 3.9.'da ölçeğin alt boyutları ile toplam puanı arasındaki korelasyon katsayısı verilmiştir. Buna göre ölçek alt puanları arasındaki korelasyon katsayısı ile alt boyutlar ile toplam puan arasındaki korelasyon değerleri 0,90'ın oldukça altında olması çoklu bağlantı probleminin olmadığını göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Ölçek alt boyutların bağımsız ve farklı özellikleri ölçtüğü söylenebilir.

Tablo 3.10. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liselere ilişkin algıları ölçeğinin cronbach alpha güvenirlik katsayısı

Alt Boyutlar	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Meslek Hakkında Düşünceler	,81	7
Mesleki Rehberlik	,80	6
Mesleki ve Teknik Liseleri Tercih Etme	,80	8
Toplam	,73	21

Tablo 3.10.'da Ortaokul Öğretmenlerinin Mesleki ve Teknik Liselere İlişkin Algıları Ölçeği'nin Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı değerleri görülmektedir. Buna göre meslek hakkında düşünceler alt boyutunda $\alpha = 0,81$; mesleki rehberlik alt boyutunda $\alpha = 0,80$ ve mesleki ve teknik liseleri tercih etme alt boyutunda $\alpha = 0,80$ ve ölçeğin toplam $\alpha = 0,73$ 'tür.

3.3.3. Velilere ilişkin ölçme aracı

Araştırmacı ve danışmanı tarafından geliştirilen “Ortaokul Öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Liseleri Tercih Etme Durumuna İlişkin Veli Anket Formu” isimli ölçme aracı ile çalışmanın veliler ile ilgili olan verileri toplanmıştır (EK-6). Velilerin mesleki ve teknik liselere yönelik bakış açısını belirlemek için geliştirilen anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde 15 bağımsız değişken; ikinci bölümünde 6 maddeden oluşan ve evet – hayır biçiminde yanıtları bulunan; üçüncü bölümünde ise 11 maddeden oluşan ve evet, kararsızım, hayır biçiminde hazırlanan, toplam 32 maddeden oluşan anket ile veri toplanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışma sonucunda ortaya çıkan veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı ile analiz edilmiştir. Veriler toplandıktan sonra öğrenci ve öğretmen soru havuzuna ilişkin açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. Demografik özellikleri çözümleme işleminde betimsel istatistik yöntemlerinden olan standart sapma, aritmetik ortalama, frekans ve yüzde analizi yapılmıştır. Araştırmada, ikili grup karşılaştırmalarında bağımsız örneklem t-testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında ise tek yönlü varyans (ANOVA) analizi uygulanmıştır. Anlamlılık değeri $P < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerden, öğretmenlerden ve velilerden araştırmanın alt problemlerine yönelik ölçek uygulaması ve anket formu ile elde edilmiş verilerin analizine, analizler sonucunda elde edilen bulgulara ve yorumlara değinilmiştir.

4.1. Öğrencilere İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde öğrencilere uygulanan “Ortaokul Öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Liseye İlişkin Görüşleri” ölçek formuna ilişkin bulgu ve yorumlar yer almaktadır.

Tablo 4.1. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Kadın	419	23,32	4,41	0,22	2,44	715	,05
	Erkek	298	22,43	5,42	0,31			
Mesleki Rehberlik	Kadın	419	22,29	7,54	0,37	-1,32	715	,18
	Erkek	298	23,08	8,20	0,47			
MTL'ye Yönlendirme	Kadın	419	39,94	11,80	0,58	-4,53	715	,01
	Erkek	298	44,21	13,24	0,77			

Tablo 4.1. incelendiğinde, öğrencilerin cinsiyet değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir fark bulunmaktadır ($t_{(715)} = 2,44$; $p < ,05$). Kadın öğrenciler ($\bar{X} = 23,32$); erkek öğrencilere ($\bar{X} = 22,43$) göre mesleklere daha çok merak duymaktadırlar. Kadın öğrenciler meslek seçiminin hayattaki en önemli karar olduğunu, gelecekteki yeni meslekleri merak ettiklerini, hayal ettiği mesleği yapmak istediğini, yaşamı etkileyen en önemli şeyin insanın mesleği olduğunu, sevdiği mesleğin kendisi için en iyi meslek olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum, erkek öğrencilerin hayalindeki işe ulaşamasa da farklı iş kolları ve iş sahalarında çalışabileceğini düşünüyor olmasından kaynaklanabilir. Kadınlar, erkeklere göre toplumsal cinsiyet eşitsizliğine uğrayabilmekte ve toplumun kendisine biçtiği meslek alanları ile sınırlı kalabilmektedir. Kadın öğrenciler, erkeklerin egemen olduğu işlerde çalıştığı takdirde toplumca yadırganabileceği ihtimaline karşın mesleklere daha çok önem atfediyor olabilir.

Öğrencilerin cinsiyet değişkeni ile mesleki rehberlik alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık yoktur ($t_{(715)} = -1,32$; $p > ,05$).

Öğrencilerin cinsiyet değişkeni ile mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda istatistiksel bir farka ulaşılmıştır ($t_{(715)} = -4,53$; $p < ,05$). Erkek öğrenciler ($\bar{X} = 44,21$), kadın öğrencilere ($\bar{X} = 39,94$) göre mesleki ve teknik liselere yönelmeyi daha çok istemektedirler. Erkek öğrenciler; meslek lisesinde okuması durumunda hayal ettiği mesleği öğrenebileceğini, hem meslek lisesinde hem üniversitede okumayı istediğini, meslek lisesinden mezun olduktan sonra kendi işyerini açabileceğini, meslek lisesine gittiği takdirde üniversite de okuyabileceğini, bu okul türü mezunlarının işsiz kalmayacağını; dünyanın her yerinde iş bulabileceğini, ailesinin istemesi, LGS sonucunda başarısız olması ve Anadolu liselerine yerleşememesi durumunda meslek lisesini tercih edeceğini ifade etmektedir. Üniversite mezunlarının işsiz olması, teknik bir alanda çalışma isteği ve bir şeyi yapabilme becerisini kazanabilmek için meslek lisesini seçmek istediğini belirtmektedirler. Erkek öğrenciler meslek lisesinde başarılı olanların yeterince gelir elde edebileceğini, iş hayatında yükselebileceğini ve kendilerini bu okul türünde okuyacak bir öğrenci olarak düşünmektedirler. Bu durum, erkek öğrencilerin mesleki ve teknik liseleri kendisine hitap eden bir okul türü olarak gördüğünü yansıtabilir.

Tablo 4.2. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile okul türü değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	Okul Türü	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Ortaokul	514	22,96	4,72	0,21	0,04	715	,97
	İ.H.O.	203	22,94	5,24	0,37			
Mesleki Rehberlik	Ortaokul	514	23,15	7,64	0,34	2,89	715	,05
	İ.H.O.	203	21,29	8,14	0,57			
MTL'ye Yönlendirme	Ortaokul	514	42,61	12,36	0,55	3,06	715	,05
	İ.H.O.	203	39,44	12,89	0,90			

Tablo 4.2. incelendiğinde, öğrencilerin okul türü değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık yoktur ($t_{(715)} = 0,04$; $p > ,05$).

Okul türü değişkeni ile mesleki rehberlik alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($t_{(715)} = 2,89$; $p < ,05$). Ortaokulda okuyan öğrenciler ($\bar{X} = 23,15$), imam hatip ortaokulunda okuyan öğrencilere ($\bar{X} = 21,29$) göre okullarında mesleki rehberliğe ilişkin daha çok etkinlik yapıldığını belirtmiştir. Ortaokul öğrencileri, imam hatip ortaokul öğrencilerine göre sınıf rehber öğretmeni ve diğer öğretmenlerinin mesleklere ilişkin bilgilendirme yaptıklarını daha çok ifade etmiştir. Okul idarecilerinin meslekleri tanıtmak için okul içi etkinlik düzenlediklerini, broşür dağıtım pano hazırladıklarını belirtmiştir. Mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini ve farklı liselerden gelen görevlilerin okullarını tanıttıklarını daha çok bildirmişlerdir. Bu durum, imam hatip ortaokullarında öğrenim gören öğrencilerin halihazırda bir yönelim göstermiş olmasından kaynaklanıyor olabilir. İmam hatip ortaokullarında okuyan öğrencilerin imam hatip lisesi üzerinden eğitimine devam edeceği düşüncesi mesleki rehberlik faaliyetlerinde imam hatip ortaokullarını diğer ortaokullara göre geride bırakmış olabilir. Ortaokullarda öğrenim gören öğrenciler imam hatip ortaokullarında okuyan öğrencilere göre kendilerine mesleki rehberlik yapılması için daha fazla talepte bulunmuş olabilir. Ortaokul öğrencileri mesleki açıdan henüz bir yönelim göstermemiş olduğu için; genel veya mesleki ortaöğretim kurumlarından kendilerine uygun olanı belirleyebilmek amacıyla imam hatip ortaokulu öğrencilerine göre daha fazla arayış içinde olabilir ve bu arayışın sonucunda da okullarında bu tür etkinliklere daha fazla yer verilmesi gereksinimi ortaya çıkmış olabilir.

Okul türü değişkeni ile mesleki ve teknik liselere yönlendirme alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($t_{(715)} = 3,06$; $p < ,05$). Ortaokul öğrencileri ($\bar{X} = 42,61$), imam hatip ortaokulu öğrencilerine ($\bar{X} = 39,44$) göre mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını daha çok tercih edebileceklerini belirtmişlerdir. Ortaokulda öğrenim gören öğrenciler imam hatip ortaokulunda öğrenim gören öğrencilere göre, meslek lisesinde okuyabileceklerine ve hayal ettikleri mesleği ilişkin eğitim alabileceklerine, bir şey yapabilme becerisi edinebilmek için meslek lisesini seçebileceklerine, ailesinin istemesi veya Anadolu lisesine gidememesi durumunda bu okul türüne kayıt olabileceklerine, meslek lisesinden mezun olduktan sonra üniversite okuyabileceklerine, bu okuldan mezun olanların dünyanın her yerinde iş bulabildiklerine ve yeterli bir kazanç sağlayabileceklerine, girişimci olabileceklerine ve mezun olunca kendi iş yerlerini açabileceklerine yönelik daha çok olumlu görüşte bulunmuşlardır. Bu durum, ortaokullarda imam hatip ortaokullarına göre mesleki ve teknik liselere yönlendirmenin daha yoğun yapıldığını gösteriyor olabilir. Ortaokul öğrencileri imam hatip ortaokullarında gösterilen alan derslerini görmediği için

imam hatip liselerini tercih etmeleri durumunda imam hatip ortaokulu temeli bulunan öğrencilere göre alan derslerinde geri kalabileceğini düşünüyor olabilir. Bu düşünceden kaynaklı olarak ortaokul öğrencileri, genel ortaöğretim kurumları içerisinde yerleşmeyi hedeflediği bir kuruma yerleşememiş olması durumunda mesleki ve teknik liseleri imam hatip liselerine göre öncelikle değerlendirmesine sebep olabilir.

Tablo 4.3. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile sınıf düzeyi değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	7. Sınıf	340	23,21	4,44	0,24	1,37	715	,17
	8. Sınıf	377	22,71	5,22	0,26			
Mesleki Rehberlik	7. Sınıf	340	22,15	7,57	0,41	-1,52	715	,13
	8. Sınıf	377	23,04	8,03	0,41			
MTL'ye Yönlendirme	7. Sınıf	340	42,02	12,67	0,68	0,62	715	,53
	8. Sınıf	377	41,43	12,51	0,64			

Tablo 4.3. incelendiğinde öğrencilerin sınıf düzeyi değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu ($t_{(715)} = 1,37$; $p > ,05$); mesleki rehberlik alt boyutu ($t_{(715)} = -1,52$; $p > ,05$) ve mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu ($t_{(715)} = ,62$; $p > ,05$) arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 4.4. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile aile içinde meslek lisesi mezunu olması değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	Ailede MTL Mezunu	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Yok	568	22,91	4,76	0,20	-0,43	712	,67
	Var	146	23,11	5,29	0,44			
Mesleki Rehberlik	Yok	568	22,58	7,84	0,33	-0,22	712	,82
	Var	146	22,74	7,79	0,64			

Tablo 4.4. (Devam) Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile aile içinde meslek lisesi mezunu olması değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	Ailede MTL Mezunu	N	$\bar{X}$	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
MTL'ye Yönlendirme	Yok	568	42,08	12,51	0,52	1,41	712	,16
	Var	146	40,43	12,91	1,07			

Tablo 4.4. incelendiğinde, öğrencilerin ailesinde meslek lisesi mezunu olması değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutunda ($t_{(712)} = -0,43$; $p > ,05$); mesleki rehberlik alt boyutunda ($t_{(712)} = -0,22$; $p > ,05$) ve mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu ($t_{(715)} = 1,41$; $p > ,05$) arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 4.5. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile yaz tatilinde bir iş/işletmede çalışma değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	Yaz Tatilinde İş/İşletmede Çalışma	N	$\bar{X}$	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Hayır	526	23,10	4,60	0,20	1,35	715	,17
	Evet	191	22,54	5,54	0,40			
Mesleki Rehberlik	Hayır	526	22,18	7,47	0,33	-2,51	715	,01
	Evet	191	23,83	8,65	0,63			
MTL'ye Yönlendirme	Hayır	526	39,87	12,06	0,53	-6,69	715	,01
	Evet	191	46,79	12,64	0,91			

Tablo 4.5. incelendiğinde, öğrencilerin yaz tatillerinde bir iş/işletmede çalışması değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık yoktur ($t_{(715)} = 1,35$; $p > ,05$).

Öğrencilerin yaz tatillerinde bir iş/işletmede çalışma değişkeni ile ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(715)} = -2,51$; $p < ,05$). Yaz tatillerinde bir iş/işletmede çalışmış olan öğrenciler ($\bar{X} = 23,83$), yaz tatillerinde bir iş/işletmede çalışmamış öğrencilere ($\bar{X} = 22,18$) nispetle okullarında mesleki rehberliğe yönelik daha çok etkinlik yapıldığını ifade etmişlerdir. Yaz

tatilinde bir iş/işletmede çalışmış olan öğrenciler, çalışmamış olanlara göre daha çok sınıf rehber öğretmenlerinin meslek tanıtımı yaptığını ve öğretmenlerinin mesleklere yönelik bilgilendirmede bulunduklarını, okul idarecilerinin meslek tanıtımında bulunmak için okulda etkinlik yaptıklarını, tanıtım kitapçıları dağıtıp pano hazırladıklarını, mesleğinde başarı elde etmiş kişilerin mesleklerini anlattıklarını ve çeşitli liselerden gelenlerin okullarını tanıttıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, yaz tatillerini çalışarak geçirmiş olan öğrencilerin mesleki rehberlik çalışmaları konusunda daha fazla farkındalık geliştirmesinden kaynaklanıyor olabilir. Yaz tatillerini çalışarak geçirmiş öğrenciler; kendi ilgi, yetenek ve değerlerine uygun bir meslek edinebilmek için daha çok gözlem yapma ve inceleme imkânı bulmuş olabilir. Bu yüzden sınıf öğretmeni, branş öğretmenleri ve okul rehber öğretmenleri ile daha çok iletişime giriyor olabilir.

Öğrencilerin yaz tatillerinde bir iş/işletmede çalışma değişkeni ile ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(715)} = -6,69$; $p < ,05$). Yaz tatillerinde bir iş/işletmede çalışmış olan öğrenciler ($\bar{X} = 46,79$), yaz tatillerinde bir iş/işletmede çalışmamış öğrencilere ($\bar{X} = 39,87$) göre mesleki ve teknik liselere daha çok yönelmek istemektedirler. Yaz tatilinde bir işletmede çalışmış öğrenciler meslek lisesinde okuması durumunda hayal ettiği mesleği öğrenebileceğini, hem meslek lisesinde hem üniversitede okumayı istediğini, meslek lisesinden mezun olduktan sonra kendi işyerini açabileceğini, meslek lisesine gittiği takdirde üniversite de okuyabileceğini, bu okul türü mezunlarının işsiz kalmayacağını; dünyanın her yerinde iş bulabileceğini, ailesinin istemesi, LGS sonucunda başarısız olması ve Anadolu liselerine yerleşememesi durumunda meslek lisesini tercih edeceğini ifade etmektedir. Üniversite mezunlarının işsiz olması, teknik bir alanda çalışma isteği ve bir şeyi yapabilme becerisini kazanabilmek için meslek lisesini seçmek istediğini belirtmektedirler. Yaz tatilinde bir işletmede çalışmış öğrenciler meslek lisesinde başarılı olanların yeterince gelir elde edebileceğini, iş hayatında yükselebileceğini ve kendilerini bu okul türünde okuyacak bir öğrenci olarak düşünmektedirler. Bu durum, yaz tatillerinde bir iş/işletmede çalışmış bir öğrencinin, bir iş hakkında doğrudan deneyim kazanmış olması ve çalıştığı işi benimsemiş olmasından kaynaklanıyor olabilir. Öğrenci, ailesinin işletmesinde veya bir başka yerde çalışmış ise ortaöğretimde de bu iş koluna yönelik bir mesleki eğitim almak istiyor olabilir. Öğrencinin belirlemiş olduğu bir iş alanı olmuş ise, öğrenci bu alana ilişkin mesleki eğitim alıp gerekli donanımı ve diplomayı edinmek için mesleki ve teknik liselere yönelme eğiliminde olabilir.

Tablo 4.6. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile mesleki eğitim merkezleri hakkında bilgi sahibi olma değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	MESEM hakkında bilgi sahibi olma	N	$\bar{X}$	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Hayır	500	22,68	5,02	0,22	-2,25	714	,03
	Evet	216	23,57	4,46	0,30			
Mesleki Rehberlik	Hayır	500	22,08	7,77	0,35	-2,84	714	,01
	Evet	216	23,88	7,86	0,53			
MTL'ye Yönlendirme	Hayır	500	41,25	12,64	0,57	-1,44	714	,15
	Evet	216	42,73	12,42	0,84			

Tablo 4.6. incelendiğinde, mesleki eğitim merkezleri (MESEM) hakkında bilgisinin olması değişkeni ile ölçeğin meslekler hakkında düşünceler alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(714)} = -2,25$; $p < ,05$). Meslek kavramına ilişkin olumlu görüş sahibi olanlar ($\bar{X} = 23,57$), olumlu görüş sahibi olmayanlara ($\bar{X} = 22,68$) göre mesleki eğitim merkezleri ile ilgili daha çok bilgilidirler. Mesleki eğitim merkezleri hakkında bilgi sahibi olan öğrenciler bilgisi olmayan öğrencilere göre, insan hayatını etkileyen en önemli unsurun mesleği olduğuna, mesleğin hayattaki her alanı etkilediğine, sevdiği mesleğin kendisi için en iyi meslek olduğuna, yeni mesleklere ilgi duyduğuna, hayalini kurduğu mesleği yapabileceğine inandığına ve meslek tercihinin hayattaki en önemli karar olduğuna daha çok katılmaktadırlar. Bu durum bireyin ortaokul çağlarında aile işletmelerinde ya da güvenli ortamlarda istedikleri ve ilgi duydukları bir meslek dalında çalışmalarının, hayalini kurduğu mesleği seçme sürecine katkı sağlayabilecek olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Öğrencilerin mesleki eğitim merkezleri hakkında bilgisinin olması değişkeni ile ölçeğin meslekler hakkında düşünceler alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(714)} = -2,84$; $p < ,05$). Mesleki rehberlik alanında bilgilendirilmiş olanlar ($\bar{X} = 23,88$), bilgi sahibi olmayanlara ($\bar{X} = 22,08$) göre, mesleki eğitim merkezleri hakkında daha çok bilgiye sahiptirler. MESEM'ler hakkında bilgi sahibi olan öğrenciler, bilgi sahibi olmayan öğrencilere göre şube rehber öğretmenlerinin meslek tanıtımı yaptığını, öğretmenlerinin mesleklere yönelik bilgi verdiklerini, okul idarecilerinin meslekleri tanıtmak için okul içi faaliyetlerde bulunduklarını, tanıtım kitapçıları dağıtıp pano hazırladıklarını, mesleğinde başarılı olan kişilerin yaptığı meslekleri anlattıklarını ve farklı ortaöğretim kurumlarından

gelen görevlilerin okullarını tanıttıklarını daha çok belirtmişlerdir. Bu durum, mesleki eğitim merkezleri hakkında bilgi sahibi olan öğrencilerin mesleki eğitim merkezlerinin kendilerine uygun olup olmadığını belirleyebilmesi açısından veya yönelebileceği alternatif ortaöğretim alanlarını belirleyebilmek adına mesleki rehberliğe daha çok ilgisinin olduğunu gösteriyor olabilir.

Öğrencilerin MESEM'lere ilişkin bilgisinin olması değişkeniyle ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık yoktur ($t_{(714)} = -1,44$; $p > ,05$).

Tablo 4.7. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile ilgi ve yetenek alanlarına yönelik rehberlik hizmeti alma değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	Rehberlik Hizmeti Alma	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{X}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Hayır	532	22,82	4,85	0,21	-1,23	714	,22
	Evet	184	23,33	4,93	0,36			
Mesleki Rehberlik	Hayır	532	21,81	7,72	0,33	-4,61	714	,01
	Evet	184	24,84	7,57	0,56			
MTL'ye Yönlendirme	Hayır	532	42,04	12,61	0,55	1,30	714	,19
	Evet	184	40,64	12,36	0,91			

Tablo 4.7. incelendiğinde, öğrencilerin ilgi ve yetenek alanlarını belirlemeye yönelik rehberlik hizmeti alması değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu ($t_{(714)} = -1,23$; $p > ,05$) ve mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu ($t_{(714)} = -1,30$; $p > ,05$) arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık yoktur.

Öğrencilerin ilgi ve yetenek alanlarını belirlemeye yönelik rehberlik hizmeti alması değişkeni ile ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(714)} = -4,61$; $p < ,05$). İlgi ve yeteneklerine yönelik rehberlik ve danışma hizmeti alan öğrenciler ($\bar{X} = 24,84$), almayanlara ($\bar{X} = 21,81$) oranla okullarında mesleki rehberlikle ilgili daha çok faaliyet gerçekleştiğini belirtmiştir. İlgi ve yeteneklerine ilişkin rehberlik ve danışma hizmeti alan öğrenciler, diğer öğrencilere göre şube rehber öğretmenlerinin meslekler hakkında tanıtım yaptıklarını ve öğretmenlerinin mesleklere yönelik bilgilendirmede bulunduklarını, okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak

amacıyla etkinlik düzenleyip kitapçıklarının dağıtıldığını, panoların oluşturulduğunu, mesleğinde başarıya ulaşmış kişilerin mesleklerini anlattıklarını ve çeşitli liselerin görevlilerinin liselerini tanıttıklarını daha fazla belirtmişlerdir. Bu durum, öğrencilerin ilgi ve yetenek alanlarına ilişkin etkinlikler yapılmasının mesleki rehberlik faaliyetlerini daha etkili hale getirdiğini gösteriyor olabilir.

Tablo 4.8. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile yaş değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	Yaş	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P
Meslek Hakkında Düşünceler	12	66	23,44	4,15	0,51	GA	47,86	2	23,93	1,01	,37
	13	340	23,11	4,52	0,25	Gİ	16939,43	714			
	14	311	22,68	5,36	0,30						
	Top-lam	717	22,95	4,87	0,18	Top-lam	16987,29	716	23,72		
Mesleki Rehberlik	12	66	21,61	8,22	1,01	GA	84,20	2	42,10	0,69	,50
	13	340	22,84	7,49	0,41	Gİ	43772,62	714			
	14	311	22,60	8,10	0,46						
	Top-lam	717	22,62	7,83	0,29	Top-lam	43856,82	716	61,31		
MTL' ye Yönlendirme	12	66	39,48	11,65	1,43	GA	546,28	2	273,14	1,73	,18
	13	340	41,43	12,74	0,69	Gİ	112923,68	714			
	14	311	42,50	12,58	0,71						
	Top-lam	717	41,72	12,59	0,47	Top-lam	113469,96	716	158,16		

Tablo 4.8. incelendiğinde öğrencilerin yaş değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler [$F_{(2-714)}=1,01$; $p>,05$]; mesleki rehberlik [$F_{(2-714)}=0,69$; $p>,05$] ve mesleki ve teknik liseye yönlendirme [$F_{(2-714)}=1,73$; $p>,05$] alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 4.9. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile kardeş sayısı değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P
Meslek Hakkında Düşünceler	1-3 Arası	342	22,55	4,88	,26	GA	160,74	2	80,37	3,41	,03

Tablo 4.9. (Devam) Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile kardeş sayısı değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P
Meslek Hakkında Düşünceler	4-6 Arası	332	23,45	4,75	,26	Gİ	16826,56	714			
	7 ve Üzeri	43	22,23	5,44	,83				23,57		
	Toplam	717	22,95	4,87	,18	Toplam	16987,29	716			
Mesleki Rehberlik	1-3 Arası	342	21,87	7,66	,41	GA	382,50	2	191,25		
	4-6 Arası	332	23,24	8,12	,45	Gİ	43474,31	714		3,14	,04
	7 ve Üzeri	43	23,81	6,25	,95				60,89		
	Toplam	717	22,62	7,83	,29	Toplam	43856,81	716			
MTL'ye Yönlendirme	1-3 Arası	342	39,72	12,02	,65	GA	2605,67	2	1302,84		
	4-6 Arası	332	43,54	12,91	,71	Gİ	110864,29	714		8,39	,01
	7 ve Üzeri	43	43,51	12,36	1,89				155,27		
	Toplam	717	41,72	12,59	,47	Toplam	113469,96	716			

Tablo 4.9. incelendiğinde, öğrencilerin kardeş sayısı değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında [$F_{(2-714)} = 3,41$; $p < ,05$], mesleki rehberlik alt boyutu arasında [$F_{(2-714)} = 3,14$; $p < ,05$] ve mesleki ve teknik liselere yönlendirme alt boyutu [$F_{(2-714)} = 8,39$; $p < ,05$] arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bu nedenle Ortaokul Öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Liseye İlişkin Görüşleri Ölçeğinin Alt Boyutları için ANOVA sonrası belirlenen ve anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır.

ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına ilişkin karar vermek amacıyla varyans analizinin ön koşulu olan Levene's testine göre, ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutunda [$L_{V(2-714)} = 0,72$; $p > ,05$], mesleki rehberlik alt boyutunda [$L_{V(2-714)} = 2,67$; $p > ,05$] ve mesleki ve teknik liselere yönlendirme alt boyutunda [$L_{V(2-714)} = 0,72$; $p > ,05$] varyanslar homojen, yani dağılım normal dağılıma özelliği göstermektedir. Varyansların homojen olması durumunda yaygın olarak kullanılan LSD çoklu karşılaştırma testi tercih edilmiştir. LSD testi grupların (öğrencilerin kardeş sayısı dağılımının) farklı örneklem sayısına sahip olması ve ayrıca bu testin α hata payını kontrol

altında tutma özelliğinden dolayı tercih edilmiştir. Yapılan LSD çoklu karşılaştırma sonuçları Tablo 4.10.'da verilmiştir.

Tablo 4.10. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile kardeş sayısı değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu

Alt Boyutlar	(I) Kardeş Sayısı	(J) Kardeş Sayısı	Mean Difference (I-J)	Sh	P
Meslek Hakkında Düşünceler	4-6 Arası	1-3 Arası	,90*	,37	,02
Mesleki Rehberlik	4-6 Arası	1-3 Arası	1,37*	,60	,02
MTL'ye Yönlendirme	4-6 Arası	1-3 Arası	3,82*	,96	,01

Tablo 4.10. incelendiğinde, post-hoc LSD çoklu karşılaştırma testine göre ölçeğin meslekler hakkında düşünceler alt boyutunda kardeş sayısı 4-6 kişi olan öğrenciler ($\bar{X} = 23,45$), kardeş sayısı 1-3 olanlara ($\bar{X} = 22,55$) göre, gelecekte oluşacak yeni meslekleri merak ettiğini; yaşamda en belirleyici ve en önemli şeyin meslek ve meslek tercihi olduğunu; sevdiği mesleğin kendisi için en iyi meslek olduğunu ve hayal ettiği mesleği yapacağına inandığını belirtmiştir ($P < ,05$). Bu durum, çok çocuklu bir aileye mensup olan öğrencilerde ekonomik sorunların üstesinden gelmenin yolunun bir meslek hayali kurmak ve o hedefe yönelik planlamalar yapmak görüşünden kaynaklanıyor olabilir.

Mesleki rehberlik alt boyutunda kardeş sayısı 4-6 kişi olan öğrenciler ($\bar{X} = 23,24$), kardeş sayısı 1-3 olanlara ($\bar{X} = 21,87$) göre, sınıf öğretmeninin, okul yöneticilerinin, farklı liselerden gelen görevlilerin ve mesleğinde başarılı kişilerin meslekleri tanıttığını; öğretmenlerinin ve rehber öğretmenin mesleklere ilişkin açıklamalarda bulunduğunu; okullarında mesleklerin tanıtımına ilişkin broşür dağıtıldığını ve pano hazırlandığını; öğretmenlerinin hangi mesleği tercih etmek konusunda görüşlerini açıkladığını belirtmiştir ($P < ,05$). Bu durum, çok çocuklu bir aileye mensup olan öğrencilerin başta ekonomik sorunlar olmak üzere, çeşitli sorunlarını giderebilmek için, kendi yapılarına uygun bir meslek arayışına girmiş olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutunda kardeş sayısı 4-6 kişi olan öğrenciler ($\bar{X} = 39,72$), kardeş sayısı 1-3 olanlara ($\bar{X} = 43,54$) göre, meslek lisesinde hayalini kurduğu mesleği öğrenebileceğini; hem meslek lisesinde hem de üniversitede okuyabileceğini; meslek lisesinden mezun olduktan sonra kendi iş yerini açabileceğini;

meslek lisesi mezunlarının işsiz kalmayacağını ve dünyanın her yerinde iş bulabileceğini; ailesinin talebi olursa, LGS’de başarısız olursa, Anadolu liselerine yerleşemezse, üniversite mezunlarının işsiz olması sebebiyle, teknik bir alanda çalışmak istediği için, bir şeyi yapabilme becerisi kazanmak için mesleki liseleri tercih edebileceğini; meslek lisesi mezunlarının yeterli maddi kazanç elde edebileceğini, iş yaşamında yükselebileceğini ve kendisini mesleki liselere gidecek birisi olarak gördüğünü ifade etmiştir ($P < ,05$). Bu durum, çok çocuklu bir aileye mensup olan öğrencilerin ailesinin maddi olanaksızlar yaşıyor olması sebebiyle meslek lisesi mezunu olup ailesine bir an önce ekonomik destek olmak istemesinden; ailesinin üniversite okutmak üzere kendisine ayırabilecek bir bütçenin olmamasından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 4.11. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile mesleki ve teknik lisede öğrenim görmeyi düşünme değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	MTL’de Öğrenim Görmeyi Düşünme	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P
Meslek Hakkında Düşünceler	Hayır	321	23,07	4,76	0,26	GA	63,10	2	31,55	1,33	0,27
	Kararsız	245	22,55	4,63	0,29	Gİ	16924,18	714			
	Evet	151	23,31	5,43	0,44	Toplam	16987,29	716	23,70		
	Toplam	717	22,95	4,87	0,18						
Mesleki Rehberlik	Hayır	321	20,97	7,80	0,44	GA	1732,60	2	866,35	14,68	,01
	Kararsız	245	23,47	7,20	0,46	Gİ	42124,20	714	58,99		
	Evet	151	24,75	8,17	0,67	Toplam	43856,81	716			
	Toplam	717	22,62	7,83	0,29						
MTL’ ye Yönlendirme	Hayır	321	34,45	10,39	0,58	GA	37847,56	2	18923,78	178,67	,01
	Kararsız	245	44,28	10,12	0,65	Gİ	75622,39	714			
	Evet	151	53,01	10,36	0,84	Toplam	113469,95	716	105,91		
	Toplam	717	41,72	12,59	0,47						

Tablo 4.11. incelendiğinde, öğrencilerin meslek lisesinde öğrenim görmeyi düşünme değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında [$F_{(2-714)} = 1,33$; $p >$

,05)] anlamlı bir fark bulunmamasına karşın; mesleki rehberlik alt boyutu arasında [$F_{(2-714)} = 14,68$; $p < ,05$)] ve mesleki ve teknik liselere yönlendirme alt boyutu [$F_{(2-714)} = 178,67$; $p < ,05$)] arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Varyansların homojenliği için yapılan Levene testine göre mesleki rehberlik alt boyutunda [$L_{V(2-714)} = 1,77$; $p > ,05$] ve mesleki ve teknik liselere yönlendirme alt boyutunda [$L_{V(2-714)} = 0,42$; $p > ,05$] dağılım normal dağılıma özelliği göstermektedir. Buna karşın meslek hakkında düşünceler alt boyutunda [$L_{V(2-714)} = 3,19$; $p < ,05$], dağılım normal değildir. Yapılan LSD çoklu karşılaştırma sonuçları Tablo 4.12.'de verilmiştir.

Tablo 4.12. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile mesleki ve teknik lisede öğrenim görmeyi düşünme değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu

Alt Boyutlar	(I) MTL'de Öğrenim Görme	(J) MTL'de Öğrenim Görme	Mean Difference (I-J)	Sh	P
Mesleki Rehberlik	Kararsızım	Düşünmem	2,49*	,65	,01
	Düşünürüm	Düşünmem	3,77*	,75	,01
MTL'ye Yönlendirme	Kararsızım	Düşünmem	9,83*	,87	,01
	Düşünürüm	Düşünmem	18,57*	1,02	,01
	Düşünürüm	Kararsızım	8,74*	1,06	,01

Tablo 4.12.'de, post-hoc LSD çoklu karşılaştırma testi görülmektedir. Mesleki ve teknik liselerde öğrenim görmeyi düşünmekte kararsız olanlar ($\bar{X} = 23,47$), düşünmeyenlere ($\bar{X} = 20,97$) ve MTL'de öğrenim görmeyi düşünenler ($\bar{X} = 24,75$) bu okul türüne gitmeyi düşünmeyenlere ($\bar{X} = 20,97$) göre okulda verilen mesleki rehberliğin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğrenciler sınıf öğretmeninin, okul yöneticilerinin, farklı liselerden gelen görevlilerin ve mesleğinde başarılı kişilerin meslekleri tanıttığını; öğretmenlerinin ve rehber öğretmenin mesleklere ilişkin açıklamalarda bulunduğunu; okullarında mesleklerin tanıtımına ilişkin broşür dağıtıldığını ve pano hazırlandığını; öğretmenlerinin hangi mesleği tercih etmek konusunda görüşlerini açıkladığını ifade etmiştir ($P < ,05$). Bu durum, mesleki liselerinde öğrenim görmeyi isteyen veya henüz kararını vermemiş olan öğrencilere mesleki rehberlik etkinliklerinin fayda sağladığını, bu lise türlerine yönelme konusunda okullarında yürütülen mesleki rehberlik çalışmalarının etkili olduğunu gösteriyor olabilir.

Mesleki ve teknik liseleri tercih etmeyi düşünen öğrenciler ($\bar{X} = 53,01$), henüz kararını vermemiş olanlara ($\bar{X} = 44,28$) ve bu okul türüne gitmek istemeyenlere ($\bar{X} = 34,45$) göre; kararsız olanlar ($\bar{X} = 44,28$) ise bu okul türüne gitmek istemeyenlere ($\bar{X} = 34,45$) göre okullarında MTL'ye yapılan yönlendirmenin yeterli olduğunu ifade etmiştir. Bu öğrenciler meslek lisesinde hayalini kurduğu mesleği öğrenebileceğini; hem meslek lisesinde hem de üniversitede okuyabileceğini; meslek lisesinden mezun olduktan sonra kendi iş yerini açabileceğini; meslek lisesi mezunlarının işsiz kalmayacağını ve dünyanın her yerinde iş bulabileceğini; ailesinin talebi olursa, LGS'de başarısız olursa, Anadolu liselerine yerleşemezse, üniversite mezunlarının işsiz olması sebebiyle, teknik bir alanda çalışmak istediği için, bir şeyi yapabilme becerisi kazanmak için mesleki liseleri tercih edebileceğini; meslek lisesi mezunlarının yeterli maddi kazanç elde edebileceğini, iş yaşamında yükselbileceğini ve kendisini mesleki liselere gidecek birisi olarak gördüğünü ifade etmiştir ($P < ,05$). Bu durumda, mesleki ve teknik liselerde öğrenim görmek isteyen öğrenciler başta olmak üzere henüz mesleki ve teknik liselere gitme konusunda kararını netleştirmemiş olan öğrenciler ile birlikte birtakım öğrencide mesleki ve teknik liselere yönelme konusunda bir eğilim olduğu söylenebilir.

Tablo 4.13. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile ebeveynlerin çalışması değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	Ebeveyn- lerin Çalışması	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P
Meslek Hakkında Düşünceler	Babası çalışan	562	23,00	4,86	0,21	GA	35,87	3	45,29	1,92	,13
	Annesi çalışan	23	20,61	5,65	1,18	Gİ	16851,43	713			
	Hem anne hem babası çalışan	71	23,04	4,35	0,52	Top- lam	16987,29	716	23,64		
	Ne annesi ne babası çalışan	61	23,31	5,12	0,66						
	Toplam	717	22,95	4,87	0,18						

Tablo 4.13. (Devam) Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile ebeveynlerin çalışması değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	Ebeveyn- lerin Çalışma- sı	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P
Mesleki Rehberlik	Babası çalışan	562	22,74	7,88	0,33	GA	93,28	3	31,09		
	Annesi çalışan	23	20,91	5,47	1,14	Gİ	43763,54	713			
	Hem anne hem babası çalışan	71	22,13	8,19	0,97	Top- lam				0,51	,68
	Ne annesi ne babası çalışan	61	22,72	7,69	0,99		43856,82	716	61,38		
	Toplam	717	22,62	7,83	0,29						
MTL' ye Yönlendirme	Babası çalışan	562	41,70	12,53	0,53	GA	3460,88	3	1153,63	7,48	,01
	Annesi çalışan	23	42,57	15,44	3,22	Gİ	110009,08	713	154,29		
	Hem anne hem babası çalışan	71	36,89	12,49	1,48	Top- lam	113469,96	716			
	Ne annesi ne babası çalışan	61	47,13	9,80	1,26						
	Toplam	717	41,72	12,59	0,47						

Tablo 4.13. incelendiğinde, ebeveynlerin çalışma durumu değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında [$F_{(3-713)} = 1,92$; $p > ,05$] ve mesleki rehberlik alt boyutu arasında [$F_{(3-713)} = 0,51$; $p > ,05$] anlamlı bir fark olmamasına karşın; mesleki ve teknik liselere yönlendirme alt boyutu [$F_{(3-713)} = 7,48$; $p < ,05$] arasında anlamlı bir farklılık vardır. Buna karşın mesleki ve teknik liselere yönlendirme alt boyutunda [$L_{V(3-713)} = 4,60$; $p < ,05$] dağılım normal değildir. Bu nedenle post hoc analizi yapılmamıştır.

Tablo 4.14. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile mesleki ve teknik liseler hakkında bilgi sahibi olma değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	MTL'ye İlişkin Bilgi Sahibi Olma	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P
Hakkında	Fazlasıyla	21	25,48	3,88	0,85	GA	279,49	3	93,16		
	Yeterince	201	23,15	4,61	0,33	Gİ	16707,81	713			
	Çok az	320	23,13	4,72	0,26	Toplam					
	Hiç	175	22,10	5,38	0,41						
	Toplam	717	22,95	4,87	0,18						
Meslek Düşünceler	Fazlasıyla	21	21,19	8,21	1,79	GA	700,28	3	233,43		
	Yeterince	201	24,18	8,33	0,59	Gİ	43156,54	713			
	Çok az	320	21,99	7,70	0,43	Toplam					
	Hiç	175	22,15	7,20	0,54						
	Toplam	717	22,62	7,83	0,29						
Mesleki Rehberlik	Fazlasıyla	21	21,19	8,21	1,79	GA	700,28	3	233,43		
	Yeterince	201	24,18	8,33	0,59	Gİ	43156,54	713			
	Çok az	320	21,99	7,70	0,43	Toplam					
	Hiç	175	22,15	7,20	0,54						
	Toplam	717	22,62	7,83	0,29						
MTL'ye Yönlendirme	Fazlasıyla	21	45,33	16,54	3,61	GA	486,35	3	162,12		
	Yeterince	201	42,45	13,16	0,93	Gİ	112983,61	713			
	Çok az	320	41,21	12,76	0,71	Toplam	113469,96				
	Hiç	175	41,37	10,97	0,83						
	Toplam	717	41,72	12,59	0,47						

Tablo 4.14. incelendiğinde, meslek liseleri hakkında bilgi sahibi olma değişkeni ile ölçeğin MTL'ye yönlendirme alt boyutu arasında [$F_{(3-713)} = 1,02$; $p > ,05$)] anlamlı bir fark olmamasına karşın; meslek hakkında düşünceler alt boyutu [$F_{(3-713)} = 3,98$; $p < ,05$)] ve mesleki rehberlik alt boyutu [$F_{(3-713)} = 3,86$; $p < ,05$)] arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Varyansların homojenliği için yapılan Levene testi sonuçlarına göre meslek hakkında düşünceler alt boyutunda [$L_{V(3-713)} = 2,41$; $p > ,05$] ve mesleki rehberlik alt boyutunda [$L_{V(3-713)} = 1,20$; $p > ,05$] dağılım normal dağılıma özelliği göstermektedir. Buna karşın mesleki ve

teknik liselere yönlendirme alt boyutunda [$L_{V(3-713)} = 5,63$; $p < ,05$] dağılım normal değildir. Yapılan LSD çoklu karşılaştırma sonuçları Tablo 4.15.'de verilmiştir.

Tablo 4.15. Ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin görüşleri ölçeğinin alt boyutları ile mesleki ve teknik liseler hakkında bilgi sahibi olma değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu

Boyutlar	(I) MTL'ye İlişkin Bilgi Düzeyi	(J) MTL'ye İlişkin Bilgi Düzeyi	Mean Difference (I-J)	Sh	P
Meslek Hakkında Düşünceler	Fazlasıyla	Hiç	3,38*	1,12	,01
Meslek Hakkında Düşünceler	Yeterince	Hiç	1,06*	,50	,04
	Çok az	Hiç	1,03*	,46	,02
Mesleki Rehberlik	Yeterince	Çok az	2,19*	,70	,01
		Hiç	2,04*	,80	,01

Tablo 4.15.'te, post-hoc LSD çoklu karşılaştırma testi görülmektedir. Mesleki ve teknik liseye ilişkin fazlasıyla ($\bar{X} = 25,48$), yeterince ($\bar{X} = 23,15$) ve çok az ($\bar{X} = 23,13$) bilgi sahibi olan öğrenciler; hiç bilgi sahibi olmayan öğrencilere ($\bar{X} = 22,10$) göre gelecekte oluşacak yeni meslekleri merak ettiğini; yaşamda en belirleyici ve en önemli şeyin meslek ve meslek tercihi olduğunu; sevdiği mesleğin kendisi için en iyi meslek olduğunu ve hayal ettiği mesleği yapacağına inandığını belirtmiştir ($P < ,05$). Bu durum, mesleki liseler hakkında belli bir düzeyde bilgi sahibi olan öğrencilerin mesleğin anlam ve önemine ilişkin şemalar geliştirdiğini göstermiş olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Mesleki ve teknik liseye ilişkin yeterince ($\bar{X} = 24,18$) bilgi sahibi olan öğrenciler; çok az bilgi sahibi olan ($\bar{X} = 21,99$) ve hiç bilgi sahibi olmayan ($\bar{X} = 22,15$) öğrencilere göre okulda verilen mesleki rehberliğin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğrenciler sınıf öğretmeninin, okul yöneticilerinin, farklı liselerden gelen görevlilerin ve mesleğinde başarılı kişilerin meslekleri tanıttığını; öğretmenlerinin ve rehber öğretmenin mesleklere ilişkin açıklamalarda bulunduğunu; okullarında mesleklerin tanıtımına ilişkin broşür dağıtıldığını ve pano hazırlandığını; öğretmenlerinin hangi mesleği tercih etmek konusunda görüşlerini açıkladığını ifade etmiştir ($P < ,05$). Bu durum, mesleki liselere ilişkin yeterli düzeyde bilgiye sahip olan öğrencilerin aldığı mesleki rehberliği genel ortaöğretim kurumları ve mesleki liseler arasında bir karşılaştırma imkânı bulmasından kaynaklanıyor olabilir.

Öğrencilere meslek hakkındaki düşünceler, mesleki rehberlik ve mesleki ve teknik liseye yönlendirmeye ilişkin görüşlerin bulunduğu toplam 30 adet beşli likert tipinde madde yöneltilmiştir. Bu maddelerde öğrencilerden ankette verilen düzeylerden kendilerine uygun olanını belirtmesi istenmiştir. Veriler yorumlanırken katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum seçeneklerinin yüzde ve frekansları kendi arasında toplanmış; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneklerinin yüzde ve frekansları kendi arasında toplanmış ve değerlendirme bu şekilde yapılmıştır.

Tablo 4.16. Öğrencilerin ölçeğin meslekler hakkında düşünceler alt boyutuna ilişkin görüşleri tablosu

Alt Boyut (n=717)	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Tanımlayıcı İstatistik	
Meslek Hakkında Düşünceler	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	$\bar{x}$	Ss
1. Meslek tercihi, insan yaşamındaki en önemli karardır.	53	7,4	53	7,4	85	11,9	154	21,5	372	51,9	4,03	1,26
2. Gelecekteki yeni meslekleri merak ederim.	43	6,0	48	6,7	109	15,2	211	29,4	306	42,7	3,96	1,18
3. İnsanın yaşamını etkileyen en önemli şey mesleğidir.	78	10,9	82	11,4	148	20,6	197	27,5	212	29,6	3,53	1,31
4. Sevdiğim meslek, benim için en iyi meslektir.	49	6,8	32	4,5	91	12,7	149	20,8	396	55,2	4,13	1,21
5. Hayal ettiğim mesleği yapacağıma inanıyorum.	51	7,1	33	4,6	107	14,9	207	28,9	319	44,5	3,99	1,19
6. Meslek, insan yaşamındaki her şeyi belirler.	89	12,4	105	14,6	192	26,8	161	22,5	170	23,7	3,30	1,31

Tablo 4.16 incelendiğinde, öğrencilere ilişkin ölçme aracının meslek hakkındaki düşünceler alt boyutunda öğrencilerin %73,4'ü meslek tercihinin insan yaşamındaki en önemli

karar olduğunu; %72,1'i gelecekteki yeni meslekleri merak ettiğini; %57,1'i insan yaşamını etkileyen en önemli şeyin mesleği olduğunu; %76'sı sevdiği mesleğin kendisi için en iyi meslek olduğunu; %73,4'ü hayal ettiği mesleği yapacağına inandığını; %46,2'si mesleğin yaşamdaki her şeyde belirleyici olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin meslek hakkındaki düşüncelere ilişkin sonuçları eğitimi hangi alanda sürdüreceğini belirlemeye çalışan öğrencilerin mesleğin insan yaşamındaki yeri ve önemi üzerine düşünme, araştırma faaliyetleri içerisinde yer almasından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 4.17. Öğrencilerin ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutuna ilişkin görüşleri tablosu

Alt Boyut (n=717)	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Kesinlikle Katlıyorum		Tanımlayıcı İstatistik	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	$\bar{x}$	Ss
Mesleki Rehberlik												
1. Sınıf öğretmenimiz meslekleri tanıtır.	159	22,2	140	19,5	176	24,5	125	17,4	117	16,3	2,86	1,38
2. Öğretmenlerimiz meslekler hakkında açıklama yapar.	114	15,9	146	20,4	188	26,2	159	22,2	110	15,3	3,01	1,30
3. Rehber öğretmenimiz meslekler hakkında bilgi verir.	159	22,2	117	16,3	152	21,2	152	21,2	137	19,1	2,99	1,42
4. Okul yöneticileri meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenler.	257	35,8	209	29,1	113	15,8	72	10,0	66	9,2	2,28	1,29
5. Farklı liselerden gelen görevliler okullarını tanıtır.	273	38,1	192	26,8	118	16,5	88	12,3	46	6,4	2,22	1,25
6. Okulumuzda mesleklerin tanıtıldığı broşür dağıtılır.	293	40,9	207	28,9	112	15,6	62	8,6	43	6,0	2,10	1,20
7. Okulumuzda meslekleri tanıtan pano hazırlanır.	245	34,2	186	25,9	122	17,0	96	13,4	68	9,5	2,38	1,33
8. Öğretmenlerimiz hangi mesleği seçmem gerektiğini söyler.	219	30,5	169	23,6	172	24,0	89	12,4	68	9,5	2,47	1,30
9. Mesleğinde başarılı kişiler okulumuzda mesleğini tanıtır.	265	37,0	178	24,8	121	16,9	87	12,1	66	9,2	2,32	1,32

Tablo 4.17. incelendiğinde, öğrencilere ilişkin ölçme aracının mesleki rehberlik alt boyutunda öğrencilerin %41,7'si sınıf öğretmenlerinin meslekleri tanıtmadığını; %37,5'i

öğretmenlerinin meslekler hakkında açıklama yaptığını; %40,3'ü okul rehber öğretmeninin meslekler hakkında bilgi verdiğini; %64,9'u okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlemediğini; %64,9'u çeşitli liselerdeki görevlilerin okullarını tanıtmadığını; %69,8'i okullarında meslekleri tanıtan broşür dağıtılmadığını; %54,1'i okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanmadığını; %54,1'i öğretmenlerinin hangi mesleği tercih etmesi gerektiğine ilişkin bir söylemde bulunmadığını; %61,8'i mesleğinde başarılı olmuş kişilerin okullarında mesleklerini tanıtmadığını ifade etmiştir.

Öğrencilere sınıf rehber öğretmenlerinin meslekleri tanıtmayı sınıf öğretmenlerince mesleki rehberliğe gerekli önemin verilmeyişinden kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca öğretmenlerin bu çalışmayı nasıl yapabileceğine ilişkin bilgilerinde eksikler yer alıyor olabilir. Yani öğretmenlerin bir mesleğin çalışma koşulları, bu mesleği edinmek için alınması gereken eğitimler, bu mesleğin uygulanabileceği yerler, çalışanların aldığı ücretler gibi konular hakkında yeterince bilgisinin olmaması bu durumun oluşmasında etkili olabilir. Sınıf rehber öğretmenlerinin meslekleri tanıtmamasında 7. sınıf düzeyinde rehberlik ve kariyer planlama dersi bulunmamasının etkisinin olduğu söylenebilir. 8. sınıf düzeyinde bulunan rehberlik ve kariyer planlama dersinin ise amacına uygun olarak işlenmediği sonucuna varılabilir. Bu ders saati; öğrencilerin lise sınavlarına yönelik soru çözmeleriyle, disiplin problemleriyle, deneme sınavlarının değerlendirilmesiyle, eğitsel ve kişisel rehberlikle değerlendiriliyor olabilir. Öğrencilerin derslerine giren öğretmenleri tarafından mesleklere ilişkin açıklamalar yapması sonucu, bu öğretmenlerin ilgili meslek hakkında bilgi sahibi olması, işlenen dersin meslekle ilgisinin bulunması, sınıf rehber öğretmenince bilgilendirmenin yeterince yapılmamış olması gibi nedenlerden kaynaklanabilir. Okul rehber öğretmeninin mesleklere ilişkin bilgi verdiği sonucu incelendiğinde, kişisel, eğitsel ve mesleki rehberlik olmak üzere rehberlik ve psikolojik danışmanın üç ana alanından biri olan mesleki rehberliğin gerekliliklerinden biri olan meslekler hakkında bilgi vermenin rehber öğretmenlerce yerine getirildiği söylenebilir. Sekizinci sınıf öğrencilerinin liseye geçiş sürecinde sınava girecek olmasından dolayı rehber öğretmen tarafından sınavın içeriğine, yöneltme süreçlerine ve lise türlerine ilişkin seminer düzenlenmiş olabilir. Öğrenciler, okul yöneticilerinin mesleki rehberliğe yönelik çalışmalarını yeterli bulmamaktadır. Bu durum, okul yöneticilerinin mesleki rehberliği daha çok okul rehber ve sınıf öğretmeninin görevi olduğunu düşünmesinden kaynaklanıyor olabilir. Okul yönetimince, okul rehber öğretmeni ve sınıf öğretmeni tarafından mesleki rehberlik etkinliklerine yönelik istek ve taleplerin gelmesi bekleniyor olabilir. Okul yönetiminin bu

anlamda yapabilecekleri konusunda fikirlerinin olmaması; liselerden ve mesleğindeki başarılı kişilerden davet edebilecekleri kişilerin ulaşım, konaklama gibi masraflarını karşılayamaması; gerekli resmi prosedürün zorluğu gibi gerekçeler olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin meslek seçimi konusunda belirleyici tavırda olmaması sonucu değerlendirildiğinde öğrencinin hayatını büyük ölçüde etkileyecek bir kararda öğretmenlerin sorumluluk ve risk almadan, etkileyici bir konumda bulunmak istememelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 4.18. Öğrencilerin ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutuna ilişkin görüşleri tablosu

Alt Boyut (n=717)	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Tanımlayıcı İstatistik	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	$\bar{x}$	Ss
1. Meslek lisesinde hayalimdeki mesleği öğrenebilirim.	181	25,2	131	18,3	164	22,9	105	14,6	136	19,0	2,84	1,44
2. Hem meslek lisesinde hem de üniversitede okumayı isterim.	209	29,1	131	18,3	155	21,6	101	14,1	121	16,9	2,71	1,44
3. Meslek lisesini bitirdikten sonra kendi işyerimi açabilirim.	154	21,5	115	16,0	168	23,4	135	18,8	145	20,2	3,00	1,42
4. Meslek lisesine gidersem, üniversiteyi de okurum.	150	20,9	127	17,7	190	26,5	131	18,3	119	16,6	2,92	1,36
5. Meslek lisesi mezunları işsiz kalmaz.	125	17,4	152	21,2	208	29,0	123	17,2	109	15,2	2,91	1,30
6. Meslek lisesi mezunları dünyanın her yerinde iş bulabilir.	162	22,6	185	25,8	179	25,0	98	13,7	93	13,0	2,69	1,31
7. Ailem isterse meslek lisesini tercih ederim.	271	37,8	140	19,5	132	18,4	93	13,0	81	11,3	2,40	1,39
8. LGS’de başarısız olursam meslek lisesini tercih ederim.	167	23,3	129	18,0	194	27,1	107	14,9	120	16,7	2,84	1,38
9. Anadolu liselerine yerleşmezsem meslek lisesini tercih ederim.	157	21,9	137	19,1	203	28,3	129	18,0	91	12,7	2,80	1,31

Tablo 4.18. (Devam) Öğrencilerin ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutuna ilişkin görüşleri tablosu

Alt Boyut	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Tanımlayıcı İstatistik	
(n=717)												
Mesleki ve Teknik Liseye Yönlendirme	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	$\bar{x}$	Ss
10. Üniversite mezunlarının işsiz olması nedeniyle meslek lisesini tercih ederim.	202	28,2	191	26,6	156	21,8	106	14,8	62	8,6	2,49	1,28
11. Teknik bir alanda çalışmak istediğim için meslek lisesini tercih ederim.	192	26,8	177	24,7	172	24,0	99	13,8	77	10,7	2,57	1,31
12. Bir şeyi yapabilme becerisini kazanmak için meslek lisesini tercih ederim.	132	18,4	154	21,5	187	26,1	145	20,2	99	13,8	2,90	1,30
13. Meslek lisesinde başarılı olanlar yeterince kazanç elde edebilirler.	86	12,0	117	16,3	233	32,5	158	22,0	123	17,2	3,16	1,24
14. Meslek lisesinde okuyarak iş hayatında yüksek yerlere gelinebilir.	91	12,7	132	18,4	246	34,3	135	18,8	113	15,8	3,07	1,23
15. Kendimi meslek lisesine gidecek biri olarak görüyorum.	276	38,5	137	19,1	126	17,6	89	12,4	89	12,4	2,41	1,42

Tablo 4.18. incelendiğinde öğrencilere ilişkin ölçme aracının mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutunda öğrencilerin %43,5'i bir meslek lisesine gitmesi durumunda hayalindeki mesleği öğrenemeyeceğini; %47,4'ü hem meslek lisesi hem de üniversite okumayı istemediğini; %39'u meslek lisesi mezunu olması durumunda kendi işyerini açabileceğini; %38,6'sı meslek lisesinde okuması durumunda üniversite okuyamayacağını; %38,6'sı meslek lisesi mezunlarının işsiz kalacağını; %48,4'ü meslek lisesi mezunlarının dünyanın her yerinde iş bulamayacağını; %57,3'ü ailesi istese de, %41,3'ü LGS'de başarısız olsa da, %41,0'ı Anadolu liselerine yerleşemese de; %54,8'i üniversite mezunlarının işsiz olması durumunda da; %51,5'i teknik bir alanda çalışmak istemediği için; %39,9'u bir şeyi yapabilme becerisi kazanma görüşüne karşın mesleki ve teknik liseleri tercih etmeyeceğini belirtmiştir. Öğrencilerin %39,2'si meslek lisesinde başarılı olmuş kişilerin yeterli maddi geliri elde edebileceğini; %34,6'sı meslek lisesinde okuyup iş yaşamında yükselebileceğini

ifade etmiştir. Öğrencilerin %57,6'sı ise kendisini meslek lisesine gidecek bir öğrenci olarak görmediğini belirtmiştir.

Öğrencilerin meslek lisesinde eğitimine devam etmesi durumunda hayalini kurduğu mesleği öğrenemeyeceği hem meslek lisesinde hem üniversitede okumak istememesi, meslek lisesinde okuması halinde üniversite okuyamayacağı sonucu mesleki liselerde öğrencilerin ilgi, yetenek ve değerlerine yönelik alan ve dalların bulunmayışından kaynaklanıyor olabilir. Bulgular değerlendirildiğinde meslek liselerinin mevcut haliyle öğrencileri hayallerindeki mesleğe taşıyamayacağı söylenebilir. Buna bağlı olarak hem meslek lisesini hem de üniversiteyi okumak istememesi de bu okul türünün öğrencilerin beklentisini karşılamayışından kaynaklanıyor olabilir. Meslek lisesinde okuması durumunda üniversite okuyamayacağını düşünen öğrenciler, bu okulları üniversite sınavına hazırlamakta yetersiz olarak değerlendiriyor olabilir. Bu okul türünün önceliğinin mesleki dersler olmasından dolayı öğrenciler, üniversite sınavına yönelik çalışmaların yeterli olmayacağı görüşünü taşıyor olabilirler. Öğrencilerin meslek lisesine gitmesi halinde işsiz kalacağını; diğer ülkelerde de iş bulamayacağını düşünüyor olması, teknik bir alanda eğitim almak veya üretime dönük bir beceri edinmek için de bu okullara gitmemek düşüncesi öğrencilere göre bu liselerde verilen eğitimin iş dünyasında karşılık bulmayacağı düşüncesinden kaynaklanıyor olabilir. Meslek lisesine başlayan bir öğrencinin hangi aşamalardan geçip nereye ulaştığının öğrencilerce bilinmiyor olması da bu liselere önyargı ile yaklaşımlarına sebep olabilir. Öğrencilerin ailesinin talep etmesi durumunda, liseye geçiş sınavında umduğu sonuca ulaşamasa da bir Anadolu lisesine gidemese de meslek liselerini tercih etmek istememesi meslek liselerinin birçok yönüyle beklentisini karşılayamayacağından kaynaklanıyor olabilir. Ailesi meslek lisesinde okuması için karar alsada öğrencilerin bu okul türüne gitmek istemiyor olması, çevresinden meslek liselerine ilişkin olumsuz görüş edinmesiyle ilgili olabilir. LGS sonuçlarının beklentisini karşılamaması halinde öğrenci mahalli yerleştirme yoluyla bir lise tercihinde bulunabilmektedir. Lise tercihleri arasında adresine dayalı olarak Anadolu liselerine yerleşip genel ortaöğretim kanalından eğitimine devam etme imkanına sahiptir. Öğrencinin adrese dayalı yerleşme sürecinde Anadolu liseleri dışında Anadolu imam hatip liseleri ve mesleki ve teknik Anadolu liseleri bulunmaktadır. Öğrenci bir Anadolu lisesine yerel yerleştirmeye kayıt hakkı kazanmadığı takdirde Anadolu imam hatip liselerinden veya mesleki ve teknik Anadolu liselerinden birini seçmek durumunda kalmaktadır. Bu iki seçenek içinde dahi öğrencilerin mesleki liselerde okumak istememesi bu lise türleri hakkında ciddi bir ön kabul

ve önyargı olduğunu gösterebilir. Araştırmada üniversite mezunlarının işsizlik sorunu yaşaması halinde dahi öğrenciler meslek lisesine gitmek istemediği sonucu ortaya çıkmıştır. Mesleki liselere bu denli soğuk tutumun gerekçeleri akademik başarısı düşük öğrencilerin gittiği, disiplin sorunlarının çok olduğu, nitelikli bir eğitimin verilmemesi olabilir. Tüm bunlar öğrencilerin kendisini meslek lisesinde öğrenim görecektir bir öğrenci olmadığı sonucunu açıklamak için değerlendirilebilir. Öğrencilerin meslek lisesi mezunu olduktan sonra kendi iş yerini açabileceği düşüncesi, bu lise türünde başarılı olmuş kişilerin yeterli kazancı sağlayabileceği ve iş hayatında ilerleyebileceği görüşünü destekler niteliktedir. Öğrencilerin meslek lisesini bitirmesi durumunda kapıların tümünden kapandığını düşünmeyip kendi iş yerini açmak suretiyle geçimini sağlayabileceği ve işini büyütebileceği düşüncesine sahip olduğu söylenebilir.

4.2. Öğretmenlere İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde öğretmenlere uygulanan “Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları” ölçek formuna ilişkin bulgu ve yorumlar yer almaktadır.

Tablo 4.19. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	Sh _{$\bar{x}$}	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Kadın	173	28,70	4,11	0,31	1,43	302	,15
	Erkek	131	27,96	4,85	0,42			
Mesleki Rehberlik	Kadın	173	17,54	4,70	0,36	-1,16	302	,25
	Erkek	131	18,22	5,57	0,49			
MTL'ye Yönlendirme	Kadın	173	16,98	4,63	0,35	-2,40	302	,02
	Erkek	131	18,44	5,93	0,52			

Tablo 4.19. incelendiğinde, öğretmenlerin cinsiyet değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu ($t_{(302)} = 1,43$; $p > ,05$) ve mesleki rehberlik alt boyutu ($t_{(302)} = -1,16$; $p > ,05$) arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık yoktur.

Öğretmenlerin cinsiyet değişkeni ile mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(302)} = -2,40$; $p < ,05$). Erkek öğretmenler ($\bar{X} = 16,98$), kadın öğretmenlere ($\bar{X} = 18,44$) göre mesleki ve

teknik liselere yönlendirme alt boyutuna daha çok olumlu görüş bildirmiştir. Erkek öğretmenler, kadın öğretmenlere göre meslek lisesi mezunlarının işsiz kalacağını ve toplum ortalamasından daha az kazanç elde edeceğini; meslek liselerini yoksul aile çocuklarının seçtiği, yaşamdan umutsuz olanların ve disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiği bir okul türü görmekte; öğrencilerini yönlendireceği en son lise türü olarak meslek liselerini görmekte ve toplumdaki olumsuz algı nedeniyle öğrencilerini bu okula yönlendirmek istemediğini daha çok belirtmektedir. Bu sonucun çıkması bu okul türünün erkek öğrencilerin gittiği, erkeklerin okulu algısına dayanıyor olabilir.

Tablo 4.20. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile okul türü değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	Okul Türü	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Ortaokul	244	28,43	4,61	0,30	0,35	302	,73
	İ.H.O.	60	28,20	3,78	0,49			
Mesleki Rehberlik	Ortaokul	244	17,69	5,11	0,33	-0,96	302	,34
	İ.H.O.	60	18,40	5,06	0,65			
MTL'ye Yönlendirme	Ortaokul	244	17,48	5,33	0,34	-0,89	302	,38
	İ.H.O.	60	18,15	5,04	0,65			

Tablo 4.20. incelendiğinde, öğretmenlerin okul türü değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu ($t_{(302)} = 0,35$; $p > ,05$); mesleki rehberlik alt boyutu ($t_{(302)} = -0,96$; $p > ,05$) ve mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu ($t_{(302)} = -0,89$; $p > ,05$) arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 4.21. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile 7. veya 8. sınıf okutuyor olma değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	7. veya 8. Sınıf Okutuyor Olma	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Evet	225	28,48	4,17	0,28	0,78	301	,44
	Hayır	78	28,03	5,18	0,59			
Mesleki Rehberlik	Evet	225	18,15	5,24	0,35	1,83	301	,07

Tablo 4.21. (Devam) Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile 7. veya 8. sınıf okutuyor olma değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	7. veya 8. Sınıf Okutuyor Olma	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Mesleki Rehberlik	Hayır	78	16,92	4,61	0,52			
MTL'ye Yönlendirme	Evet	225	17,63	5,39	0,36	0,23	301	,82
	Hayır	78	17,47	4,94	0,56			

Tablo 4.21. incelendiğinde, öğretmenlerin 7. veya 8. sınıf okutuyor olma değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu ($t_{(301)} = 0,78$; $p > ,05$); mesleki rehberlik alt boyutu ($t_{(301)} = 1,83$; $p > ,05$) ve mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu ($t_{(301)} = 0,23$; $p > ,05$) arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 4.22. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile mesleki ve teknik lise görevlilerinin okullarını tanıtması değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	MTL görevlilerinin okullarını tanıtması	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Hayır	245	28,11	4,53	0,29	-2,35	299	,02
	Evet	56	29,66	3,99	0,53			
Mesleki Rehberlik	Hayır	245	17,19	4,80	0,31	-4,45	299	,01
	Evet	56	20,45	5,58	0,75			
MTL'ye Yönlendirme	Hayır	245	17,61	5,17	0,33	-0,06	299	,95
	Evet	56	17,66	5,84	0,78			

Tablo 4.22. incelendiğinde, mesleki ve teknik lisede görev yapan personelin ortaokul öğrencilerine tanıtım yapması değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(299)} = -2,35$ $p < ,05$). MTL personelinin okullarında tanıtım yaptığını belirten öğretmenler ($\bar{X} = 29,66$), tanıtımların yapılmadığını belirten öğretmenlere göre ($\bar{X} = 28,11$) öğrencilerine dersleri esnasında mesleklerin öneminden ve mesleğinde ünlü ve başarılı kişilerden bahsettiğini; öğrencilerinin hangi mesleği tercih edeceğini merak ettiklerini ve en güçlü yeteneklerini

geliştirmeleri için öğrencilerine katkı sağladıklarını; motivasyonlarının artırması amacıyla mesleklere ilişkin bilgi verdiğini; ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini, mesleğin bireyin hayatındaki her şeyde belirleyici olduğunu daha çok ifade etmiştir. Bu durum, okullarda mesleki ve teknik liselerin görevlilerince yapılan tanıtımların etkili ve işlevsel olmasından kaynaklanıyor olabilir. Öğrencilerin bu tanıtımlardan edindikleri bilgileri derslere taşıması, öğretmenlerinden yeni bilgiler talep etmesi gibi davranışlarda bulunması ile öğretmenler meslekler hakkında daha çok etkinlik yapıyor olabilir.

Mesleki ve teknik lisede görev yapan personelin ortaokul öğrencilerine tanıtım yapması değişkeni ile ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(299)} = -4,45$; $p < ,05$). MTL personelinin okullarında tanıtım yaptığını belirten öğretmenler ($\bar{X} = 20,45$), tanıtımların yapılmadığını belirten öğretmenlere göre ($\bar{X} = 17,19$) öğrencilerinin ilgi, yetenek ve değerlerini mesleki rehberlikte değerlendirdiğini; okullarında meslekleri tanıdan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen görevlilerin okullarını ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok ifade etmiştir. Bu bulguya göre mesleki liselerin görevlileri tarafından yapılan tanıtımların öğretmenlerin mesleki rehberlik yapmasına etki ettiği söylenebilir.

Mesleki ve teknik lisede görev yapan personelin ortaokul öğrencilerine tanıtım yapması değişkeni ile ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık yoktur ($t_{(299)} = -0,06$; $p > ,05$).

Tablo 4.23. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile mesleki ve teknik liseye gezi düzenleme değişkeni arasında yapılan t- testi tablosu

Alt Boyutlar	Öğretmenlerin MTL'ye gezi düzenlemiş olması	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Hayır	270	28,20	4,48	0,27	-2,28	300	,02
	Evet	32	30,09	3,98	0,70			
Mesleki Rehberlik	Hayır	270	17,33	4,93	0,30	-4,77	300	,01
	Evet	32	21,72	4,85	0,86			
MTL'ye Yönlendirme	Hayır	270	17,73	5,25	0,32	1,02	300	,31
	Evet	32	16,72	5,52	0,98			

Tablo 4.23. incelendiğinde, öğretmenlerin mesleki ve teknik liseye gezi düzenlemesi değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(300)} = -2,28$; $p < ,05$). MTL'ye gezi düzenlediğini belirten öğretmenler ($\bar{X} = 30,09$), düzenlemeyen öğretmenlere göre ($\bar{X} = 28,20$) öğrencilerine derslerinde mesleklerin öneminden ve mesleğinde ünlü ve başarılı kişilerden bahsettiğini; öğrencilerinin hangi mesleği tercih edeceğini merak ettiklerini ve en güçlü yeteneklerini geliştirmeleri için öğrencilerine katkı sağladıklarını; motivasyonlarının artırması amacıyla mesleklere ilişkin bilgi verdiğini; ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini, mesleğin hayattaki her şeyde belirleyici olduğunu daha çok ifade etmiştir. Bu durum, öğrencilerin verilen eğitimi yerinde görmesinden dolayı meslekler üzerine daha somut konuşabilmeyi sağlıyor olabilir. Mesleki liselere ilişkin doğrudan bilgi alan öğrenciler ve öğretmenleri arasında daha çok etkinliklerin olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin mesleki ve teknik liseye gezi düzenlemesi değişkeni ile ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(300)} = -4,77$; $p < ,05$). MTL'ye gezi düzenleyen öğretmenler ($\bar{X} = 21,72$), düzenlemeyen öğretmenlere göre ($\bar{X} = 17,33$) öğrencilerinin ilgi, yetenek ve değerlerini mesleki rehberlikte değerlendirdiğini; okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen görevlilerin okullarını ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok ifade etmiştir. Bu bulgu, mesleki ve teknik liselere gezi düzenlemiş öğretmenlerin öğrencilere meslekleri tanıtmak için okul içi ve dışı olanakları kullanmaya, daha çok eğilimli olduğunu gösteriyor olabilir.

Öğretmenlerin mesleki ve teknik liseye gezi düzenlemesi değişkeni ile ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık yoktur ($t_{(300)} = 1,02$; $p > ,05$).

Tablo 4.24. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile velilere mesleki ve teknik liselerin tanıtım ve bilgilendirme yapılması değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	Velilere MTL'ye ilişkin tanıtım ve bilgilendirme yapılması	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Hayır	173	27,68	4,81	0,37	-3,19	302	,01

Tablo 4.24. (Devam) Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile velilere mesleki ve teknik liselerin tanıtım ve bilgilendirme yapılması değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	Velilere MTL'ye ilişkin tanıtım ve bilgilendirme yapılması	N	$\bar{X}$	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Evet	131	29,31	3,75	0,33			
	Hayır	173	16,13	4,65	0,35			
Mesleki Rehberlik	Evet	131	20,08	4,79	0,42	-7,25	302	,01
	Hayır	173	18,13	5,56	0,42			
MTL'ye Yönlendirme	Evet	131	16,92	4,80	0,42	1,98	302	,04
	Hayır	173	18,13	5,56	0,42			

Tablo 4.24. incelendiğinde, velilere yönelik mesleki ve teknik liselere ilişkin tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarının yapılması değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(302)} = -3,19$; $p < ,05$). Okullarında velilere MTL'ye ilişkin tanıtım ve bilgilendirmeler yapıldığını belirten öğretmenler ($\bar{X} = 29,31$), bu çalışmaların yapılmadığını belirten öğretmenlere ($\bar{X} = 27,68$) göre öğrencilerine dersleri esnasında mesleklerin öneminden ve mesleğinde ünlü ve başarılı kişilerden bahsettiğini; öğrencilerinin hangi mesleği tercih edeceğini merak ettiklerini ve en güçlü yeteneklerini geliştirmeleri için öğrencilerine katkı sağladıklarını; motivasyonlarının artırması amacıyla mesleklere ilişkin bilgi verdiğini; ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini, mesleğin bireyin hayatındaki her şeyde belirleyici olduğunu daha çok ifade etmiştir. Okul yönetimi ve öğretmenlerin mesleki liselere yönelik tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarında bulunmasının öğrencilerin mesleklere olan bakışını belirleyebilmesi; bakış açılarını geliştirebilmesi ve öğrencilerin geleceklerine ilişkin bir yön çizmelerinde yol gösterici olması nedeniyle etkili olduğu söylenebilir.

Velilere yönelik mesleki ve teknik liselere ilişkin tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarının yapılması değişkeni ile ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(302)} = -7,25$; $p < ,05$). Okullarında velilere MTL'ye ilişkin tanıtım ve bilgilendirmeler yapıldığını belirten öğretmenler ($\bar{X} = 20,08$), bu çalışmaların yapılmadığını belirten öğretmenlere ($\bar{X} = 16,13$) göre okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen görevlilerin okullarını

ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok belirtmiştir. Velilere yönelik mesleki ve teknik liselere ilişkin tanıtım ve bilgilendirmelerin yapılmasının öğretmenlerin mesleki rehberlik faaliyetlerini etkilediği söylenebilir. Velilerle mesleki liseler hakkında görüşmeler, bilgilendirmeler yapan okul yönetimi ve öğretmenler; öğrencilerin kendi yapısına uygun bir ortaöğretim türüne yönelmesi konusunda daha çok çaba içine giriyor olabilir. Öğretmenler, velilere ve veliler üzerinden öğrencilerine mesleki liselere ilişkin tanıtımlar yaparken uygun yöntem arayışına giriyor olabilir ve böylece mesleki rehberlik çalışmaları geliştirdiği söylenebilir.

Velilere yönelik mesleki ve teknik liselere ilişkin tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarının yapılması değişkeni ile ölçeğin meslek liselerine yönlendirme alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(302)} = 1,98$; $p < ,05$). Okullarında velilere MTL'ye ilişkin tanıtım ve bilgilendirmeler yapılmadığını belirten öğretmenler ($\bar{X} = 18,13$), bu çalışmaların yapıldığını belirten öğretmenlere ($\bar{X} = 16,92$) göre meslek lisesi mezunlarının işsiz kalacağını ve toplum ortalamasından daha az kazanç elde edeceğini; meslek liselerini yoksul aile çocuklarının seçtiği, yaşamdan umutsuz olanların ve disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiği bir okul türü görmekte; öğrencilerini yönlendireceği son lise türü olarak bu liseleri görmekte ve toplumdaki olumsuz algı dolayısıyla öğrencilerini bu okula yönlendirmek istemediğini daha çok ifade etmiştir. Bu bulgu, öğretmenlerin mesleki liselere ilişkin olumsuz bir kanaat taşıdığını gösteriyor olabilir.

Tablo 4.25. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile kız öğrenciler için mesleki ve teknik liselere yöneltme yapılması değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	Okulda kız öğrencilere yönelik MTL'ye yönlendirme yapılması	N	$\bar{X}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Hayır	165	27,46	4,84	0,38	-4,02	302	,01
	Evet	139	29,47	3,68	0,31			
Mesleki Rehberlik	Hayır	165	16,05	4,38	0,34	-7,15	302	,01
	Evet	139	19,94	5,11	0,43			
MTL'ye Yönlendirme	Hayır	165	18,04	5,40	0,42	1,57	302	,12
	Evet	139	17,09	5,09	0,43			

Tablo 4.25. incelendiğinde, kız öğrencilere yönelik mesleki ve teknik liselere yönlendirme çalışmalarının yapılması değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(302)} = -4,02$; $p < ,05$). Okullarında kız öğrencilere yönelik mesleki ve teknik liselere yönlendirme çalışmalarının yapıldığını belirten öğretmenler ($\bar{X} = 29,47$), bu çalışmaların yapılmadığını belirten öğretmenlere ($\bar{X} = 27,46$) göre öğrencilerine dersleri esnasında mesleklerin öneminden ve mesleğinde ünlü ve başarılı kişilerden bahsettiğini; öğrencilerinin hangi mesleği tercih edeceğini merak ettiklerini ve en güçlü yeteneklerini geliştirmeleri için öğrencilerine katkı sağladıklarını; motivasyonlarının artırması amacıyla mesleklere ilişkin bilgi verdiğini; ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini, mesleğin bireyin hayatındaki her şeyde belirleyici olduğunu daha çok ifade etmiştir. Bu bulgu, mesleklere öğrencilerini ilgi, yetenek ve değerleri temelinde, cinsiyet ayrımı yapmaksızın yaklaşan öğretmenlerin öğrencilerin niteliklerine uygun bir mesleki gelişim geliştirmesi için çaba sarf ettiğini gösteriyor olabilir. Kadın öğrencilerin mesleki okullarda yetişerek çeşitli meslek alanlarında yer alabilmesi kendilerini mesleki anlamda yansıtabilecek bir alan bulmasını sağlayabilir.

Kız öğrencilere yönelik mesleki ve teknik liselere yönlendirme çalışmalarının yapılması değişkeni ile ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(302)} = -7,15$; $p < ,05$). Okullarında kız öğrencilere yönelik mesleki ve teknik liselere yönlendirme çalışmalarının yapıldığını belirten öğretmenler ($\bar{X} = 19,94$), bu çalışmaların yapılmadığını belirten öğretmenlere ($\bar{X} = 16,05$) göre okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen görevlilerin okullarını ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok ifade etmiştir. Bu bulgu, kadın öğrencilerin de cinsiyet ayrımcılığı yapılmadan mesleki ve teknik liselere yönelebilmesi için çaba gösterilen okullarda mesleki rehberlik etkinliklerinin kapsayıcı biçimde yapıldığını gösteriyor olabilir.

Kız öğrencilere yönelik mesleki ve teknik liselere yönlendirme çalışmalarının yapılması değişkeni ile ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık yoktur ($t_{(302)} = 1,57$; $p > ,05$).

Tablo 4.26. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile mesleki eğitimin liseden sonra verilmesi değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	Mesleki eğitimin liseden sonra verilmesi	N	$\bar{X}$	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Hayır	277	28,28	4,52	0,27	-1,30	302	,20
	Evet	27	29,44	3,65	0,70			
Mesleki Rehberlik	Hayır	277	17,68	5,15	0,31	-1,73	302	,09
	Evet	27	19,44	4,32	0,83			
MTL'ye Yönlendirme	Hayır	277	17,65	5,14	0,31	0,40	302	,69
	Evet	27	17,22	6,57	1,26			

Tablo 4.26. incelendiğinde, mesleki eğitimin lisenin ardından verilmesi değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu ($t_{(302)} = -1,30$; $p > ,05$); mesleki rehberlik alt boyutu ($t_{(302)} = -1,73$; $p > ,05$) ve mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu ($t_{(302)} = 0,40$; $p > ,05$) arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 4.27. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile fabrikaya gezi düzenleme değişkeni arasında yapılan t-testi tablosu

Alt Boyutlar	Fabrikaya gezi düzenleme	N	$\bar{X}$	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Meslek Hakkında Düşünceler	Hayır	302	28,34	4,44	0,26	-2,12	302	,04
	Evet	2	35,00	0,01	0,01			
Mesleki Rehberlik	Hayır	302	17,77	5,05	0,29	-2,58	302	,01
	Evet	2	27,00	4,24	3,00			
MTL'ye Yönlendirme	Hayır	302	17,54	5,13	0,30	-2,69	302	,01
	Evet	2	27,50	17,68	12,50			

Tablo 4.27. incelendiğinde, fabrikaya gezi düzenleme değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(302)} = -2,12$; $p < ,05$). Öğrencileriyle birlikte fabrika gezisi düzenleyen öğretmenler ($\bar{X} = 35,00$), bu gezileri düzenlemeyen öğretmenlere ($\bar{X} = 28,34$) göre

öğrencilerine dersleri esnasında mesleklerin öneminden ve mesleğinde ünlü ve başarılı kişilerden bahsettiğini; öğrencilerinin hangi mesleği tercih edeceğini merak ettiklerini ve en güçlü yeteneklerini geliştirmeleri için öğrencilerine katkı sağladıklarını; motivasyonlarının artırması amacıyla mesleklere ilişkin bilgi verdiğini; ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini, mesleğin bireyin hayatındaki her şeyde belirleyici olduğunu daha çok ifade etmiştir. Bu bulguya dayanarak öğrencilerin iş ortamını görmelerinin etkisiyle meslekler hakkında daha çok bilgiler edinmesi sağlanmış olabilir. Böylece öğrenciler ve öğretmenler arasında süreç içinde mesleklere ilişkin daha çok iletişim kurulduğu söylenebilir. Öğretmenler, yapılan geziler ile öğrencilerin mesleklere yönelik düşüncelerinin gelişmesine katkı sağlıyor olabilir.

Fabrikaya gezi düzenleme değişkeni ile ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(302)} = -2,58$; $p < ,05$). Öğrencileriyle birlikte fabrika gezisi düzenleyen öğretmenler ($\bar{X} = 27,00$), bu gezileri düzenlemeyen öğretmenlere ($\bar{X} = 17,77$) göre okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen görevlilerin okullarını ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok ifade etmiştir. Bu bulgu, düzenlenen fabrika gezilerinin okullarda yapılan etkinlikler ile birleştirilerek öğrenciler için daha kalıcı ve anlamlı bir hale getirildiğini gösteriyor olabilir. Öğrencilerin işi uygulama alanında görmesi ve böylece niteliklerine uygun bir alana yönelmesi için yoğun çalışmalar yapılmasından kaynaklanıyor olabilir.

Fabrikaya gezi düzenleme değişkeni ile ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(302)} = -2,69$; $p < ,05$). Öğrencileriyle birlikte fabrika gezisi düzenleyen öğretmenler ($\bar{X} = 27,50$), bu gezileri düzenlemeyen öğretmenlere ($\bar{X} = 17,54$) göre meslek lisesi mezunlarının işsiz kalacağını ve toplum ortalamasından daha az kazanç elde edeceğini; meslek liselerini yoksul aile çocuklarının seçtiği, yaşamdan umutsuz olanların ve disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiği bir okul türü görmekte; öğrencilerini yönlendireceği en son lise türü olarak meslek liselerini görmekte ve toplumdaki olumsuz algı nedeniyle öğrencilerini bu okula yönlendirmek istemediğini daha çok belirtmiştir. Öğretmenlerin öğrencilerine fabrika koşullarını göstermesi sonucu fabrikanın çalışma koşulları, çalışanların özlük ve mali hakları gibi alanlarda öğretmenlerin tatmin olmamış olması öğrencilerini mesleki ve teknik liselere yönleltme konusunda daha soğuk davranmasına sebep olmuş olabilir.

Tablo 4.28. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile branş değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	Branş	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P
Meslek Hakkında Düşünceler	Türkçe	54	28,83	5,11	0,70	GA	150,99	7	21,57		
	İlköğretim	62	27,31	3,84	0,49	Gİ	5811,98	294			
	Matematik										
	Fen										
	Bilimleri	43	28,63	4,17	0,64	Toplam	5962,97	301	19,70	1,09	,37
	Yabancı Dil	33	28,73	3,40	0,59						
	Psikolojik										
	Danışma ve	11	29,64	2,66	0,80						
	Rehberlik										
	Sosyal	20	28,20	6,55	1,46						
	Bilgiler										
	Din Kültürü										
	ve Ahlak	34	27,65	4,46	0,76						
	Bilgisi										
Mesleki Rehberlik	Diğer	45	29,13	4,48	0,67						
	Toplam	302	28,38	4,45	0,26						
	Türkçe	54	17,56	5,83	0,79	GA	190,87	7	27,27		
	İlköğretim	62	17,42	5,13	0,65	Gİ	7686,18	294			
	Matematik										
	Fen	43	18,07	5,10	0,78						
	Bilimleri										
	Yabancı Dil	33	16,76	3,97	0,69						
	Psikolojik										
	Danışma ve	11	20,64	3,50	1,06						
	Rehberlik										
	Sosyal	20	17,50	6,04	1,35	Toplam	7877,05	716	26,14	1,04	,40
	Bilgiler										
	Din Kültürü										
	ve Ahlak	34	17,68	4,68	0,80						
	Bilgisi										
	Diğer	45	18,84	5,11	0,76						
	Toplam	302	17,83	5,12	0,29						

Tablo 4.28. (Devam) Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile branş değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	Branş	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P
MTL' ye Yönlendirme	Türkçe	54	16,59	5,00	0,68	GA	273,75	7	39,11		
	İlköğretim	62	18,85	5,96	0,76	Gİ	8066,43	294			
	Matematik										
	Fen Bilimleri	43	17,49	4,52	0,69						
	Yabancı Dil	33	16,24	4,42	0,77						
	Psikolojik Danışma ve Rehberlik	11	19,09	4,64	1,40	Toplam	8340,18	301	27,44	1,43	,20
	Sosyal Bilgiler	20	16,95	4,39	0,98						
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	34	18,41	6,09	1,04						
	Diğer	45	17,27	5,40	0,81						
	Toplam	302	17,57	5,26	0,30						

Tablo 4.28. incelendiğinde öğretmenlerin branş değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler [$F_{(7-294)} = 1,09$; $p > ,05$]; mesleki rehberlik [$F_{(7-294)} = 1,04$; $p > ,05$] ve mesleki ve teknik liseye yönlendirme [$F_{(7-294)} = 1,43$; $p > ,05$] alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu nedenle post hoc analizi yapılmamıştır.

Tablo 4.29. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile kıdem değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	Kıdem	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P
Meslek Hakkında Düşünceler	1-5 yıl	153	28,25	4,62	0,37	GA	42,45	4	10,61		
	6-10 yıl	73	29,00	3,98	0,47	Gİ	5971,29	299	19,97		
										0,53	0,71
	11-15 yıl	43	28,07	4,32	0,66						
	16-20 yıl	13	27,62	6,21	1,72	Toplam	6013,74	303			

Tablo 4.29. (Devam) Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile kıdem değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar		Kıdem	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P
Meslek Hakkında Düşünceler	21 yıl ve üzeri	22		28,27	4,03	0,86						
	Toplam	304		28,38	4,46	0,26						
Mesleki Rehberlik	1-5 yıl	153		17,90	4,82	0,39	GA	2,51	4	0,63		
	6-10 yıl	73		17,70	5,27	0,62	Gİ	7875,93	299			
	11-15 yıl	43		17,81	4,75	0,72						
	16-20 yıl	13		17,69	4,75	1,32						
	21 yıl ve üzeri	22		17,95	7,31	1,56	Toplam	7878,44	303	26,34	0,02	,99
	Toplam	304		17,83	5,10	0,29						
MTL'ye Yönlendirme	1-5 yıl	153		16,95	4,89	0,40	GA	428,14	4	107,03		
	6-10 yıl	73		16,85	4,65	0,54	Gİ	7996,28	299			
	11-15 yıl	43		19,49	5,20	0,79						
	16-20 yıl	13										
				19,08	6,54	1,81	Toplam	8424,42	304	26,74	4,00	,01
	21 yıl ve üzeri	22		20,14	7,41	1,58						
	Toplam	304		17,61	5,27	0,30						

Tablo 4.29. incelendiğinde öğretmenlerin kıdem değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler [$F_{(4-299)} = 0,53$; $p > ,05$] ve mesleki rehberlik [$F_{(4-299)} = 0,02$; $p > ,05$] alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmamasına karşın mesleki ve teknik liseye yönlendirme [$F_{(4-299)} = 4,00$; $p < ,05$] alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Varyansların homojenliği için yapılan Levene testi sonuçlarına göre, ölçeğin mesleki ve teknik liselere yönlendirme alt boyutunda [$LV_{(4-299)} = 2,43$; $p > ,05$] varyanslar homojen, yani dağılım normal dağılıma özelliği göstermektedir. Yapılan LSD çoklu karşılaştırma sonuçları Tablo 4.30.'da verilmiştir.

Tablo 4.30. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile kıdem değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu

Alt Boyutlar	(I) Kıdem	(J) Kıdem	Mean Difference (I-J)	Sh	P
MTL'ye Yönlendirme	11-15 yıl	1-5 yıl	2,53*	,89	,01
		6-10 yıl	2,64*	,99	,01
	21 yıl ve üzeri	1-5 yıl	3,18*	1,18	,01
		6-10 yıl	3,29*	1,26	,01

Tablo 4.30. incelendiğinde, post-hoc LSD çoklu karşılaştırma testine göre ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutunda mesleki kıdemi 11-15 yıl arasında ($\bar{X}$ = 19,49) ve 21 yıl ve üzerinde ($\bar{X}$ = 20,14) bulunan öğretmenler; kıdemi 1-5 yıl ($\bar{X}$ = 16,95) ve 6-10 yıl ($\bar{X}$ = 16,85) arasında olan öğretmenlere göre meslek lisesi mezunlarının işsiz kalacağını ve toplum ortalamasından daha az kazanç elde edeceğini; meslek liselerini yoksul aile çocuklarının seçtiği, yaşamdan umutsuz ve disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiği bir okul türü görmekte; öğrencilerini yönelteceği son lise türü olarak mesleki liseleri görmekte ve toplumdaki olumsuz algı sebebiyle öğrencilerini bu okula yöneltmek istemediğini daha çok belirtmektedir ($P < ,05$). Bu sonuç, kıdemli öğretmenlerin mesleki liselere ilişkin daha uzun bir süreç boyunca olumsuz algılara maruz kalmasından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 4.31. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile okulunda çalışma süresi değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	Okulda Çalışma Süresi	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	df	KO	F	P
Meslek Hakkında Düşünceler	1-3 yıl	195	28,59	4,35	0,31	GA	63,97	3	21,33		
	4-6 yıl	75	28,03	4,56	0,53	Gİ	5873,90	298			
	7-9 yıl	24	27,04	5,00	1,02						
	10 yıl ve üzeri	8	29,00	3,55	1,25	Toplam	5937,87	301	19,71	1,08	0,36

Tablo 4.31. (Devam) Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile okulunda çalışma süresi değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	Okulda		N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	df	KO	F	P
	Çalışma	Süresi										
Meslek Hakkında Düşünceler	Toplam		302	28,34	4,44	0,26						
	1-3 yıl		195	18,06	4,94	0,35	GA	56,83	3	18,94		
	4-6 yıl		75	17,33	4,55	0,53	Gİ	7655,30	298			
	7-9 yıl		24	16,75	6,56	1,34						
	10 yıl		8									
Mesleki Rehberlik	ve üzeri			18,13	7,51	2,66	Toplam	7712,14	301	25,69	0,74	,53
	Toplam		302	17,78	5,06	0,29						
MTL'ye Yönlendirme	1-3 yıl		195	17,33	5,07	0,36	GA	256,60	3	85,53		
	4-6 yıl		75	18,24	5,52	0,64	Gİ	8159,51	298			
	7-9 yıl		24	19,29	5,86	1,20						
	10 yıl		8									
	ve üzeri			13,38	4,34	1,53	Toplam	8416,11	301	27,38	3,12	,03
	Toplam		302	17,61	5,29	0,30						

Tablo 4.31. incelendiğinde öğretmenlerin okulunda çalışma süresi değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler [$F_{(3-298)} = 1,08$; $p > ,05$)] ve mesleki rehberlik [$F_{(3-298)} = 0,74$; $p > ,05$)] alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmamasına karşın mesleki ve teknik liseye yönlendirme [$F_{(3-298)} = 3,12$; $p < ,05$)] alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Varyansların homojenliği için yapılan Levene testi sonuçlarına göre ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutunda [$L_{V(3-298)} = 0,62$; $p > ,05$], mesleki rehberlik alt boyutunda [$L_{V(3-298)} = 2,70$; $p > ,05$] mesleki ve teknik liselere yönlendirme alt boyutunda [$L_{V(3-298)} =$

0,48; $p > ,05$] dağılım normal dağılıma özelliği göstermektedir. Yapılan LSD çoklu karşılaştırma sonuçları Tablo 4.32.'de verilmiştir.

Tablo 4.32. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile okulunda çalışma süresi değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu

Alt Boyutlar	(I) Okulunda Çalışma Süresi	(J) Okulunda Çalışma Süresi	Mean Difference (I-J)	Sh	P
MTL'ye Yönlendirme	1-3 yıl	10 yıl ve üzeri	3,96*	1,89	,04
	4-6 yıl	10 yıl ve üzeri	4,87*	1,95	,01
	7-9 yıl	10 yıl ve üzeri	5,92*	2,14	,01

Tablo 4.32. incelendiğinde, post-hoc LSD çoklu karşılaştırma testine göre ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutunda öğretmenlerin okulundaki çalışma süresi 1-3 yıl arasında ($\bar{X} = 17,33$), 4-6 yıl arasında ($\bar{X} = 18,24$) ve 7-9 yıl arasında ($\bar{X} = 19,29$) bulunan öğretmenler; okulunda 10 yıl ve üzeri ($\bar{X} = 13,38$) çalışma süresine sahip olan öğretmenlere göre mesleki lise mezunlarının işsiz kalacağını ve toplum genelinden daha az kazanç elde edeceğini; mesleki liseleri yoksul aile çocuklarının seçtiği, yaşamdan umutsuz ve disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiği bir okul türü görmekte; öğrencilerini yönelteceği son lise türü olarak mesleki liseleri görmekte ve toplumdaki olumsuz algı nedeniyle öğrencilerini bu okula yöneltmek istemediğini daha çok belirtmektedir ($P < ,05$). Öğretmenlerin mesleki liselere dönük bilgilendirme yapması derslerini meslekler hakkında düşünmeye yöneltecek biçimde düzenlemiş olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 4.33. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile derslerinde mesleki ve teknik liselere ilişkin bilgilendirmede bulunma değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	MTL Hakkında Bilgilendirme	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P
Meslek Hakkında Düşünceler	Hayır	79	27,32	4,82	0,54	GA	436,72	2	218,36		
	Bazen	155	28,00	4,29	0,34	Gİ	5536,16	300	18,46	11,83	,01

Tablo 4.33. (Devam) Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile derslerinde mesleki ve teknik liselere ilişkin bilgilendirmede bulunma değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	MTL Hakkın- da Bilgilen- dirme	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P
Meslek Hakkında Düşünceler	Evet	69	30,55	3,62	0,44						
	Toplam	303	28,40	4,45	0,26	Toplam	5972,78	302			
Mesleki Rehberlik	Hayır	79	16,59	4,81	0,54	GA	408,03	2	204,02		
	Bazen	155	17,59	4,76	0,38	Gİ	7455,68	300			
	Evet	69	19,84	5,63	0,68						
	Toplam	303	17,84	5,10	0,29	Toplam	7863,71	302	24,85	8,21	,01
MTL' ye Yönlendirme	Hayır	79	18,67	5,23	0,59	GA	201,30	2	100,65		
	Bazen	155	17,61	5,18	0,42	Gİ	8203,77	300			
	Evet	69	16,33	5,32	0,64						
	Toplam	303	17,59	5,28	0,30	Toplam	8405,07	302	27,35	3,68	,03

Tablo 4.33. incelendiğinde öğretmenlerin derslerinde meslek liseleri hakkında bilgilendirme yapma değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler [$F_{(2-300)} = 11,83$; $p < ,05$], mesleki rehberlik [$F_{(2-300)} = 8,21$; $p < ,05$] ve mesleki ve teknik liseye yönlendirme [$F_{(2-300)} = 3,68$; $p < ,05$] alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Varyansların homojenliği için yapılan Levene testi sonuçlarına göre, ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutunda [$L_{V(2-300)} = 1,43$; $p > ,05$], mesleki rehberlik alt boyutunda [$L_{V(2-300)} = 2,93$; $p > ,05$] mesleki ve teknik liselere yönlendirme alt boyutunda [$L_{V(2-300)} = 0,11$; $p > ,05$] dağılım normal dağılıma özelliği göstermektedir. Yapılan LSD çoklu karşılaştırma sonuçları Tablo 4.34.'te verilmiştir.

Tablo 4.34. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile derslerinde mesleki ve teknik liselere ilişkin bilgilendirmede bulunma değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu

Alt Boyutlar	(I) MTL Hakkında Bilgilendirme	(J) MTL Hakkında Bilgilendirme	Mean Difference (I-J)	Sh	P
Meslek Hakkında Düşünceler	Evet	Hayır	3,23	0,71	,01
		Bazen	2,55	0,62	,01
Mesleki Rehberlik	Evet	Hayır	3,25	0,82	,01
		Bazen	2,25	0,72	,01
MTL'ye Yönlendirme	Hayır	Evet	2,34	0,86	,01

Tablo 4.34. incelendiğinde, post-hoc LSD çoklu karşılaştırma testine göre ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutunda dersleri esnasında mesleki ve teknik liselere ilişkin bilgilendirme yapan öğretmenler ($\bar{X} = 30,55$); derslerinde bazen mesleki ve teknik liseler hakkında bilgi veren ($\bar{X} = 28,00$) ve bilgi vermeyen öğretmenlere ($\bar{X} = 27,32$) göre öğrencilerine dersleri esnasında mesleklerin öneminden ve mesleğinde ünlü ve başarılı kişilerden bahsettiğini; öğrencilerinin hangi mesleği tercih edeceğini merak ettiklerini ve en güçlü yeteneklerini geliştirmeleri için öğrencilerine katkı sağladıklarını; motivasyonlarının artırması amacıyla mesleklere ilişkin bilgi verdiğini; ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini, mesleğin bireyin hayatındaki her şeyde belirleyici olduğunu daha çok ifade etmiştir ($P < ,05$). Bu sonuç, mesleki liselere yönelik bilgilendirme yapan öğretmenlerin mesleki rehberlik çalışmalarını gerçekleştirirken çeşitli yöntemler kullanmasından, okul yönetimi ile iş birliği içinde çalışmasından kaynaklanıyor olabilir.

Mesleki rehberlik alt boyutunda derslerinde mesleki ve teknik liseler hakkında bilgilendirme yapan öğretmenler ($\bar{X} = 19,84$); derslerinde bazen mesleki ve teknik liseler hakkında bilgi veren ($\bar{X} = 17,59$) ve bilgi vermeyen öğretmenlere ($\bar{X} = 16,59$) göre okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen görevlilerin okullarını ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok ifade etmiştir ($P < ,05$). Bu sonuç, mesleki ve teknik liseler hakkında derslerinde bilgilendirme yapmayan öğretmenlerde mesleki liselere ilişkin çeşitli önyargıların olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutunda derslerinde mesleki ve teknik liseler hakkında bilgilendirme yapmayan öğretmenler ($\bar{X} = 18,67$); derslerinde mesleki ve teknik liselere ilişkin bilgiler veren öğretmenlere ($\bar{X} = 16,33$) ve mesleki ve teknik liseler hakkında bazen bilgi veren öğretmenlere ($\bar{X} = 17,61$) göre meslek lisesi mezunlarının işsiz kalacağını ve toplum ortalamasından daha az kazanç elde edeceğini; meslek liselerini yoksul aile çocuklarının seçtiği, yaşamdan umutsuz olanların ve disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiği bir okul türü görmekte; öğrencilerini yönlendireceği en son lise türü olarak meslek liselerini görmekte ve toplumdaki olumsuz algı nedeniyle öğrencilerini bu okula yönlendirmek istemediğini daha çok belirtmektedir ($P < ,05$). Bu sonuç, öğretmenlerin mesleki ve teknik liselere yöneltme konusunda yapılan çalışmaların öğrencilerde etkili olduğunu görmesinden ve öğrencilerden olumlu dönütler almasından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 4.35. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile 8. sınıf öğrencilerine yönelik mtl'ye yönlendirmenin yeterlilik düzeyi değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	MTL Hakkında											
	Bilgilendirme	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P	
Meslek	Hayır	56	26,00	5,25	,70	GA	529,58	2	264,79	14,55	,01	
Hakkında	Kısmen	159	28,41	4,12	,33	Gİ	5443,14	299				
Düşünceler	Evet	87	29,94	3,81	,41	Toplam	5972,72	301	18,20			
	Toplam	302	28,40	4,45	,26							
Mesleki	Hayır	56	14,71	4,58	,61	GA	1599,58	2	799,79	38,20	,01	
Rehberlik	Kısmen	159	17,13	4,36	,35	Gİ	6260,71	299				
	Evet	87	21,18	4,95	,53	Toplam	7860,30	301	20,94			
	Toplam	302	17,85	5,11	,29							
MTL'ye	Hayır	56	19,23	5,15	,69	GA	317,64	2	158,82	5,88	,01	
	Kısmen	159	17,78	5,51	,44	Gİ	8080,68	299				
	Yönlendirme	Evet	87	16,23	4,61	,49	Toplam	8398,32	301			27,02
		Toplam	302	17,60	5,28	,30						

Tablo 4.35. incelendiğinde öğretmenlerin derslerinde meslek liseleri hakkında bilgilendirme yapma değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler [$F_{(2-299)} = 14,55$; $p < ,05$], mesleki rehberlik [$F_{(2-299)} = 38,20$; $p < ,05$] ve mesleki ve teknik liseye yönlendirme [$F_{(2-299)} = 5,88$; $p < ,05$] alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Varyansların homojenliği için yapılan Levene testi sonuçlarına göre ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutunda [$L_{V(2-299)} = 2,07$; $p > ,05$], mesleki rehberlik alt boyutunda

[$L_{V(2-299)} = 2,39$; $p > ,05$] mesleki ve teknik liselere yönlendirme alt boyutunda [$L_{V(2-299)} = 1,28$; $p > ,05$] dağılım normal dağılıma özelliği göstermektedir. Yapılan LSD çoklu karşılaştırma sonuçları Tablo 4.36’da verilmiştir.

Tablo 4.36. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile 8. sınıf öğrencilerine yönelik mtl’ye yönlendirmenin yeterlilik düzeyi değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu

Alt Boyutlar	(J) 8. Sınıf		Mean Difference (I-J)	Sh	P
	(I) 8. Sınıf Öğrencilerinin MTL’ye yönlendirilmesi çalışmalarının yeterlilik düzeyi	Öğrencilerinin MTL’ye yönlendirilmesi çalışmalarının yeterlilik düzeyi			
Meslek Hakkında Düşünceler	Kısmen	Hayır	2,41*	,66	,01
	Evet	Hayır	3,94*	,73	,01
		Kısmen	1,53*	,57	,01
Mesleki Rehberlik	Kısmen	Hayır	2,42*	,71	,01
	Evet	Hayır	6,47*	,78	,01
		Kısmen	4,05*	,61	,01
MTL’ye Yönlendirme	Hayır	Evet	3,00*	,89	,01
	Kısmen	Evet	1,55*	,69	,03

Tablo 4.36. incelendiğinde, post-hoc LSD çoklu karşılaştırma testine göre ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutunda 8. sınıf öğrencilerinin MTL’ye yönlendirilmesi çalışmalarını yeterli bulan öğretmenler ($\bar{X} = 29,94$), bu çalışmaları kısmen yeterli gören ($\bar{X} = 28,41$) ve yetersiz bulan öğretmenlere ($\bar{X} = 26,00$) göre; kısmen yeterli bulan öğretmenler ($\bar{X} = 28,41$), yetersiz bulan öğretmenlere ($\bar{X} = 26,00$) göre öğrencilerine dersleri esnasında mesleklerin öneminden ve mesleğinde ünlü ve başarılı kişilerden bahsettiğini; öğrencilerinin hangi mesleği tercih edeceğini merak ettiklerini ve en güçlü yeteneklerini geliştirmeleri için öğrencilerine katkı sağladıklarını; motivasyonlarının artırması amacıyla mesleklere ilişkin bilgi verdiğini; ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini, mesleğin bireyin hayatındaki her şeyde belirleyici olduğunu daha çok ifade etmiştir ($P < ,05$). Bu bulgu, 8.

sınıf öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye yönlendirme konusunda yapılan çalışmaları yeterli ve kısmen yeterli bulan öğretmenlerin bu çalışmaları yetersiz bulan çalışmalara göre öğrencileriyle mesleklere ilişkin daha çok etkileşim halinde olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Mesleki rehberlik alt boyutunda 8. sınıf öğrencilerinin MTL'ye yönlendirilmesi çalışmalarını yeterli bulan öğretmenler ($\bar{X} = 21,18$), bu çalışmaları kısmen yeterli gören ($\bar{X} = 17,13$) ve yetersiz bulan öğretmenlere ($\bar{X} = 14,71$) göre; kısmen yeterli bulan öğretmenler ($\bar{X}=17,13$), yetersiz bulan öğretmenlere ($\bar{X} = 14,71$) göre okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen görevlilerin okullarını ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok ifade etmiştir ($P < ,05$). Bu bulgu, 8. sınıf öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye yönlendirilmesi için yapılan çalışmaları yeterli ve kısmen yeterli bulan öğretmenlerin okul içi yapılan mesleki rehberlik çalışmalarında etkin biçimde rol almasından kaynaklanıyor olabilir.

Mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutunda 8. sınıf öğrencilerinin MTL'ye yönlendirilmesi çalışmalarını yeterli bulmayan öğretmenler ($\bar{X} = 19,23$) ve kısmen yeterli bulan öğretmenler ($\bar{X} = 17,78$); yeterli bulan öğretmenlere ($\bar{X} = 16,23$) göre meslek lisesi mezunlarının işsiz kalacağını ve toplum ortalamasından daha az kazanç elde edeceğini; meslek liselerini yoksul aile çocuklarının seçtiği, yaşamdan umutsuz olanların ve disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiği bir okul türü görmekte; öğrencilerini yönlendireceği en son bu okul türünü görmekte ve toplumdaki olumsuz algıdan dolayı öğrencilerini bu okula yönlendirmek istemediğini daha çok belirtmektedir ($P < ,05$). Bu bulgu, 8. sınıf öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere yönlendirmelerini yetersiz ve kısmen yeterli bulan öğretmenlerin bu okul türüne ilişkin negatif bir algısının olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 4.37. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile mesleki eğitim merkezleri hakkında bilgi sahibi olma değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	MESEM'ler										
	Hakkında Bilgi	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P
Meslek Hakkında Düşünceler	Hayır	79	27,86	5,071	0,57	GA	89,65	2	44,83	2,28	,10
	Kısmen	168	28,26	4,15	0,32	Gİ	592,09	301			
	Evet	57	29,46	4,30	0,57	Toplam	6013,74	303	19,68		

Tablo 4.37. (Devam) Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile mesleki eğitim merkezleri hakkında bilgi sahibi olma değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi tablosu

Boyutlar	MESEM'ler										
	Hakkında Bilgi	N	$\bar{X}$	Ss	Sh	VK	KT	Sd	KO	F	P
Meslek Hakkında Düşünceler	Toplam	304	28,38	4,46	0,26						
Mesleki Rehberlik	Hayır	79	15,95	4,41	0,50	GA	589,93	2	294,96		
	Kısmen	168	17,93	5,02	0,39	Gİ	7288,52	301			
	Evet	57	20,16	5,28	0,70					12,18	,01
	Toplam	304	17,83	5,10	0,29	Toplam	7878,44	303	24,21		
MTL' ye Yönlendirme	Hayır	79	18,06	5,62	0,63	GA	26,30	2	13,15		
	Kısmen	168	17,37	4,99	0,38	Gİ	8398,12	301			
	Evet	57	17,68	5,64	0,75					0,47	,63
	Toplam	304	17,61	5,27	0,30	Toplam	8424,42	303	27,90		

Tablo 4.37. incelendiğinde öğretmenlerin mesleki eğitim merkezleri hakkında bilgi sahibi olma değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler [$F_{(2-301)} = 2,28$; $p > ,05$] ve mesleki ve teknik liseye yönlendirme [$F_{(2-301)} = 0,47$; $p > ,05$] alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamasına karşın; mesleki rehberlik [$F_{(2-301)} = 12,18$; $p < ,05$] alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Varyansların homojenliği için yapılan Levene testi sonuçlarına göre, ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutunda [$L_{V(2-301)} = 1,41$; $p > ,05$], mesleki rehberlik alt boyutunda [$L_{V(2-301)} = 2,17$; $p > ,05$] mesleki ve teknik liselere yönlendirme alt boyutunda [$L_{V(2-301)} = 1,07$; $p > ,05$] dağılım normal dağılıma özelliği göstermektedir. Yapılan LSD çoklu karşılaştırma sonuçları Tablo 4.38.'de verilmiştir.

Tablo 4.38. Ortaokul öğretmenlerinin mesleki ve teknik liseye ilişkin algıları ölçeğinin alt boyutları ile mesleki eğitim merkezleri hakkında bilgi sahibi olma değişkeni arasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc lsd testi tablosu

Alt Boyutlar	(I) Öğretmenlerin MESEM'lere İlişkin Bilgi Sahibi Olma Değişkeni	(J) Öğretmenlerin MESEM'lere İlişkin Bilgi Sahibi Olma Değişkeni	Mean Difference (I-J)	Sh	P
Mesleki Rehberlik	Kısmen	Hayır	1,98*	0,67	,01
	Evet	Hayır	4,21*	0,86	,01
		Kısmen	2,23*	0,75	,01

Tablo 4.38. incelendiğinde, post-hoc LSD çoklu karşılaştırma testine göre ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutunda MESEM'ler hakkında bilgi sahibi olan öğretmenler ($\bar{X} = 20,16$), kısmen bilgi sahibi olan ($\bar{X} = 17,93$) ve bilgi sahibi olmayan ($\bar{X} = 15,95$) öğretmenlere göre; kısmen bilgi sahibi olan öğretmenler ($\bar{X} = 17,93$) ise bilgi sahibi olmayan öğretmenlere ($\bar{X} = 15,95$) göre okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen görevlilerin okullarını ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok ifade etmiştir ($P < ,05$). Bu sonuç, MESEM'ler hakkında yeterli ve kısmet bilgisi bulunan öğretmenlerin, öğrencilerin yönelebileceği alanlara ilişkin daha fazla araştırma yapmasından; yetenek, ilgi ve değerlerini daha çok dikkate almasından; öğrencilerine ilişkin kuvvetli gözlemlerde bulunmasından kaynaklanıyor olabilir.

Öğretmenlere meslek hakkındaki düşünceler, mesleki rehberlik ve mesleki ve teknik liseye yönlendirmeye ilişkin görüşlerin bulunduğu toplam 21 adet beşli likert tipinde madde yöneltilmiştir. Öğretmenlerden bu maddelere katılım derecelerini kesinlikle katılmıyorum; katılmıyorum, kararsızım; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum ifadelerinden kendilerine uygun olanını belirtmesi istenmiştir. Veriler yorumlanırken katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum seçeneklerinin yüzde ve frekansları kendi arasında toplanmış; katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneklerinin yüzde ve frekansları kendi arasında toplanmış ve değerlendirme bu şekilde yapılmıştır.

Tablo 4.39. Öğretmenlerin ölçeğin meslekler hakkında düşünceler alt boyutuna ilişkin algıları tablosu

Alt Boyut (n=304)		Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Tanımlayıcı İstatistik	
Meslek	Hakkında	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	$\bar{x}$	Ss
1.	Öğrencilerime derslerimde mesleklerin öneminden bahsedirim.	7	2,3	9	3,0	53	17,4	124	40,8	111	36,5	4,06	0,92
2.	Öğrencilerin derslerine motivasyonlarını artırmak için mesleklerle ilişkin bilgi veririm.	5	1,6	7	2,3	51	16,8	137	45,1	104	34,2	4,07	0,86
3.	Ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini anlatırım.	6	2,0	10	3,3	36	11,8	109	35,9	143	47,0	4,22	0,92
4.	Mesleğin bireyin yaşamındaki her şeyi belirlediğini vurgularım.	10	3,3	27	8,9	79	26,0	103	33,8	85	28,0	3,74	1,05
5.	Öğrencilerimin hangi mesleği yapmak istediklerini merak ederim.	6	2,0	6	2,0	34	11,2	128	42,1	130	42,7	4,23	0,82
6.	Öğrencilerimin en güçlü yeteneklerini geliştirmesine katkı sağlarım.	1	0,3	6	2,0	47	15,5	146	48,0	104	34,2	4,13	0,76
7.	Derslerimde, mesleğinde başarılı ve ünlü kişilerin yaşam hikayelerini anlatırım.	6	2,0	15	4,9	72	23,7	113	37,2	98	32,2	3,92	0,96

Tablo 4.39. incelendiğinde, öğretmen ölçme aracının meslek hakkındaki düşünceler alt boyutunda öğretmenlerin %77,3'ü dersleri esnasında mesleklerin önemini belirttiğini; %79,3'ü öğrencileri derslerine daha fazla motive edebilmek için meslekler hakkında bilgi verdiğini; %82,9'u derslerdeki başarının ileride seçilecek meslek için belirleyici rol oynadığını; %61,8'i mesleğin hayattaki her şeyi belirlemesini vurguladığını; %84,8'i öğrencilerinin hangi mesleği yapmak istediğini merak ettiğini; %82,2'si öğrencilerinin en

güçlü yeteneklerini geliştirebilmesi için katkı sunduğunu; %69,4'ü dersleri içinde mesleğinde ün yapmış ve başarı elde etmiş kişilerin yaşam öykülerinden bahsettiğini ifade etmiştir. Bu sonuç, öğretmenlerin derslerini mesleki rehberlik etkinlikleri ile ilişkilendirmesinden kaynaklanıyor olabilir. Öğretmenlik mesleğinin niteliklerinden biri öğrencilerini bir mesleğe yöneltme olarak tanımlanabilir. Bu kapsamda öğretmenlerin derslerini mesleklerle ilişkilendirmesi, öğrencinin yönelim göstereceği alanı belirleyebilmesinde etkili olabilir. Öğretmenlerin derslerini; ilgi çekici hale getirmek istemesinden, hayata dönük biçimde uygulamasından, öğrencilerinin bütünsel gelişimini desteklemek istemesinden kaynaklı olarak işlemesi bu sonucunda çıkmasında etkili olabilir.

Tablo 4.40. Öğretmenlerin ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutuna ilişkin algıları tablosu

Alt Boyut (n=304)	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Tanımlayıcı İstatistik	
Mesleki Rehberlik	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	$\bar{x}$	Ss
1. Öğrencilerimin ilgi, yetenek ve değerlerini mesleki rehberlikte değerlendirim.	5	1,6	21	6,9	57	18,8	140	46,1	81	26,6	3,88	0,93
2. Okul yöneticileri meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenler.	16	5,3	69	22,7	78	25,6	84	27,6	57	18,8	3,31	1,17
3. Okulumuzda mesleklerin tanıtıldığı broşür dağıtılır.	36	11,9	101	33,2	87	28,6	51	16,8	29	9,5	2,80	1,14
4. Okulumuzda meslekleri tanıtan panolar hazırlanır.	35	11,5	90	29,6	90	29,6	57	18,8	32	10,5	2,87	1,16
5. Mesleğinde başarılı kişiler okulumuzda mesleğini tanıtır.	57	18,8	110	36,1	68	22,4	41	13,5	28	9,2	2,58	1,20
6. Farklı liselerden gelen görevliler okullarını tanıtır.	62	20,4	118	38,8	65	21,4	42	13,8	17	5,6	2,45	1,13

Tablo 4.40. incelendiğinde, öğretmen ölçme aracının mesleki rehberlik hakkındaki düşünceler alt boyutunda öğretmenlerin %72,7'si mesleki rehberlikte bulunurken öğrencilerinin ilgi, yetenek ve değerlerini dikkate aldığını; %46,4'ü okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; %45,1'i okullarında meslekleri tanıtan broşürlerin dağıtılmadığını; %41,1'i okullarında meslekleri tanıtan panoların hazırlanmadığını; %54,9'u mesleğinde başarılı olmuş kişilerin okullarında mesleklerini tanıtmadığını; %59,2'si farklı liselerden görevlilerin okul tanıtımı yapmaya gelmediğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin mesleki rehberliğe ilişkin bulguları değerlendirildiğinde bu durum, öğretmenlerin mesleki rehberlikte bulunurken öğrencileri ile iletişim içinde olmasından, öğrencilerinin karakterlerini iyi analiz edebilmesinden ve öğrencilerin yapısına uygun, doğru bir karar vermelerinde yardımcı olabilme gayretinde bulunmalarından kaynaklanıyor olabilir. Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlikler düzenlediğini ama bu etkinliklerin pano, broşür gibi basılı materyaller veya konferans gibi etkinlikler ile yapmamasından kaynaklanıyor olabilir. Bu bulgu, okul yönetimlerinin mesleki rehberlik için farklı yöntemler kullandığını gösteriyor olabilir.

Tablo 4.41. Öğretmenlerin ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutuna ilişkin algıları tablosu

Alt Boyut (n=304)												
Mesleki ve Teknik Liseye Yönlendirme	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Tanımlayıcı İstatistik	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	$\bar{x}$	Ss
1. Meslek lisesi mezunları												
işsiz kalır.	162	53,3	97	31,9	25	8,2	12	3,9	8	2,6	1,70	0,96
2. Meslek lisesi mezunları												
toplum ortalamasına göre daha az gelir elde eder.	89	29,3	122	40,1	68	22,4	21	6,9	4	1,3	2,10	0,95
3. Meslek lisesi yoksul aile												
çocuklarının tercih ettiği okuldur.	74	24,3	87	28,6	100	32,9	29	9,5	14	4,6	2,41	1,09

Tablo 4.41. (Devam) Öğretmenlerin ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutuna ilişkin algıları tablosu

Alt Boyut (n=304)													
		Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Tanımlayıcı İstatistik	
Mesleki ve Teknik Liseye													
Yönlendirme		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	$\bar{x}$	Ss
4. Meslek liseleri, yaşamdan umutsuz olanların gittiği okuldur.		127	41,8	107	35,2	48	15,8	14	4,6	8	2,6	1,91	0,99
5. Meslek liseleri öğrencilerimi yönlendireceğim en son lise türüdür.		122	40,1	113	37,2	34	11,2	19	6,3	16	5,3	1,99	1,11
6. Meslek liselerinde verilen eğitimin üniversiteye hazırlamada yeterli olmadığını düşünüyorum.		26	8,6	50	16,4	100	32,9	77	25,3	51	16,8	3,26	1,16
7. Toplumdaki olumsuz algı sebebiyle öğrencilerimi meslek liselerine yönlendirmem.		97	31,9	125	41,1	54	17,8	18	5,9	10	3,3	2,07	1,01
8. Meslek liselerine disiplin sorunları olan öğrenciler gider.		103	33,9	97	31,9	68	22,4	25	8,2	11	3,6	2,15	1,09

Tablo 4.41. incelendiğinde, öğretmen ölçeği aracının mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutunda öğretmenlerin %85,2'si meslek lisesi mezunlarının işsiz kalacağı; %69,4'ü meslek lisesi mezunlarının toplum ortalamasına göre daha az kazanç elde ettiği; %52,9'u meslek liselerinin yoksul aile çocuklarının tercih ettiği okul olduğu; %77'si meslek liselerinin hayattan umutsuz olan öğrencilerin yöneldiği okul olduğu; %77,3 meslek liselerini öğrencilerini yönlendireceği son ortaöğretim türü olduğu; %73'ü toplumdaki olumsuz algı sebebiyle öğrencilerini mesleki liselere yönlendirmeyeceği; %65,8 meslek liselerine disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiği görüşünü benimsememekte ve %42,1'i mesleki liselerde verilen eğitimin üniversiteye hazırlama konusunda yeterli olmadığını ifade etmektedir. Mesleki ve teknik liselere ilişkin olumsuz ifadelerle katılım göstermemesi

bulgusu, öğretmenlerin eğitim camiası içerisinde bulunuyor olmalarından dolayı eğitim camiasının bir parçası olan mesleki liselere ilişkin olumsuz görüş belirtmek istememelerinden kaynaklanıyor olabilir. Yani öğretmenler, okul türünün amacını okulların mevcut durumundan ayrı tutarak ele almalarından dolayı bu okul türüne ilişkin negatif değerlendirmelerde bulunmamayı tercih etmiş olabilir. Mesleki liselerin son yıllarda tanıtımlarının artması, üretimde görünür olması gibi etmenlerin öğretmenlerin bu görüşünde etkili olduğu söylenebilir. Buna karşın öğretmenlerin mesleki liseleri üniversite sınavına ve eğitimine hazırlamakta yeterli bulmayışı mesleki liselerde okuyan öğrencilerin büyük bir kısmının üniversite sınavlarında yüksek puanlar, dereceler elde edemiyor oluşundan kaynaklanıyor olabilir.

4.3. Velilere İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde Ortaokul öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Liseleri Tercih Etme Durumlarını belirlemek amacıyla velilere uygulanan anket formuna ilişkin bulgular yer almaktadır. Velilere 15 adet demografik değişken; 6 adet evet – hayır seçenekli ve 11 adet evet – kararsızım – hayır seçeneklerini içeren madde yöneltilmiştir.

Tablo 4.42. Velilerin meslek ve mesleki rehberliğe ilişkin görüşleri tablosu

Velilerin Meslek ve Mesleki Rehberliğe İlişkin Görüşleri		Evet		Hayır		Tanımlayıcı İstatistik	Ss
(n=542)		f	%	f	%	$\bar{x}$	
1	Çocuğumla meslekler hakkında konuşurum.	423	78,0	119	22,0	1,78	0,41
2	Çocuğumun ilgi ve yeteneklerine uygun meslek tercihinde bulunmasını isterim.	493	91,0	49	9,0	1,91	0,29
3	Lise tercihi yaparken son kararı çocuğum veremez, ben veririm.	130	24,0	412	76,0	1,24	0,43
4	Çocuğumun lise tercihinde karışmam, hangi okula gitmek isterse desteklerim.	383	70,7	159	29,3	1,71	0,46
5	Okulunuz, çocuğunuzun ilgi alanları ve yetenekleri ile ilgili sizi bilgilendirdi mi?	177	32,7	365	67,3	1,33	0,47
6	Okulunuz meslek liseleri hakkında size bilgi verdi mi?	146	26,9	396	73,1	1,27	0,44

Tablo 4.42. incelendiğinde velilerin %78'i çocuğuyla meslekler hakkında konuştuklarını, %91'i çocuğunun ilgi ve yeteneklerine uygun meslek seçimi yapmasını istediğini, %76'sı lise seçiminde bulunurken nihai kararı çocuklarına bıraktığını ve %70,7'si bu kararda çocuklarını desteklediğini belirtmiştir. Velilerin %67,3'ü kendilerine okul tarafından, çocuklarının ilgi ve yeteneklerine yönelik; %73,1'i mesleki liseler hakkında bir bilgilendirme yapılmadığını ifade etmiştir. Velilerin çocukları ile mesleklere ilişkin konuşması, çocuklarının yapısına uygun bir nitelikte mesleki yönelimde bulunmasını istemesi, son kararı çocuklarına bırakıp desteklemesi velilerin çocuklarına demokratik bir tutumla yaklaşmasından; ortaöğretime yönelirken doğru bir karar alabilmek için çaba göstermelerinden kaynaklanıyor olabilir. Velilerin öğrencinin ilgi ve yetenekleri hakkında ve mesleki liselere ilişkin bilgilendirme almayışı ise okullarda yürütülen mesleki rehberlik çalışmalarının aileleri de kapsayacak nitelikte düzenlenmemesinden, aileler ile iş birliğinden uzak biçimde uygulanmasından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 4.43. Velilerin mesleki ve teknik liselerine ilişkin görüşleri tablosu

Velilerin Mesleki ve Teknik Liselere İlişkin Görüşleri (n=542)		Evet		Hayır		Kararsızım		Tanımlayıcı İstatistik	Ss
								$\bar{x}$	
		f	%	f	%	f	%		
1	Çocuğumu bir an önce para kazanması için meslek lisesinde okutacağım.	35	6,5	368	67,9	139	25,6	1,39	0,61
2	Çocuğum meslek lisesinde okursa üniversite sınavını kazanamaz.	143	26,4	195	36,0	204	37,6	1,90	0,78
3	Çocuğumun meslek lisesinde okuması toplumdaki saygınlığını azaltır.	73	13,5	372	68,6	97	17,9	1,45	0,72
4	Meslek lisesinde öğrenci sorunları diğer liselerden daha çok çıkar.	190	35,1	161	29,7	191	35,2	2,05	0,80
5	Meslek lisesine derslerinde başarısız olanlar gider.	133	24,5	257	47,4	152	28,0	1,77	0,82
6	Meslek lisesinden üniversite sınavını kazanmak zordur.	232	42,8	148	27,3	162	29,9	2,16	0,82
7	Meslek lisesi mezunları işsiz kalır.	46	8,5	348	64,2	148	27,3	1,44	0,65
8	Meslek lisesine başarılı öğrenciler gider.	55	10,1	293	54,1	194	35,8	1,56	0,67

Tablo 4.43. (Devam) Velilerin mesleki ve teknik liselerine ilişkin görüşleri tablosu

Velilerin Mesleki ve Teknik Liselere İlişkin Görüşleri (n=542)		Evet		Hayır		Kararsızım		Tanımlayıcı İstatistik	Ss
		f	%	f	%	f	%	$\bar{x}$	
9	Meslek lisesi çocuğumu yönlendireceğim en son lise türüdür.	222	41,0	162	29,9	158	29,2	2,11	0,84
10	Toplumdaki olumsuz algı sebebiyle öğrencimi meslek liselerine yönlendirmem.	138	25,5	248	45,8	156	28,8	1,80	0,82
11	Meslek liselerine disiplin sorunları olan öğrenciler gider.	103	19,0	308	56,8	131	24,2	1,62	0,79

Tablo 4.43. incelendiğinde velilerin %67,9'u çocuğunu bir an önce para kazanması için meslek lisesinde okutmak gibi bir düşüncesinin olmadığı, %37,6'sı çocuğunun meslek lisesinde okumasının üniversite sınavını kazanmasına engel oluşturmaya ilişkin kararsız olduğu, %68,6'sı meslek lisesinde okumanın sosyal hayattaki statüsünü düşürmeyeceğini belirtmiştir. Meslek lisesinde öğrenci sorunlarının diğer liselere göre daha çok oluşması maddesine velilerin %35,2'si kararsız olduğunu ifade etmiştir. Velilerin %47,4'ü, meslek liselerine başarısız olan öğrencilerin gittiği görüşüne katılmamaktadır. Velilerin %42,8'i bu okul türlerinden üniversite sınavını kazanmanın zor olduğunu düşünmektedir. Meslek lisesi mezunlarının işsiz kalmayacağını %64,2; buna karşın bu okula başarılı öğrencilerin gitmediğini %54,1; kendi öğrencilerini yönlendireceği en son okul tür olduğunu %41,0 oranında belirtmektedirler. Mesleki liselere yönelik toplumdaki olumsuz algı sebebiyle öğrencilerini bu okula göndermemeye ilişkin maddeye velilerin %45,8'i katılmamıştır. Ayrıca velilerin %56,8'i meslek liselerine disiplin sorunları olan öğrencilerin gitmediğini belirtmiştir. Velilerin çocuklarını bir an önce para kazanması için meslek liselerinde okutmak düşüncesinde olmayışı maddi ihtiyaç sebebiyle öğrencilerini bu okul türüne göndermek istememelerinden; ailenin maddi durumu istedikleri düzeyde olmasa dahi çocuklarının mesleki ve teknik liselere yönelmesi yerine diğer alanlara yönelmelerinin daha uygun olduğunu düşünmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Mesleki ve teknik liselerde okuyan öğrencilerin ağırlıklı olarak mesleki eğitim alması, halihazırda bir meslek ediniyor olması, bu okul türlerinde üniversiteye hazırlamakta verilen eğitimin velilerce yetersiz görülüyor olması velileri mesleki ve teknik liselerden üniversite kazanılabileceği konusunda

kararsızlığa itmiş ve bu okul türünden üniversite sınavını kazanmanın zor olduğunu düşünmesine sebep olmuş olabilir. Velilerin çocuklarının mesleki ve teknik liselerde okumasının toplumsal statüsünü düşürmeyeceği ve meslek lisesi mezunlarının işsiz kalmayacağı görüşü toplumda teknik eleman ihtiyacının giderek artmasından kaynaklanıyor olabilir. Mesleki liselerde öğrenci sorunlarının diğer lise türlerine göre daha çok oluşması görüşüne velilerin kararsız kalması bu okul türlerindeki ve diğer okul türlerindeki öğrenci sorunları hakkında yeterince bilgi sahibi olmayışından kaynaklanıyor olabilir. Velilerin bu okul türüne başarısız veya başarılı öğrencilerin gitmediğini ifade etmesi, bu okullara akademik başarısı orta düzeyde olan öğrencilerin gittiğini düşünmesinden kaynaklanıyor olabilir. Velilerin mesleki ve teknik liseleri kendi öğrencilerini yönlendireceği en son okul türü olarak görmesi, mesleki liselerde verilen eğitimin veliler tarafından beğenilmemesinden; öğrencileri için başka bir okul türünü uygun gördüklerinden; mesleki liselerde öğrencilerine göre bir alan bulunmayışından kaynaklanıyor olabilir. Mesleki liselere yönelik toplumdaki olumsuz algı sebebiyle öğrencilerini bu okula yönlendirmeme görüşüne velilerin katılmaması velilerce mesleki liselerin toplumda bir ihtiyaç olduğunun düşünülmediğini, bir okul türü hakkında genelleme yapılmaması gerektiğini, öğrencilerini bu algının dışındaki bir başka gerekçeden dolayı bu okul türüne yönlendirmediğini gösteriyor olabilir. Velilerce mesleki liselere disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiğinin düşünülmemesi bu okul türünü farklı birçok gerekçelerle tercih etmiş öğrencilerin olmasından kaynaklanıyor olabilir.

5. SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu başlığı altında öğretmen, öğrenci ve velilere ilişkin sonuçlar alt boyutlara göre tartışılmış ve öneriler geliştirilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Çalışmanın bu başlığı altında, öğrenci, öğretmen ve velilerin mesleki ve teknik liselere olan bakış açılarını saptamak; bu algıların öğretmen, öğrenci ve velilere ilişkin bazı değişkenlere göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek ve sonuçlarının tartışılması amaçlanmaktadır.

5.1.1. Öğrencilere ilişkin sonuçlar ve tartışma

Cinsiyet değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Kadın öğrenciler, erkek öğrencilere göre mesleklere daha çok merak duymaktadırlar. Kadın öğrenciler meslek seçiminin hayattaki en önemli karar olduğunu, gelecekteki yeni meslekleri merak ettiklerini, hayal ettiği mesleği yapmak istediğini, yaşamı etkileyen en önemli şeyin insanın mesleği olduğunu, sevdiği mesleğin kendisi için en iyi meslek olduğunu erkek öğrencilere göre daha çok belirtmişlerdir.

Cinsiyet değişkeni ile mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Erkek öğrenciler, kadın öğrencilere göre mesleki ve teknik liselere yönelme konusunda daha çok isteklidirler. Erkek öğrenciler meslek lisesinde okuması durumunda hayal ettiği mesleği öğrenebileceğini, hem meslek lisesinde hem üniversitede okumayı istediğini, meslek lisesinden mezun olduktan sonra kendi işyerini açabileceğini, meslek lisesine gittiği takdirde üniversite de okuyabileceğini, bu okul türü mezunlarının işsiz kalmayacağını; dünyanın her yerinde iş bulabileceğini, ailesinin istemesi, LGS sonucunda başarısız olması ve Anadolu liselerine yerleşememesi durumunda meslek lisesini tercih edeceğini ifade etmiştir. Kızılcık (2009) ve Yılmaz (2009) tarafından yapılan çalışmalarda da konuya ilişkin bir sonuca rastlanmaktadır. Bu çalışmalarda ortaokul öğrencilerinin meslek liselerine yönelmesinde cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Okul türü değişkeni ile mesleki rehberlik alt boyutu arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Ortaokulda eğitim alan öğrenciler, imam hatip ortaokulunda okuyan öğrencilere göre okullarında mesleki rehberliğe yönelik daha çok faaliyet düzenlendiğini bildirmiştir.

Ortaokul öğrencileri, imam hatip ortaokul öğrencilerine göre daha çok şube rehber öğretmenlerinin meslekleri tanıttıklarını ve öğretmenlerinin mesleklere yönelik bilgi verdiklerini, okul idarecilerinin meslekleri tanıtmak amacıyla okulda etkinlik düzenlediklerini, broşür dağıtılıp pano oluşturduklarında, mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini anlattıklarını ve çeşitli liselerden gelen görevlilerin okullarını tanıttıklarını bildirmişlerdir.

Okul türü değişkeni ile mesleki ve teknik liselere yönlendirme alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ortaokul öğrencileri, imam hatip ortaokulu öğrencilerine göre mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını daha çok seçebileceklerini bildirmiştir. Ortaokulda okuyan öğrenciler imam hatip ortaokulunda okuyanlara göre, meslek lisesinde okuyabileceklerine ve hayal ettiği mesleği öğrenebileceklerine, bir şey yapabilme becerisi kazanabilmek amacıyla meslek lisesine yönelebileceklerine, ailesinin istemesi durumunda veya Anadolu lisesini kazanamaması durumunda bu lise türüne kayıt yaptırabileceklerine, meslek lisesinden mezun olduktan sonra üniversite okuyabileceklerine, meslek lisesi mezunlarının dünyanın her bölgesinde iş bulabildiklerine ve yeterli maddi kazanç elde edebileceklerine, girişimci olabileceklerine ve mezun olduktan sonra kendilerine ait iş yeri açabileceklerine yönelik olumlu görüş belirtmişlerdir.

Yaz tatillerinde bir iş/işletmede çalışma değişkeni ile ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yaz tatillerinde bir iş/işletmede çalışmış olan öğrenciler, yaz tatillerinde bir iş/işletmede çalışmamış öğrencilere göre okullarında mesleki rehberliğe ilişkin daha çok etkinlik düzenlendiğini ifade etmiştir. Yaz tatilinde bir iş/işletmede çalışmış olan öğrenciler, çalışmamış olanlara göre daha çok şube rehber öğretmenlerinin meslek tanıtımı yaptıklarını ve öğretmenlerinin mesleklere yönelik bilgilendirme yaptıklarını, okul idarecilerinin meslekleri tanıtmak için okulda çalışmalar gerçekleştirdiğini, pano hazırlayıp broşür dağıttıklarını, mesleğinde başarılı kişilerin mesleklerini anlattıklarını ve çeşitli liselerden gelen görevlilerin okullarını tanıtım yaptıklarını belirttiği görülmüştür.

Yaz tatillerinde bir iş/işletmede çalışma değişkeni ile ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında istatistiksel bir farklılık görülmüştür. Yaz tatillerinde bir iş/işletmede çalışmış olan öğrenciler, çalışmamış öğrencilere göre mesleki ve teknik liselere daha çok yönelmek istemektedirler. Yaz tatilinde bir işletmede çalışmış öğrenciler meslek lisesinde okuması durumunda hayal ettiği mesleği öğrenebileceğini, hem meslek lisesinde hem üniversitede okumayı istediğini, meslek lisesinden mezun olduktan sonra kendi işyerini

açabileceğini, meslek lisesine gittiği takdirde üniversite de okuyabileceğini, bu okul türü mezunlarının işsiz kalmayacağını; dünyanın her yerinde iş bulabileceğini, ailesinin istemesi, LGS sonucunda başarısız olması ve Anadolu liselerine yerleşememesi durumunda meslek lisesini tercih edeceğini ifade etmektedir. Üniversite mezunlarının işsiz olması, teknik bir alanda çalışma isteği ve bir şeyi yapabilme becerisini kazanabilmek için meslek lisesini seçmek istediğini belirtmiştir. Yaz tatilinde bir işletmede çalışmış öğrenciler meslek lisesinde başarılı olanların yeterince gelir elde edebileceğini, iş hayatında yükselebileceğini ve kendilerini bu okul türünde okuyacak bir öğrenci olarak düşünmüştür.

MESEM'ler hakkında bilgi sahibi olma değişkeni ile ölçeğin meslekler hakkında düşünceler alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Meslek kavramına ilişkin olumlu görüş sahibi olanların, olmayanlara göre mesleki eğitim merkezleri hakkında daha fazla bilgiye sahip olduğu görülmüştür. MESEM'ler hakkında bilgi sahibi olan öğrenciler bilgisi olmayan öğrencilere göre, insan hayatını etkileyen en önemli unsurun mesleği olduğuna, mesleğin hayattaki her alanı etkilediğine, sevdiği mesleğin kendisi için en iyi meslek olduğuna, yeni mesleklerle ilgilendiğine ve hayalini kurduğu mesleği yapacağını inandığına ve meslek tercihinin yaşamdaki en önemli karar olduğuna daha çok katılmaktadırlar.

MESEM'ler hakkında bilgi sahibi olma değişkeni ile ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Mesleki rehberlik alanında bilgilendirilmiş olanlar, bilgi sahibi olmayanlara göre mesleki eğitim merkezleri hakkında daha çok bilgiye sahiptirler. MESEM'lere ilişkin bilgi sahibi olan öğrenciler bilgisi olmayan öğrencilere göre, şube rehber öğretmenlerinin mesleklere ilişkin tanıtımlar yaptığını ve öğretmenlerinin mesleklere yönelik bilgilendirmelerde bulunduğunu, okul idarecilerinin meslekleri tanıtmak amacıyla okulda çalışmalar yaptıklarını, pano hazırlayıp broşür dağıttıklarını, mesleğinde başarı elde etmiş kişilerin mesleklerini anlattıklarını ve farklı liselerden gelen görevlilerin çalıştığı liseler hakkında bilgilendirme yaptıklarını daha çok belirtmişlerdir.

İlgi ve yetenek alanlarını belirlemeye yönelik rehberlik hizmeti alması değişkeni ile ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İlgi ve yeteneklerine yönelik rehberlik ve danışma hizmeti alan öğrenciler, almayan öğrencilere göre okullarında mesleki rehberliğe ilişkin daha fazla çalışma yapıldığını ifade etmiştir. İlgi ve yetenek alanlarını belirlemeye yönelik rehberlik ve danışma hizmeti alan öğrenciler, bu hizmeti almamış öğrencilere göre şube rehber öğretmenlerince meslek tanıtımı yapıldığını

ve öğretmenlerinin mesleklere yönelik bilgilendirmelerde bulunduğunu, mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini anlattıklarını ve çeşitli lise çalışanlarının liselerini anlatmak üzere okullarında tanıtım yaptıklarını, okul yöneticilerinin meslek tanıtımı amacıyla çalışmalar yaptıklarını, pano hazırlayıp broşür dağıttıklarını daha çok belirtmiştir. Öğrencilerin mesleki rehberlik hizmeti almasının işlevsel olduğu sonucu Efilti (1998) tarafından lise 2. ve 3. sınıflarla yapılan çalışmada mesleki rehberlik etkinliklerinin öğrenciler üzerinde etkili olduğu sonucu ile uyumludur.

Kardeş sayısı değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Ölçeğin meslekler hakkında düşünceler alt boyutunda kardeş sayısı 4-6 kişi arasında olan öğrenciler, kardeş sayısı 1-3 arasında olanlara göre, gelecekte oluşacak yeni meslekleri merak ettiğini; yaşamda en belirleyici ve en önemli şeyin meslek ve meslek tercihi olduğunu; sevdiği mesleğin kendisi için en iyi meslek olduğunu ve hayal ettiği mesleği yapacağına inandığını belirtmiştir.

Kardeş sayısı değişkeni ile ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Mesleki rehberlik alt boyutunda kardeş sayısı 4-6 kişi arasında olan öğrenciler, kardeş sayısı 1-3 arasında olanlara göre; sınıf öğretmenin, okul yöneticilerinin, farklı liselerden gelen görevlilerin ve mesleğinde başarılı kişilerin meslekleri tanıttığını; öğretmenlerinin ve rehber öğretmenin mesleklere ilişkin açıklamalarda bulunduğunu; okullarında mesleklerin tanıtımına ilişkin broşür dağıtıldığını ve pano hazırlandığını; öğretmenlerinin hangi mesleği tercih etmek konusunda görüşlerini açıkladığını belirtmiştir.

Kardeş sayısı değişkeni ile ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutunda kardeş sayısı 4-6 kişi arasında olan öğrenciler, kardeş sayısı 1-3 arasında olanlara göre, meslek lisesinde hayalini kurduğu mesleği öğrenebileceğini; hem meslek lisesinde hem de üniversitede okuyabileceğini; meslek lisesinden mezun olduktan sonra kendi iş yerini açabileceğini; meslek lisesi mezunlarının işsiz kalmayacağını ve dünyanın her yerinde iş bulabileceğini; ailesinin talebi olursa, LGS’de başarısız olursa, Anadolu liselerine yerleşemezse, üniversite mezunlarının işsiz olması sebebiyle, teknik bir alanda çalışmak istediği için, bir şeyi yapabilme becerisi kazanmak için mesleki liseleri tercih edebileceğini; meslek lisesi mezunlarının yeterli maddi kazanç elde edebileceğini, iş yaşamında yükselebileceğini ve kendisini mesleki liselere gidecek birisi olarak gördüğünü ifade etmiştir. Kardeş sayısı çok olan öğrencilerin mesleki ve teknik liseleri daha çok tercih ettiği sonucu; Çelik (2007) tarafından mesleki ve teknik liselerde öğrenim gören öğrenciler ve bu

kurumlarda çalışan öğretmenleriyle mesleki ve teknik liselerin tercih nedenleri ve yüksek öğrenime hazırlama açısından görüşleri belirlemek amacıyla yapılan çalışmanın sonucunda bu okullara çok çocuklu ailelerin çocuklarının gittiği sonucu ile örtüşmektedir.

Meslek lisesinde öğrenim görmeyi düşünme değişkeni ile ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır. Mesleki rehberlik alt boyutunda mesleki ve teknik liseleri tercih etmeyi düşünenler ve bu konuda kararsız olanlar, bu okul türüne gitmeyi düşünmeyenlere göre okulda verilen mesleki rehberliğin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğrenciler sınıf öğretmeninin, okul yöneticilerinin, farklı liselerden gelen görevlilerin ve mesleğinde başarılı kişilerin meslekleri tanıttığını; öğretmenlerinin ve rehber öğretmenin mesleklere ilişkin açıklamalarda bulunduğunu; okullarında mesleklerin tanıtımına ilişkin broşür dağıtıldığını ve pano hazırlandığını; öğretmenlerinin hangi mesleği tercih etmek konusunda görüşlerini açıkladığını ifade etmiştir. Meslek lisesinde öğrenim görmeyi düşünen veya henüz kararını vermemiş olan öğrencilerde okulda verilen mesleki rehberliğin etkili olduğu sonucu; Hepkul (2014) tarafından mesleki liselere kayıt için gelen öğrencilerle yapılan çalışmada öğrencilerin bu okul türüne kaydolurken mesleki rehberlik almadığı, alanların ise işlevsel bulmadığı sonucu ile farklılık göstermektedir.

Meslek lisesinde öğrenim görmeyi düşünme değişkeni ile mesleki ve teknik liselere yönlendirme alt boyutu arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Mesleki ve teknik liseleri tercih etmeyi düşünen öğrenciler, henüz kararını vermemiş olanlara ve bu okul türüne gitmek istemeyenlere göre; kararsız olanlar ise bu okul türüne gitmek istemeyenlere göre okullarında mesleki ve teknik liselere yapılan yönlendirmenin yeterli olduğunu ifade etmiştir. Bu öğrenciler meslek lisesinde hayalini kurduğu mesleği öğrenebileceğini; hem meslek lisesinde hem de üniversitede okuyabileceğini; meslek lisesinden mezun olduktan sonra kendi iş yerini açabileceğini; meslek lisesi mezunlarının işsiz kalmayacağını ve dünyanın her yerinde iş bulabileceğini; ailesinin talebi olursa, LGS’de başarısız olursa, Anadolu liselerine yerleşemezse, üniversite mezunlarının işsiz olması sebebiyle, teknik bir alanda çalışmak istediği için, bir şeyi yapabilme becerisi kazanmak için mesleki liseleri tercih edebileceğini; meslek lisesi mezunlarının yeterli maddi kazanç elde edebileceğini, iş yaşamında yükselebileceğini ve kendisini mesleki liselere gidecek birisi olarak gördüğünü ifade etmiştir.

Meslek liseleri hakkında bilgi sahibi olma değişkeni ile meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır. Mesleki ve teknik liseye ilişkin fazlasıyla, yeterince ve çok az bilgi sahibi olan öğrenciler; hiç bilgi sahibi olmayan öğrencilere göre

gelecekte oluşacak yeni meslekleri merak ettiğini; yaşamda en belirleyici ve en önemli şeyin meslek ve meslek tercihi olduğunu; sevdiği mesleğin kendisi için en iyi meslek olduğunu ve hayal ettiği mesleği yapacağına inandığını belirtmiştir.

Meslek liseleri hakkında bilgi sahibi olma değişkeniyle mesleki rehberlik alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır. Mesleki ve teknik liseye ilişkin yeterince bilgi sahibi olan öğrenciler; çok az bilgi sahibi olan ve hiç bilgi sahibi olmayan öğrencilere göre okulda verilen mesleki rehberliğin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğrenciler sınıf öğretmeninin, okul yöneticilerinin, farklı liselerden gelen görevlilerin ve mesleğinde başarılı kişilerin meslekleri tanıttığını; öğretmenlerinin ve rehber öğretmenin mesleklere ilişkin açıklamalarda bulunduğunu; okullarında mesleklerin tanıtımına ilişkin broşür dağıtıldığını ve pano hazırlandığını; öğretmenlerinin hangi mesleği tercih etmek konusunda görüşlerini açıkladığını ifade etmiştir. Meslek liselerine ilişkin çok az bilgi sahibi olan ve hiç bilgisi olmayan öğrencilerin okullarındaki mesleki rehberliği yetersiz bulması sonucu, Efilti (1998) tarafından mesleki liselerde öğrenim gören öğrencilerle yaptığı çalışmadaki mesleki rehberliğin yetersiz olduğu sonucu ile örtüşmektedir.

Ortaokul ve imam hatip ortaokullarında eğitim gören öğrencilere uygulanan ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu incelendiğinde; öğrencilerin büyük bir kısmı meslek tercihinin insan yaşamındaki en önemli karar olduğunu, gelecekteki yeni meslekleri merak ettiğini, insan hayatını etkileyen en önemli unsurun mesleği olduğunu, sevdiği mesleğin kendisi için en iyi meslek olduğunu, hayal ettiği mesleği yapacağına inandığını, mesleğin hayatındaki her alanda belirleyici olduğunu ifade etmiştir.

- Ortaokul öğrencilerinin sevdiği mesleği yapmak istemesi; yani ilgi, yetenek ve değerleriyle uyumlu bir mesleği yapmak istemesi sonucu Bekleviş (2007) tarafından lise öğrencileri ile yapılan çalışmada öğrencilerin meslek kriterleri bakımından ilk sıraya ilgi ve yeteneklerine uygun olması sonucu ile örtüşmektedir.
- Ortaokul öğrencilerinin hayalindeki mesleği yapma isteği ile Bekleviş (2007) tarafından yapılan çalışmaya katılan öğrencilerin ileride hayal ettiği meslekleri yapabileceği sonucu da uyumludur.

Öğrencilere ilişkin ölçme aracının mesleki rehberlik alt boyutu incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğu sınıf öğretmenlerinin meslekleri tanıtmadığını; derslerine giren öğretmenlerinin meslekler hakkında açıklama yaptığını; okul rehber öğretmenin meslekler hakkında bilgi verdiğini; okul idarecilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlemediğini; çeşitli liselerdeki görevlilerin okullarını tanıtmadığını; okullarında

meslekleri tanıtan broşür dağıtılmadığını ve meslekleri tanıtan pano hazırlanmadığını; öğretmenlerinin hangi mesleği tercih etmesi gerektiğine ilişkin bir söylemde bulunmadığını; mesleğinde başarılı olmuş kişilerin okullarında mesleklerini tanıtmadığını ifade etmiştir.

- Öğretmenlerinin meslekleri tanıtmakta öğrenciler tarafından yetersiz bulunması sonucu Esgin (2004) tarafından meslek lisesinde okuyan öğrencilerle yapılan çalışmada ilköğretimdeki öğretmenlerin meslek lisesi tercihinde etkisinin olmadığı sonucu ile paraleldir.
- Öğrencilerin rehberlik servisinden mesleki rehberlik alması sonucu; Güler (2007) tarafından yapılan çalışmada rehber öğretmenlerin öğrencilerin yapısını yeterince değerlendirmedeği sonucu, Çelik (2007) tarafından yapılan çalışmada ortaokul kademesindeyken öğrencilere yeterli düzeyde mesleki rehberlik verilememesi sonucu, Özakca (2008) tarafından yapılan çalışmada rehberlik servisinin mesleki yönlendirme konusunda yaptığı çalışmaların yetersiz olduğu sonucu ile farklılık göstermektedir.
- Öğretmenlerin meslek tercihinde görüşlerini belirleyici biçimde ifade etmemesi sonucu, Esgin (2004) tarafından mesleki liselerin son sınıfında okuyan öğrencilerle yapılan çalışmada mesleki liseleri tercih etmelerinde ilköğretim öğretmenlerinin belirleyici olmaması sonucu ile örtüşmektedir.

Öğrencilere ilişkin ölçme aracının mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu incelendiğinde, öğrencilerin büyük bir kısmının bir meslek lisesine gitmesi durumunda hayalindeki mesleği öğrenemeyeceği; hem meslek lisesi hem de üniversite okumayı istemediği; meslek lisesi mezunu olması durumunda kendi işyerini açabileceği; meslek lisesinde okuması durumunda üniversite okuyamayacağı; meslek lisesi mezunlarının işsiz kalacağı; meslek lisesi mezunlarının dünyanın her yerinde iş bulamayacağı; ailesi istese de, LGS’de başarısız olsa da, Anadolu liselerine yerleşemese de; üniversite mezunlarının işsiz olması durumunda da; teknik bir alanda çalışmak istemediği için; bir şeyi yapabilme becerisi kazanma görüşüne karşın mesleki ve teknik liseleri tercih etmeyeceği görülmüştür. Öğrencilerin çoğunluğu meslek lisesinde başarılı olmuş kişilerin yeterli maddi geliri elde edebileceğini; meslek lisesinde okuyup iş yaşamında yükselebileceğini ifade etmiştir. Öğrencilerin kendisini meslek lisesine gidecek bir öğrenci olarak görmediği sonucuna ulaşılmıştır.

- Öğrencilerin meslek lisesinde okuması halinde üniversite okuyamayacağını belirtmesi, Bülbül (2014) tarafından mesleki liselerin son sınıfında okuyan öğrencilerle yapılan çalışmada ve Çelik (2007) tarafından erkek ve kız teknik meslek

liselerinde yapılan çalışmada öğrencilerin okullarını üniversiteye hazırlamakta yetersiz bulması sonucu ile örtüşmektedir.

- Öğrencilerin meslek lisesine gitmesi halinde işsiz kalacağını düşünmesi ve teknik bir alanda eğitim almak istememesi sonucu, Bülbül (2007) tarafından mesleki liselerin son sınıfında okuyan öğrencilerin okullarını mesleğe hazırlamakta başarılı bulmaması sonucu ile ve Çelik (2007) tarafından erkek ve kız teknik ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerle yapılan çalışmada öğrencilerin meslek liselerinde verilen mesleki eğitimi ve bu eğitimi veren meslek öğretmenlerini yetersiz bulması sonucu ile uyumludur.
- Öğrencilerin ailesinin talep etmesi durumunda da liseye geçiş sınavında umduğu sonuca ulaşamasa da bir Anadolu lisesine gidemese de meslek liselerini tercih etmek istememesi sonucu, Kızılcık (2009) tarafından sekizinci sınıfta eğitimine devam eden öğrencilerle yapılan çalışmada öğrencilerin çok büyük bir kısmının meslek lisesinde öğrenim görmeyi planlamaması ve mecbur kalsalar bile mesleki liselere gitmek istemedikleri sonucu ve Demir (2017) tarafından sekizinci sınıfta okuyan öğrencilerle yapılan çalışmada öğrencilerin gitmek istedikleri lise türleri içerisinde mesleki liselerin en alt sırada çıkması sonucu ile uyumludur.
- Öğrencilerin meslek lisesi mezunu olduktan sonra kendi iş yerini açabileceği, bu lise türünde başarılı olmuş kişilerin yeterli kazancı sağlayabileceği ve iş hayatında ilerleyebileceğine ilişkin sonuç, Dikmen (2007) tarafından genel ve mesleki ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerle yapılan çalışmadaki mesleki liselerde okuyan öğrencilerin bu liseleri tercih etmelerinde bir meslek sahibi olmak ve iş hayatına erkenden başlamak sonucu; Yılmaz (2009) tarafından sekizinci sınıfta eğitimine devam eden öğrencilerle yapılan çalışmada, ortaokuldan mezun olduktan sonra iş bulabilmek için mesleki ve teknik liseleri tercih etme sonucu, Kam (2013) tarafından mesleki liselerin onuncu sınıflarında okuyan öğrencilerle yapılan çalışmada öğrencilerin hızlıca bir meslek sahibi olup iş hayatına katılmak düşüncesinden hareketle mesleki liseleri tercih etmiş olması sonucu ve Kalkan (2014) tarafından farklı türlerdeki mesleki ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerle mesleki liseleri tercih etmelerini belirlemeye yönelik yapılan çalışmada iş yaşamına erken yaşlardan itibaren katılmak isteği sonucu ile uyumludur.

5.1.2. Öğretmenlere ilişkin sonuçlar ve tartışma

Cinsiyet değişkeniyle mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Erkek öğretmenler, kadın öğretmenlere göre mesleki ve teknik liselere yönlendirme alt boyutuna daha çok olumlu görüş bildirmiştir. Erkek öğretmenler, kadın öğretmenlere göre meslek lisesi mezunlarının işsiz kalacağını ve toplum ortalamasından daha az kazanç elde edeceğini; meslek liselerini yoksul aile çocuklarının seçtiği, yaşamdan umutsuz olanların ve disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiği bir okul türü görmekte; öğrencilerini yönlendireceği en son lise türü olarak meslek liselerini görmekte ve toplumdaki olumsuz algı nedeniyle öğrencilerini bu okula yönlendirmek istemediğini daha çok belirtmektedir.

Mesleki ve teknik lisede görev yapan personelin öğrencilere tanıtım yapması değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Mesleki ve teknik lise personelinin okullarında tanıtım yaptığını belirten öğretmenler, tanıtımların yapılmadığını belirten öğretmenlere göre öğrencilerine dersleri esnasında mesleklerin öneminden ve mesleğinde ünlü ve başarılı kişilerden bahsettiğini; öğrencilerinin hangi mesleği tercih edeceğini merak ettiklerini ve en güçlü yeteneklerini geliştirmeleri için öğrencilerine katkı sağladıklarını; motivasyonlarının artırması amacıyla mesleklere ilişkin bilgi verdiğini; ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini, mesleğin bireyin hayatındaki her şeyde belirleyici olduğunu daha çok ifade etmiştir.

Mesleki ve teknik lisede görev yapan personelin öğrencilere tanıtım yapması değişkeni ile ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır. Mesleki ve teknik lise personelinin okullarında tanıtım yaptığını belirten öğretmenler, tanıtımların yapılmadığını belirten öğretmenlere göre öğrencilerinin ilgi, yetenek ve değerlerini mesleki rehberlikte değerlendirdiğini; okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen görevlilerin okullarını ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok ifade etmiştir. Mesleki ve teknik lisede görev yapan personelin ortaokul öğrencilerine tanıtım yapması değişkeniyle ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunması sonucu, Çelik (2007) tarafından mesleki liselerde görev yapmakta olan öğretmenlerle yapılan çalışmada öğretmenlerin ortaokulun son iki yılında meslek liselerinin tanıtılması gerektiğini belirtmesi sonucu ile paralellik göstermektedir.

Öğretmenlerin mesleki ve teknik liseye gezi düzenlemesi değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Mesleki ve teknik liseye gezi düzenlediğini belirten öğretmenler, düzenlemeyen öğretmenlere göre öğrencilerine dersleri esnasında mesleklerin öneminden ve mesleğinde ünlü ve başarılı kişilerden bahsettiğini; öğrencilerinin hangi mesleği tercih edeceğini merak ettiklerini ve en güçlü yeteneklerini geliştirmeleri için öğrencilerine katkı sağladıklarını; motivasyonlarının artırması amacıyla mesleklere ilişkin bilgi verdiğini; ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini, mesleğin bireyin hayatındaki her şeyde belirleyici olduğunu daha çok ifade etmiştir.

Öğretmenlerin mesleki ve teknik liseye gezi düzenlemesi değişkeniyle ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Mesleki ve teknik liseye gezi düzenleyen öğretmenler, düzenlemeyen öğretmenlere göre öğrencilerinin ilgi, yetenek ve değerlerini mesleki rehberlikte değerlendirdiğini; okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen görevlilerin okullarını ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok ifade etmiştir.

Velilere yönelik mesleki ve teknik liselere ilişkin tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarının yapılması değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında istatistiksel bir farklılık bulunmaktadır. Okullarında velilere mesleki ve teknik liselere ilişkin tanıtım ve bilgilendirmeler yapıldığını belirten öğretmenler, bu çalışmaların yapılmadığını belirten öğretmenlere göre öğrencilerine dersleri esnasında mesleklerin öneminden ve mesleğinde ünlü ve başarılı kişilerden bahsettiğini; öğrencilerinin hangi mesleği tercih edeceğini merak ettiklerini ve en güçlü yeteneklerini geliştirmeleri için öğrencilerine katkı sağladıklarını; motivasyonlarının artırması amacıyla mesleklere ilişkin bilgi verdiğini; ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini, mesleğin bireyin hayatındaki her şeyde belirleyici olduğunu daha çok ifade etmiştir.

Velilere yönelik mesleki ve teknik liselere ilişkin tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarının yapılması değişkeni ile ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık mevcuttur. Okullarında velilere mesleki ve teknik liselere ilişkin tanıtım ve bilgilendirmeler yapıldığını belirten öğretmenler, bu çalışmaların yapılmadığını belirten öğretmenlere göre okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen

görevlilerin okullarını ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok ifade etmiştir.

Velilere yönelik mesleki ve teknik liselere ilişkin tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarının yapılması değişkeniyle ölçeğin meslek liselerine yönlendirme alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Okullarında velilere mesleki ve teknik liselere ilişkin tanıtım ve bilgilendirmeler yapılmadığını belirten öğretmenler, bu çalışmaların yapıldığını belirten öğretmenlere göre meslek lisesi mezunlarının işsiz kalacağını ve toplum ortalamasından daha az kazanç elde edeceğini; meslek liselerini yoksul aile çocuklarının seçtiği, yaşamdan umutsuz olanların ve disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiği bir okul türü görmekte; öğrencilerini yönlendireceği en son lise türü olarak meslek liselerini görmekte ve toplumdaki olumsuz algı nedeniyle öğrencilerini bu okula yönlendirmek istemediğini daha çok belirtmektedir.

Kadın öğrencilere yönelik mesleki ve teknik liselere yönlendirme çalışmalarının yapılması değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır. Okullarında kadın öğrencilere yönelik mesleki ve teknik liselere yönlendirme çalışmalarının yapıldığını belirten öğretmenler, bu çalışmaların yapılmadığını belirten öğretmenlere göre öğrencilerine dersleri esnasında mesleklerin öneminden ve mesleğinde ünlü ve başarılı kişilerden bahsettiğini; öğrencilerinin hangi mesleği tercih edeceğini merak ettiklerini ve en güçlü yeteneklerini geliştirmeleri için öğrencilerine katkı sağladıklarını; motivasyonlarının artırması amacıyla mesleklere ilişkin bilgi verdiğini; ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini, mesleğin bireyin hayatındaki her şeyde belirleyici olduğunu daha çok ifade etmiştir.

Kadın öğrencilere yönelik mesleki ve teknik liselere yönlendirme çalışmalarının yapılması değişkeniyle ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Okullarında kadın öğrencilere yönelik mesleki ve teknik liselere yönlendirme çalışmalarının yapıldığını belirten öğretmenler, bu çalışmaların yapılmadığını belirten öğretmenlere göre okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen görevlilerin okullarını ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok ifade etmiştir.

Fabrikaya gezi düzenleme değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Öğrencileriyle birlikte fabrika gezisi düzenleyen öğretmenler, bu gezileri düzenlemeyen öğretmenlere göre öğrencilerine dersleri

esnasında mesleklerin öneminden ve mesleğinde ünlü ve başarılı kişilerden bahsettiğini; öğrencilerinin hangi mesleği tercih edeceğini merak ettiklerini ve en güçlü yeteneklerini geliştirmeleri için öğrencilerine katkı sağladıklarını; motivasyonlarının artırması amacıyla mesleklere ilişkin bilgi verdiğini; ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini, mesleğin bireyin hayatındaki her şeyde belirleyici olduğunu daha çok ifade etmiştir.

Fabrikaya gezi düzenleme değişkeni ile ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık mevcuttur. Öğrencileriyle birlikte fabrika gezisi düzenleyen öğretmenler, bu gezileri düzenlemeyen öğretmenlere göre okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen görevlilerin okullarını ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok ifade etmiştir.

Fabrikaya gezi düzenleme değişkeniyle ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Öğrencileriyle birlikte fabrika gezisi düzenleyen öğretmenler, bu gezileri düzenlemeyen öğretmenlere göre meslek lisesi mezunlarının işsiz kalacağını ve toplum ortalamasından daha az kazanç elde edeceğini; meslek liselerini yoksul aile çocuklarının seçtiği, yaşamdan umutsuz olanların ve disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiği bir okul türü görmekte; öğrencilerini yönlendireceği en son lise türü olarak meslek liselerini görmekte ve toplumdaki olumsuz algı nedeniyle öğrencilerini bu okula yönlendirmek istemediğini daha çok belirtmektedir.

Kıdem değişkeniyle ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutunda mesleki kıdemi 11-15 yıl arasında ve 21 yıl ve üzerinde bulunan öğretmenler; kıdemi 1-5 yıl ve 6-10 yıl arasında olan öğretmenlere göre meslek lisesi mezunlarının işsiz kalacağını ve toplum ortalamasından daha az kazanç elde edeceğini; meslek liselerini yoksul aile çocuklarının seçtiği, yaşamdan umutsuz olanların ve disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiği bir okul türü görmekte; öğrencilerini yönlendireceği en son lise türü olarak meslek liselerini görmekte ve toplumdaki olumsuz algı nedeniyle öğrencilerini bu okula yönlendirmek istemediğini daha çok belirtmektedir.

Okulunda görev yapma süresi değişkeniyle ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutunda öğretmenlerin görev yaptığı okulda çalışma süresi 1-3 yıl arasında, 4-6 yıl arasında ve 7-9 yıl arasında bulunan öğretmenler; okulunda 10 yıl ve üzeri çalışma süresine sahip olan öğretmenlere göre meslek lisesi mezunlarının işsiz

kalacağını ve toplum ortalamasından daha az kazanç elde edeceğini; meslek liselerini yoksul aile çocuklarının seçtiği, yaşamdan umutsuz olanların ve disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiği bir okul türü görmekte; öğrencilerini yönlendireceği en son lise türü olarak meslek liselerini görmekte ve toplumdaki olumsuz algı nedeniyle öğrencilerini bu okula yönlendirmek istemediğini daha çok belirtmektedir.

Öğretmenlerin derslerinde meslek liseleri hakkında bilgilendirme yapma değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık mevcuttur. Ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutunda dersleri esnasında mesleki ve teknik liselere ilişkin bilgilendirme yapan öğretmenler; derslerinde bazen mesleki ve teknik liseler hakkında bilgi veren ve bilgi vermeyen öğretmenlere göre öğrencilerine dersleri esnasında mesleklerin öneminden ve mesleğinde ünlü ve başarılı kişilerden bahsettiğini; öğrencilerinin hangi mesleği tercih edeceğini merak ettiklerini ve en güçlü yeteneklerini geliştirmeleri için öğrencilerine katkı sağladıklarını; motivasyonlarının artırması amacıyla mesleklere ilişkin bilgi verdiğini; ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini, mesleğin bireyin hayatındaki her şeyde belirleyici olduğunu daha çok ifade etmiştir.

Öğretmenlerin derslerinde meslek liseleri hakkında bilgilendirme yapma değişkeniyle ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Mesleki rehberlik alt boyutunda derslerinde mesleki ve teknik liseler hakkında bilgilendirme yapan öğretmenler; derslerinde mesleki ve teknik liseler hakkında bazen bilgi veren ve bilgi vermeyen öğretmenlere göre okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen görevlilerin okullarını ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok ifade etmiştir. Mesleki liselere ilişkin bilgilendirmede bulunmayan öğretmenlerin mesleki rehberlikte bulunmaması sonucu, Esgin (2004) tarafından mesleki liselerin son sınıflarında eğitime devam öğrencilerle yapılan çalışmada mesleki liseleri tercihlerinde öğrencilerin ilköğretim kurumlarında mesleki rehberlik hizmeti alamaması sonucu ile örtüşmektedir.

Öğretmenlerin derslerinde meslek liseleri hakkında bilgilendirme yapma değişkeniyle ölçeğin mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutunda derslerinde mesleki ve teknik liseler hakkında bilgilendirme yapmayan öğretmenler; derslerinde mesleki ve teknik liselere ilişkin bilgiler veren öğretmenlere ve mesleki ve teknik liseler hakkında bazen bilgi veren öğretmenlere göre meslek lisesi mezunlarının işsiz kalacağını ve toplum

ortalamasından daha az kazanç elde edeceğini; meslek liselerini yoksul aile çocuklarının seçtiği, yaşamdan umutsuz olanların ve disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiği bir okul türü görmekte; öğrencilerini yönlendireceği en son lise türü olarak meslek liselerini görmekte ve toplumdaki olumsuz algı nedeniyle öğrencilerini bu okula yönlendirmek istemediğini daha çok belirtmektedir.

Okulunda 8. sınıf öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere yönlendirilmesi için yapılan rehberlik çalışmalarını yeterli bulma değişkeni ile ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutunda 8. sınıf öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere yönlendirilmesi çalışmalarını yeterli bulan öğretmenler, bu çalışmaları kısmen yeterli gören ve yetersiz bulan öğretmenlere göre; kısmen yeterli bulan öğretmenler, yetersiz bulan öğretmenlere göre öğrencilerine dersleri esnasında mesleklerin öneminden ve mesleğinde ünlü ve başarılı kişilerden bahsettiğini; öğrencilerinin hangi mesleği tercih edeceğini merak ettiklerini ve en güçlü yeteneklerini geliştirmeleri için öğrencilerine katkı sağladıklarını; motivasyonlarının artırması amacıyla mesleklere ilişkin bilgi verdiğini; ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini, mesleğin bireyin hayatındaki her şeyde belirleyici olduğunu daha çok ifade etmiştir.

Okulunda 8. sınıf öğrencilerinin mesleki ve teknik liselere yönlendirilmesi için yapılan rehberlik çalışmalarını yeterli bulma değişkeniyle ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutunda 8. sınıf öğrencilerinin mesleki ve teknik liseye yönlendirilmesi çalışmalarını yeterli bulan öğretmenler, bu çalışmaları kısmen yeterli gören ve yetersiz bulan öğretmenlere göre; kısmen yeterli bulan öğretmenler, yetersiz bulan öğretmenlere göre okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen görevlilerin okullarını ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok ifade etmiştir.

MESEM'ler hakkında bilgi sahibi olma değişkeniyle ölçeğin mesleki rehberlik alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Mesleki eğitim merkezleri hakkında bilgi sahibi olan öğretmenler, kısmen bilgi sahibi olan ve bilgi sahibi olmayan öğretmenlere göre; kısmen bilgi sahibi olan öğretmenler ise bilgi sahibi olmayan öğretmenlere göre okullarında meslekleri tanıtan pano hazırlanıp broşür dağıtıldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; farklı liselerden gelen

görevlilerin okullarını ve mesleğinde başarılı olmuş kişilerin mesleklerini tanıttıklarını daha çok ifade etmiştir.

Ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan öğretmenlere uygulanan ölçeğin meslek hakkında düşünceler alt boyutu incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir kısmı dersleri esnasında mesleklerin önemini belirttiğini; öğrencileri derslerine daha fazla motive edebilmek için meslekler hakkında bilgi verdiğini; derslerdeki başarının ileride seçilecek meslek için belirleyici rol oynadığını; mesleğin hayattaki her şeyi belirlemesini vurguladığını; öğrencilerinin hangi mesleği yapmak istediğini merak ettiğini; öğrencilerinin en güçlü yeteneklerini geliştirebilmesi için katkı sunduğunu; dersleri içinde mesleğinde ün yapmış ve başarı elde etmiş kişilerin yaşam öykülerinden bahsettiğini ifade etmiştir.

- Öğretmenlerin meslek hayatına ilişkin söylemlerde bulunuyor olması sonucu, Özakca (2008) tarafından sekizinci sınıf öğrencileriyle yapılan çalışmada öğrencilerin öğretmenlerinin mesleklere ilişkin görüşlerini önemseydiği sonucu ile uyumludur.

Öğretmen ölçeği aracının mesleki rehberlik hakkındaki düşünceler alt boyutu incelendiğinde öğretmenlerin büyük bir bölümü mesleki rehberlikte bulunurken öğrencilerinin ilgi, yetenek ve değerlerini dikkate aldığını; okul yöneticilerinin meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenlediğini; okullarında meslekleri tanıtan broşürlerin dağıtılmadığını; okullarında meslekleri tanıtan panoların hazırlanmadığını; mesleğinde başarılı olmuş kişilerin okullarında mesleklerini tanıtmadığını; farklı liselerden görevlilerin okul tanıtımı yapmaya gelmediğini ifade etmiştir.

- Öğretmenlerin mesleki rehberlik yaparken öğrencilerinin ilgilerini, yetenek ve değerlerini temel aldığı sonucu, Özakca (2008) tarafından ortaokulun son sınıfında okuyan öğrencilerle yapılan çalışmada öğretmenlerin yöneltme konusunda etkili bulunması sonucu ile uyumluluk göstermesine karşın; Efiltili (1998) tarafından mesleki grup rehberliğine ilişkin lise iki ve üçüncü sınıfta okuyan öğrencilerle yapılan çalışmada öğrencilerin ilköğretim kademesinden itibaren yeterli bilgilendirilmeyişi sonucu, Esgin (2004) tarafından mesleki liselerin son sınıfında öğrenim gören öğrencilerle yapılan çalışmada öğrencilerin mesleki liseleri tercih etmelerinde ilköğretimdeki öğretmenlerinin etkisinin olmadığı sonucu, Güler (2007) tarafından ilköğretim kademesinde görev alan rehber öğretmenlerle yapılan çalışmada yöneltme sürecinde öğrencilerin kişilik, yetenek ve ilgilerinin gerekli düzeyde değerlendirilmeye alınmadığı sonucu ve Cice (2019) tarafından öğretmen, okul yöneticileri ve işletmecilerle yapılan çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğunun

mesleki eğitime yöneltmeye ilişkin verilen hizmetleri yeterli bulmadığı sonucu ile farklılık göstermektedir.

Öğretmen ölçme aracının mesleki ve teknik liseye yönlendirme alt boyutu incelendiğinde öğretmenlerin büyük bir kısmı meslek lisesi mezunlarının işsiz kalacağı; meslek lisesi mezunlarının toplum ortalamasına göre daha az kazanç elde ettiği; meslek liselerinin yoksul aile çocuklarının tercih ettiği okul olduğu; meslek liselerinin hayattan umutsuz olan öğrencilerin yöneldiği okul olduğu; meslek liselerini öğrencilerini yönlendireceği son ortaöğretim türü olduğu; toplumdaki olumsuz algı sebebiyle öğrencilerini mesleki liselere yönlendirmeyeceği; meslek liselerine disiplin sorunları olan öğrencilerin gittiği görüşünü benimsememiş ve mesleki liselerde verilen eğitimin üniversiteye hazırlama konusunda yeterli olmadığını ifade etmiştir.

- Öğretmenlere göre mesleki liseleri yoksul aile çocuklarının tercih etmediği sonucu, Argün (2003) ve Çelik (2007) tarafından mesleki liselerde görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenlerle yapılan çalışmalarda mesleki liseleri alt sosyoekonomik grupta olan öğrencilerin tercih ettiği sonucu ile farklılaşmaktadır.
- Mesleki liselerde verilen eğitimin üniversiteye hazırlamakta yeterli olmadığı sonucu, Çelik (2007) tarafından erkek ve kız teknik ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerle yaptığı çalışmada öğretmenlerin mesleki liseleri yükseköğretime hazırlamakta başarısız bulunduğu sonucu ile örtüşmektedir.

5.1.3. Velilere ilişkin sonuçlar ve tartışma

Velilerin büyük bir kısmı çocuğuyla meslekler hakkında konuştuklarını, çocuğunun ilgi ve yeteneklerine uygun meslek seçimi yapmasını istediğini, lise seçiminde bulunurken nihai kararı çocuklarına bıraktığını ve bu kararda çocuklarını desteklediğini belirtmiştir. Veliler kendilerine okul tarafından, çocuklarının ilgi ve yeteneklerine yönelik; mesleki liseler hakkında bir bilgilendirme yapılmadığını ifade etmiştir.

- Velilerin öğrencilerinin ortaöğretime yönelimi sürecinde son kararı çocuklarına bırakması sonucu, Kızılcık (2009) tarafından yapılan çalışmada velilerin mesleki liselerde okuma kararını öncelikli olarak çocuklarına bıraktığı sonucu ile örtüşmektedir.
- Velilerin öğrencinin ilgi, yeteneklerine ve mesleki liselere ilişkin bilgilendirme almaması sonucu, Güler (2007) tarafından ilköğretim kademesinde görevde bulunan rehber öğretmenlerle yapılan çalışmada okul yöneticilerinin yöneltme sürecinde

öğretmenleri, öğrencileri ve aileleri koordine içerisinde bir araya getirememesi sonucu ile paralellik göstermektedir.

Velilerin büyük bir bölümü çocuğunu bir an evvel para kazanması amacıyla meslek lisesinde okutmak gibi bir düşüncesinin olmadığı, çocuğunun meslek lisesinde okumasının üniversite sınavını kazanmasına engel oluşturmaya ilişkin kararsız olduğu, meslek lisesinde okumanın sosyal hayattaki statüsünü düşürmeyeceği görüşünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Meslek lisesinde öğrenci sorunlarının diğer liselere göre daha çok oluşması maddesine velilerin çoğunluğu kararsız olduğunu ifade etmiştir. Velilerin çoğunluğu, meslek liselerine başarısız olan öğrencilerin gittiği görüşüne katılmamaktadır. Veliler, bu okul türlerinden üniversite sınavını kazanmanın zor olduğunu düşünmektedir. Meslek lisesi mezunlarının işsiz kalmayacağını; buna karşın bu okula başarılı öğrencilerin gitmediğini ve kendi öğrencilerini yönlendireceği en son okul türü olduğunu belirtmektedirler. Mesleki liselere yönelik toplumdaki olumsuz algı sebebiyle öğrencilerini bu okula göndermemeye ilişkin maddeye velilerin çoğunluğu katılmamıştır. Ayrıca velilere göre meslek liselerine disiplin sorunları olan öğrenciler gitmediği sonucuna ulaşılmıştır.

- Velilerin mesleki liselerdeki öğrenci sorunlarının diğer okul türlerine göre daha çok çıktığı görüşüne ilişkin kararsız kalması sonucu, Hepkul (2014) tarafından mesleki liselere kayıt yaptırmak için gelen öğrencilerle yapılan çalışmada velilerin de bu okul türüne ilişkin yeterli düzeyde bilgi sahibi olmaması sonucu ile örtüşmektedir.
- Velilere göre mesleki liselere yönelik toplumda olumsuz bir algı olmaması sonucu, Kızılcık (2009) tarafından öğrenci ve velilerin mesleki liselere ilişkin bakış açısını belirlemeye yönelik yapılan çalışmada, velilerin çocuklarını toplumdaki olumsuz algı sebebiyle mesleki liselere yöneltmek istememesi sonucu ile farklılaşmaktadır.

5.2. Öneriler

Bu başlık altında araştırmanın alt problemlerine ilişkin önerilere yer verilmiştir.

5.2.1. Öğrencilerden elde edilen sonuca yönelik öneriler

Çalışmanın bu başlığı altında araştırmanın öğrencilerden elde edilen sonuçlarına ilişkin önerilere yer verilmiştir.

- Öğrencilerin ilgi, yetenek ve değer alanlarının okulöncesi dönemden itibaren izlenip her öğrenci için okul yönetimi, rehber öğretmen, sınıf öğretmeni ve ailelerin düzenli biçimde katılımı mesleki gelişim dosyası oluşturulmalıdır.
- Kadın öğrencilerin mesleki ve teknik liselere yönltilmesinin teşvik edilmelidir.
- Mesleklerin detaylı tanıtımlarını içeren kitapların basılması ve öğrencilerle paylaşılmalıdır.
- Alanında uzman kişilerin mesleklerini tanıtması için okullara davet edilerek başarı öykülerini öğrencilere anlatmaları sağlanmalıdır.
- Öğrencilere geziler düzenlenerek fabrika, atölye, iş yeri, fuar, mesleki ve teknik lise gibi ortamların yerinde görmeleri sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin mesleki ve teknik liselere ilişkin hatalı ve eksik bilgileri belirlenmeli ve bunların giderilmesi için bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Kalabalık ailelere mensup öğrencilerin mesleki liselere yönelmesi durumunda bu öğrencilere devlet tarafından burs verilmelidir.
- Sınıf rehber öğretmenleri, okul rehberlik ve psikolojik danışma servisi ve okul yönetimlerinin kullanabileceği mesleki rehberlik ve mesleki ve teknik liselere yöneltmeye ilişkin etkinliklerin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilip paylaşılmalıdır.
- Rehberlik ve kariyer planlama dersi Ginzberg ve arkadaşları tarafından geliştirilen mesleki gelişim kuramındaki yaş aralığına uygun biçimde 5. sınıftan itibaren öğretim programına yerleştirilmeli ve haftalık 2 ders saatine yükseltilmelidir,
- Sanayi kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ile mesleki ve teknik liselerin tanıtımı, geliştirilmesi ve desteklenmesi için iş birliğinin yapılmalıdır.

Araştırmacılar için öneriler

- Bu çalışma 7. ve 8. sınıflarda okuyan öğrencilerle yürütülmüştür. Başka araştırmalarca, Ginzberg ve arkadaşları tarafından geliştirilen mesleki gelişim kuramındaki yaş aralığına uygun biçimde 5 ve 6. sınıfları da kapsayacak biçimde yürütülebilir.
- Bu çalışma Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde eğitimine devam etmekte olan kamu ortaokul ve imam hatip ortaokullarındaki öğrencilerle yürütülmüştür. Çeşitli araştırmacılarca diğer il ve ilçelerde yürütülebilir.

- Bu çalışma kamu kurumlarında okuyan öğrencilerle yürütülmüştür. Araştırmacılar tarafından özel öğretim kurumlarında da yürütülebilir.

5.2.2. Öğretmenlerden elde edilen sonuca yönelik öneriler

Çalışmanın bu başlığı altında öğretmenlerde elde edilen sonuca ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Uygulayıcılar için öneriler

- İl/ilçe milli eğitim müdürlüklerince, il/ilçedeki genel ve mesleki ortaöğretim kurumlarına ilişkin detaylı bilgilerin eğitim-öğretim yılı başında öğretmenlerle paylaşılması, bu bilgilerin okul öğrenci kapasitesi, sınıf mevcutları, okula ulaşım bilgisi, okulun alt yapı durumu ve sosyokültürel faaliyetleri, mezunlarının akademik başarıları gibi verilerden oluşturulması,
- Öğretmenlerin ders planlarında mesleki rehberliğe yer vermesi ve işlenen konuların ilgili yerlerinde mesleki rehberlikle ilişkilendirmenin yapılması,
- MEB tarafından öğrencilerin ilgi, yetenek ve değer alanlarını belirleme yöntemleri ve bu alanları mesleki rehberlikte değerlendirmek için öğretmenlere seminer düzenlenmesi sağlanabilir.

Araştırmacılar için öneriler

- Bu çalışma kamuya ait ortaokul ve imam hatip ortaokullarında çalışan öğretmenlerle yürütülmüştür. Başka araştırmacılar tarafından diğer kademelerde görev yapan öğretmenlerle (ilkokul, lise) yürütebilir.
- Bu çalışmada veri toplama aracı olarak ölçek formu kullanmıştır. Başka araştırmacılar görüşme tekniği ile veri toplayarak çalışma yürütebilir.

5.2.3. Velilerden elde edilen sonuca yönelik öneriler

Çalışmanın bu başlığı altında velilerden elde edilen sonuca ilişkin önerilere yer verilmiştir.

- MEB tarafından mesleki ve teknik liselerin toplum nezdinde saygınlığının artırılması için projeler geliştirilerek atılımında bulunulması,

- Mesleğin yaşamda ifade ettiği yer, mesleki rehberlik ve mesleki ve teknik liseler hakkında bilgiler bulunan broşürlerin hazırlanması ve velilere seminerler düzenlenmesi,
- Veliler için mesleki ve teknik liselere gezi düzenlenmesi sağlanabilir.

Araştırmacılar için öneriler

- Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanmıştır. Başka araştırmacılar görüşme tekniği ile veri toplayarak çalışma yürütebilir.
- Bu çalışma kamu ortaokulları ve imam hatip ortaokullarında öğrencisi bulunan velilerle gerçekleştirilmiştir. Başka araştırmacılar özel öğretim kurumlarında öğrencisi bulunan velilerle çalışma yürütebilir.
- Bu çalışma ortaokul kademesinde öğrencisi bulunan velilerle yürütülmüştür. Başka araştırmacılar diğer eğitim kademelerinde öğrencisi bulunan velilerle çalışma yürütebilir.

KAYNAKÇA

Akçay, C. (2006). Türk Eğitim Sistemi. Ankara: Anı Yayıncılık.

Akdağ, Ö. ve Kurtuluş, M. (Ed). (2016). Ahilik ve Meslek Ahlakı. Konya: KTO Karatay Üniversitesi Yayınları.

Akkutay, Ü. (1996). Milli Eğitimde Yabancı Uzman Raporları Atatürk Dönemi. Ankara: Serçe Matbaacılık.

Akyüz, Y. (1993). Türk Eğitim Tarihi Başlangıçtan 1993'e (Genişletilmiş ve Yeniden Yazılmış 4.Baskı). İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.

Akyüz, Y. (2013). Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000 - M.S. 2013 (Gözden Geçirilmiş 24.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Anadol, C. (2001). Türk-İslâm Medeniyetinde Ahilik Kültürü ve Fütüvvetnâmeler (2. Baskı). Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: 2684.

Argün, H. (2003). Plânlı Kalkınma Döneminde (1963-2002) Meslekî ve Teknik Eğitim (Gelişmeler, Uygulamalar ve Sorunlar). (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: T.C. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Arslan, K. (2021). Esnaf Gedikleri (İstanbul Kadılığı 227 Numaralı Sicil Defterine Göre). (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bacanlı, F. (2005). Lise Öğrencileri İçin Mesleki Grup Rehberliği Programı ve Uygulama Kılavuzu (Gözden Geçirilmiş 2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Bakırcıoğlu, R. (2005). İlköğretim Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma (Gözden Geçirilmiş 7.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Barnes, J., Cote, J., Cudeck, R. ve Malthouse, E. (2001). "Factor Analysis-Checking Assumptions of Normality Before Conducting Factor Analysis". Journal of Consumer Psychology, 10 (12), 79-81.

Bekleviş, F. (2007). Öğrencilerin Mesleki İlgi Alanları ve Ailenin Meslek Seçimine Etkisi (Bolu İli Özel Dershanelerde Üniversiteye Hazırlık Kursu Gören Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma). (Yüksek Lisans Tezi). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bozkurt, İ. ve Özcan, K. (2022). "Ortaokul 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Liseleri Tercih Etme Durumları ve Konuya İlişkin Veli Görüşleri". F. Nayır ve Ş. Poyrazlı (Ed.), Eğitim Bilimlerinde Güncel Araştırmalar (ss. 33-48). Ankara: Anı Yayıncılık.

Bülbül, T. (2014). Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okullarına ve Mesleki Eğitime Yönelik Görüşleri. (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Büyüköztürk, Ş. (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel F. (2013). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (15. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel F. (2019). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (27. baskı). Ankara: Pegem Yayınları.

Cice, Y. (2019). Mesleki ve Teknik Eğitim Politikalarının Analizi: Öğretmen, Okul Yöneticisi ve Sektör Görüşleri. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Cicioğlu, H. (1982). Türkiye Cumhuriyeti'nde İlk ve Ortaöğretim (Tarih Gelişimi). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları No:334.

Curry, J. and Milsom, A. (2014). Career Counseling In P-12 Schools. New York: Springer Publishing Company.

Çağatay, N. (1989). Bir Türk Kurumu Olan Ahilik. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. Çakır, M. A. (2014). "Mesleki Rehberlik". Alim Kaya (Ed.), Psikolojik Danışma ve Rehberlik (ss. 125-147) Ankara: Anı Yayıncılık.

Çelik, İ. (2007). Mesleki Teknik Ortaöğretim Kurumlarının Tercih Nedenleri ve Yüksek Öğrenime Hazırlama Açısından Eğitici Ve Öğrenci Görüşleri (İstanbul İli Kartal İlçesi Örneği). (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu. (1977). T.C. Resmî Gazete, 15987, 20 Haziran 1977.

Çoban, A. E. (2008). "Mesleki Rehberlik". Mehmet Güven (Ed.), Psikolojik Danışma ve Rehberlik (ss. 132-160) Ankara: Anı Yayıncılık.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Demir, Ü. (2017). "Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Algısı: Ortaokul 8. Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma". Eğitimde Kuram ve Uygulama, 13 (2), 316-342.

Dikmen, S. (2007). Ortaöğretimde Mesleki ve Teknik Eğitim Tercihine Etki Eden Etkenlerin Belirlenmesi (Karabük ili için). (Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Doğan, H., Alkan, C. ve Sezgin, İ. (1980). Mesleki ve Teknik Eğitim Prensipleri. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 90.

Doğan, H. (1977). Ülkemizde Endüstrileşme ve Teknik Eğitim: Teknik Eğitim Sisteminde Görevli Personelin Endüstrileşme ve Teknik Eğitime İlişkin Görüşleri. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 64.

Efiliti, E. (1998). Mesleki Rehberliğin Meslek Seçimine Etkisi Üzerine Bir Araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Ekinci, Y. (1989). Ahilik ve Meslek Eğitimi. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: 862.
- Erkan, S. (2014). “Rehberlik Nedir?” Yıldız Kuzgun (Ed.), İlköğretimde Rehberlik (7. Basım) (ss. 1-16) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Esgin, E. (2004). İnsan Kaynakları - Eğitim İlişkisi Bağlamında Meslek Liseleri. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ginzberg, E., Ginsburg S. W., Axelrad S., and Herma J.L. (1951). Occupational Choice: An Approach to a General Theory. New York: Columbia University Press.
- Girgin, G. (2014). “Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik”. Alim KAYA (Ed.), Psikolojik Danışma ve Rehberlik (ss. 1-24) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güler, M. (2007). İlköğretimde Yönelme Yönergesi Uygulamalarının Rehber Öğretmenlerin Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündüz, H.B. (1996). Öğrencilerin Ortaöğretim Okullarına Dağılımını Etkileyen Zihinsel Olmayan Faktörler (Bolu İli Örneği). (Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güven, M. (2014). “Okullarda Rehberlik Servisleri-Hizmetler”. Alim KAYA (Ed.), Psikolojik Danışma ve Rehberlik (ss. 55-74) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hamarta, E. (2012). “Mesleki Rehberlik”. Deniz, M.E. ve Erözkan, A. (Ed.), Psikolojik Danışma ve Rehberlik (5. Basım) (ss. 199-211) Ankara: Maya Akademi.
- Hepkul, A. (2014). “Meslek Lisesi Tercihi Sürecinin Keşifsel Olarak İncelenmesi”. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14 (2), 41-52.
- Holland, J. L. (1966). The Psychology of Vocational Choice: A Theory of Personality Types and Model Environments. Waltham, MA: Blaisdell Publishing Company.
- Holland, J. L. (1973). Making Vocational Choices: A Theory of Careers. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2012). T.C. Resmî Gazete, 28261, 11 Nisan 2012.
- Kaçar, M. (1994). Osmanlı Devleti’nde Mühendishânelerin Kuruluşu ve Bilim ve Eğitim Anlayışındaki Değişmeler. (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaçar, M. (2009). “Türkiye’de Modernleşmenin Öncü Kurumları”. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 3 (19), 127-149.

Kalkan, Ö. K. (2014). “Meslek Liselerini Tercih Etmede Etkili Olduğu Düşünülen Faktörlerin İkili Karşılaştırmalar Yöntemiyle Ölçeklenmesi”. Mesleki Bilimler Dergisi, 3 (1), 129-146.

Kam, M. (2013). Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okullarının Tercih Edilme Nedenlerinin Belirlenmesi ve Analizi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Karakaş, M. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Eğitim Algıları. (Yüksek Lisans Tezi). Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karakaya, Y. (2020). Osmanlı Modernleşme Dönemi Kapsamında I.Mahmud’un Baniliği (1730-1754). (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karasar, N. (2017). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler (36. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Kepçeoğlu, M. (1990). Psikolojik Danışma ve Rehberlik (Geliştirilmiş 5. Baskı). Ankara: Kadioğlu Matbaası.

Kesici, Ş. (2007). “Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarının ve Rehberlik İhtiyaçlarının Mesleki Karar Verme Zorluklarını Yordaması”. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (18), 329-339.

Kızılcık, A.A. (2009). İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ve Ailelerinin Meslek Liselerine Bakış Açıları Kastamonu Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kuzgun, Y. (2000). Rehberlik ve Psikolojik Danışma (7. Basım). Ankara: ÖSYM Yayınları.

Kuzgun, Y. (2006a). Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Y. (2006b). Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş (3.Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Y. (2014). Rehberlik ve Psikolojik Danışma (13. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Külahoğlu, Ş. (2015). “Mesleki/Teknik Eğitime Geçişte Okul Rehberlik Hizmetlerinin İşlevselliği”. Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, 11 (1), 507-546.

Mahiroğulları, A. (2008). “Selçuklu/Osmanlı Döneminde Kurumsal Bir Yapı: Ahilik/Gedik Teşkilatı ve Sosyo-Ekonomik İşlevleri”. Journal of Social Policy Conferences, 0 (54), 139-154.

METARGEM. (1997). Mesleki ve Teknik Eğitim. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

MEB. (2018). Türkiye’de Meslekî ve Teknik Eğitimin Görünümü (Rapor No:1). Ankara: MEB.

https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/12125212_No1_Turkiyede_Mesleki_ve_Teknik_Egitimin_Gorunumu.pdf , Erişim Tarihi: 06.12.2022

MEB. (2019). Geçmişten Günümüze Fotoğraflarla Meslekî ve Teknik Eğitim 11.YY - 21.YY Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi (Rapor No: 5). Ankara: MEB. https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_05/30125511_30093130_mesleki_teknik_egitim_kitap.pdf , Erişim Tarihi: 13.10.2023

MEB. (2020a). Covid-19 Salgını Sürecinde Mesleki ve Teknik Eğitim. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_11/27153729_turkiye_raporu_turkce_23.10.2020_1.pdf , Erişim Tarihi: 01.12.2023

MEB. (2020b). Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2020/'21. Ankara: MEB.

MEB. (2021). Ortaöğretime Geçiş Tercih ve Yerleştirme Kılavuzu. Ankara: MEB. http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_06/30132713_ortaogretimeGecisTercihveYerlestirmeKilavuzu2021.pdf , Erişim Tarihi: 06.12.2022

Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2023). T.C. Resmî Gazete, 32303, 8 Eylül 2023.

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. (1992). T.C. Resmî Gazete, 21226, 30 Nisan 1992.

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (2011). T.C. Resmî Gazete, 28054, 14 Eylül 2011.

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2016). T.C. Resmî Gazete, 29913, 9 Aralık 2016.

Millî Eğitim Temel Kanunu. (1973). T. C. Resmî Gazete, 14574, 14 Haziran 1973.

Milli Eğitim Şûrası Yönetmeliği. (2014). T. C. Resmî Gazete, 29054, 8 Temmuz 2014.

Niles, S. G. and Harris-Bowlsbey, J. (2013). Career Development Interventions In The 21st Century (4th ed.). Boston, MA: Pearson.

Nişancı, A. (1990). Mesleki ve Teknik Öğretimin Milli eğitim Sistemi İçerisindeki Yapısı Organizasyonu ve Gelişimi. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Osipow, Samuel H. (1973). Theories of Career Development (2nd ed.). New York: Appleton-Century-Crofts.

Özakca, İ. (2008). İlköğretim Okulu Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Genel ve Mesleki Ortaöğretim Kurumlarına Yönelmelerini Etkileyen Faktörler (Çanakkale İli Örneği).

(Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özcan, K. (2022a). “Mesleki Eğitim Projesinin (MESEM) Değerlendirmesi”. Tebeşir Dergisi, 24, 13-17.

Özcan, K. (2022b). “Türkiye’de Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Çöküşü”. Tebeşir Dergisi, 22, 46-51.

Özdamar, K. (2004). Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi. Eskişehir: Kaan Kitabevi.

Özgüven, İ. E. (2007). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Ankara: Pdrem Yayınları.

Özkan, N. (2023). Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarında Mesleki Eğitim Merkezi (MESEM) Uygulamasının Okul Paydaşları Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli: T.C. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özoğlu, S. Ç. (1977). Eğitimde Rehberlik 1 (Yaklaşım ve İlkeler). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. (2020). T. C. Resmî Gazete, 31213, 14 Ağustos 2020.

Roe, A. (1965). Psychology of Occupations (6th ed.). New York: John Wiley and Sons.

Roe, A. (1986). Early Determinants of Vocational Choice. Vocational Guidance and Career Development. In J.H. Peters ve J.C. Hansen. New York: The MacMillan Company.

Scherer, R. F., Wiebe F. A., Luther, D. C. and Adams J. S. (1988). “Dimensionality of Coping: Factor Stability Using The Ways of Coping Questionnaire”. Psychological Reports, 62, 763-770.

Sezgin, S. İ. (1994). Mesleki ve Teknik Eğitimde Program Geliştirme (Üçüncü Baskı). Ankara: Gazi Büro Kitabevi.

Super, D. E. (1968). A Theory of Vocational Development. Vocational Guidance and Career Development. In J.H. Peters and J.C. Hansen. New York: The MacMillan Company.

Super, D. E., Crites, J. O., Hummel, R. C., Moser, H. P., Overstreet, P. L., & Warnath, C. F. (1957). Vocational development; a framework for research. New York: Bureau of Publications, Teachers Co.

Stitt-Gohdes, W. L. (1997). Career development: Issues of gender, race, and class (No. 371). ERIC Clearinghouse on Adult, Career, and Vocational Education, Center on Education and Training for Employment, College of Education, Columbus: The Ohio State University.

Tan, H. ve Baloğlu, M. (2006). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Tan, H. (1992). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Teory ve Uygulama. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Tuna, O. (1973). Türkiye’de Meslekî ve Teknik Eğitim. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yayın No:19. Ankara: Ayyıldız Matbaası A.Ş.

Turan, K. (1996). Ahilikten Günümüze Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihi Gelişimi. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Yayın Nu:129.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK). (1997). Türkiye’de ve Dünyada Mesleki Eğitim Türk Özel Sektörünün Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri Yayın No:168. Ankara: TİSK İnceleme Yayınları.

Ulukan, E. (1998). Türkiye’de Uygulanan Meslek Eğitimi Modellerinin Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi. Ankara: Türkiye Esnaf – Sanatkar ve Küçük Sanayi Araştırma Enstitüsü (TES-AR).

Yeşilyaprak, B., Güngör, A. ve Kurç, G. (1998). Eğitsel ve Mesleki Rehberlik (Geliştirilmiş 4. Baskı). Ankara: Varan Matbaacılık.

Yeşilyaprak, B. (2019). 21. Yüzyılda Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım (Gözden Geçirilmiş 28. Basım). Ankara: Nobel Yayın.

Yılmaz, G. (2009). İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Yapacakları Ortaöğretim Kurumları Tercihlerini ve Eğitime Devam Kararlarını Etkileyen Etkiler (Ankara İli Örneği). (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

EKLER

EK-1. Öğrenci Örnekleme İlişkin Demografik Bilgiler

Sevgili Öğrenci,

“Ortaokul öğrencilerinin Meslekleri Tanıma, Mesleki Rehberlik ve Mesleki ve Teknik Liseleri Tercih Etme Durumlarını” belirlemek amacıyla bilimsel bir çalışma yapılmaktadır. Her soruyu kendi durumunuz ve okulunuzda yapılan çalışmalara göre cevaplandırınız. Lütfen soruların tamamını cevaplandırınız. Ölçme aracına adınızı ve soyadınızı yazmayınız. Gösterdiğiniz ilgi, destek ve güveniniz için teşekkür ederim.

İlkay BOZKURT

Adıyaman Üniversitesi

Aşağıdaki sorularda verilen seçeneklerden sadece bir tanesine (X) işareti koyunuz.

1. Cinsiyetiniz 1-() Kız 2-() Erkek	2. Okulunuz 1-() Ortaokul 2-() İmam Hatip Ortaokulu	3. Sınıfınız: 1-() 7. Sınıf 2-() 8. Sınıf	4. Yaşınız : 1-() 12 yaş 2-() 13 yaş 3-() 14 yaş	5. Kendinizle birlikte kardeş sayınız: Lütfen Belirtiniz:
6. Mesleki ve Teknik Lise türlerinde öğrenim görmeyi düşünüyor musunuz? 1-() Hayır 2-() Kararsızım 3-() Evet	7. Anneniz ve babanız bir işte çalışıyor mu? 1-() Sadece babam çalışıyor 2-() Sadece annem çalışıyor 3-() İkisi de çalışıyor 4-() İkisi de çalışmıyor	8. Ailenizde meslek lisesi mezunu var mı? 1-() Hayır 2-() Evet	9. Yaz tatillerinde bir işte/işletmede çalıştınız mı? 1-() Hayır 2-() Evet	
10. Mesleki Eğitim Merkezleri hakkında bilginiz var mı? 1-() Hayır 2-() Evet				

11. Ortaokuldan mezun olduktan sonra hangi liseye gitmeyi düşünüyorsunuz? 1-() Fen Lisesi 2-() Sosyal Bilimler Lisesi 3-() Anadolu Lisesi 4-() Mesleki ve Teknik Lise 5-() Güzel Sanatlar Lisesi 6-() Spor Lisesi 7-() İmam Hatip Lisesi 8-() Diğer (Lütfen Belirtiniz:.....)		
12. Okulda ilgi ve yetenek alanınızı belirlemeye yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmeti verildi mi? 1-() Hayır 2-() Evet	Not: 13. ve 14. sorularda <i>birden fazla (X)</i> işareti koyabilirsiniz.	
	13. Meslek Lisesine gitmek İSTERİM <i>çünkü</i>: 1-() Bir meslek öğrenirim 2-() Üniversiteyi de kazanırım 3-() Kendi işyerimi açarım 4-() Dünyanın her yerinde çalışabilirim 5-() Ailem istiyor 6-() Diğer (Belirtiniz:.....)	14. Meslek Lisesine gitmek İSTEMEM <i>çünkü</i>: 1-() Ailem istemiyor 2-() Arkadaşlarım dalga geçer 3-() Daha iyi liselerde okumak isterim 4-() Mesleğime değer verilmez 5-() Maddi gelirim yetersiz olur 6-() Diğer (Belirtiniz:.....))
15. Meslek Liseleri hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz? 1-() Fazlasıyla bilgi sahibiyim 2-() Yeterince biliyorum 3-() Çok az bilgi sahibiyim 4-() Hiç bilgim yok		

EK-2. Ortaokul Öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Liseye İlişkin Görüşleri Ölçeği

Aşağıdaki sorulardan durumunuza uygun seçeneğin bulunduğu sütuna “X” işareti koyunuz.

	<i>Meslek Hakkında Düşünceler</i>	Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Meslek tercihi, insan yaşamındaki en önemli karardır.	1	2	3	4	5
2	Gelecekteki yeni meslekleri merak ederim.	1	2	3	4	5
3	İnsanın yaşamını etkileyen en önemli şey mesleğidir.	1	2	3	4	5
4	Sevdiğim meslek, benim için en iyi meslektir.	1	2	3	4	5
5	Hayal ettiğim mesleği yapacağıma inanıyorum.	1	2	3	4	5
6	Meslek, insan yaşamındaki her şeyi belirler.	1	2	3	4	5

	<i>Mesleki Rehberlik</i>	Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
11	Sınıf öğretmenimiz meslekleri tanıtır.	1	2	3	4	5
12	Öğretmenlerimiz meslekler hakkında açıklama yapar.	1	2	3	4	5
13	Rehber öğretmenimiz meslekler hakkında bilgi verir.	1	2	3	4	5
14	Okul yöneticileri meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenler.	1	2	3	4	5
15	Farklı liselerden gelen görevliler okullarını tanıtır.	1	2	3	4	5
16	Okulumuzda mesleklerin tanıtıldığı broşür dağıtılır.	1	2	3	4	5
17	Okulumuzda meslekleri tanıtan pano hazırlanır.	1	2	3	4	5
18	Öğretmenlerimiz hangi mesleği seçmem gerektiğini söyler.	1	2	3	4	5
22	Mesleğinde başarılı kişiler okulumuzda mesleğini tanıtır.	1	2	3	4	5

EK-3. Öğretmen Örneklemine İlişkin Demografik Bilgiler

Sayın Öğretmenim,

“Ortaokul öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Liseleri Tercih Etme Durumlarını” belirlemek amacıyla bilimsel bir çalışma yapılmaktadır. Her soruyu kendi okulunuzdaki duruma göre ve lütfen soruların tamamını cevaplandırınız. Ölçme aracına adınızı ve soyadınızı yazmayınız. Gösterdiğiniz ilgi, destek ve güveniniz için teşekkür ederim.

İlkay BOZKURT
Adıyaman Üniversitesi

Aşağıdaki sorularda verilen seçeneklerden, sadece bir tanesine (X) işareti koyunuz.

1. Cinsiyetiniz 1-() Kadın 2-() Erkek	2. Okulunuz 1-() Ortaokul 2-() İmam Hatip Ortaokulu	3. Branşınız. Lütfen belirtiniz:	4. Bu dönem 7. veya 8. sınıfların dersine giriyor musunuz? 1-() Evet 2-() Hayır
5. Mesleki kıdeminiz: 1-() 1-5 yıl 2-() 6-10 yıl 3-() 11-15 yıl 4-() 16-20 yıl 5-() 21 yıl ve üzeri		6. Kaç yıldır bu okulda çalışıyorsunuz: 1-() 1-3 yıl 2-() 4-6 yıl 3-() 7-9 yıl 4-() 10 yıl ve üzeri	
7. Derslerinizde Mesleki ve Teknik Liseler hakkında bilgilendirme yapıyor musunuz? 1-() Hayır 2-() Bazen 3-() Evet		8. Okulunuzda 8. Sınıf öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Liselere yönlendirilmesi için yapılan rehberlik çalışmaları yeterli mi? 1-() Hayır 2-() Kısmen 3-() Evet	

9. Mesleki ve Teknik Liselerin görevlileri kurumunuza gelerek öğrencilerinize okullarını tanıtan etkinlikler düzenliyor mu? 1-() Hayır 2-() Evet	10. Öğrencilerinizi bir Mesleki ve Teknik Liseye geziye götürdünüz mü? 1-() Hayır 2-() Evet	11. Hangi öğrencilerinizin Mesleki ve Teknik Liseleri tercih etmesini istersiniz? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz) 1-() Akademik başarısı düşük öğrencilerin 2-() Yoksul aile çocuklarının 3-() Akademik başarısı yüksek öğrencilerin 4-() El becerisi gelişmiş öğrencilerin 5-() Yabancı uyruklu öğrencilerin 6-() Kardeşi çok olan öğrencilerin 7-() Babası işletme sahibi olanların 8-() Diğer:.....
12. Okulunuzda Mesleki ve Teknik Liseler hakkında velilere tanıtım ve bilgilendirme çalışmaları yapılıyor mu? 1-() Hayır 2-() Evet	13. Okulunuzda kız öğrencilerin Mesleki ve Teknik Liselere yönlendirilmesi için rehberlik çalışması yapılıyor mu? 1-() Hayır 2-() Evet	
14. Sizce mesleki eğitim lise eğitiminden sonra mı verilmelidir? 1-() Hayır 2-() Evet		
15. Öğrencilerinizi bir fabrikaya geziye götürdünüz mü? 1-() Hayır 2-() Evet	16. Mesleki Eğitim Merkezleri (MEM) hakkında bilginiz var mı? 1-() Hayır 2-() Kısmen 3-() Evet	

EK-4. Ortaokul Öğretmenlerinin Mesleki ve Teknik Liselere İlişkin Algıları Ölçeği

Aşağıdaki sorulardan durumunuza uygun seçeneğin bulunduğu sütuna “X” işareti koyunuz.

	<i>Meslek Hakkında Düşünceler</i>	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Öğrencilerime derslerimde mesleklerin öneminden bahsederim.	1	2	3	4	5
2	Öğrencilerin derslerine motivasyonlarını artırmak için mesleklere ilişkin bilgi veririm.	1	2	3	4	5
3	Ders başarısının gelecekteki mesleği belirleyeceğini anlatırım.	1	2	3	4	5
4	Mesleğin bireyin yaşamındaki her şeyi belirlediğini vurgularım.	1	2	3	4	5
5	Öğrencilerimin hangi mesleği yapmak istediklerini merak ederim.	1	2	3	4	5
6	Öğrencilerimin en güçlü yeteneklerini geliştirmesine katkı sağlarım.	1	2	3	4	5
7	Derslerimde, mesleğinde başarılı ve ünlü kişilerin yaşam hikayelerini anlatırım.	1	2	3	4	5

	<i>Mesleki Rehberlik</i>	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
8	Öğrencilerimin ilgi, yetenek ve değerlerini mesleki rehberlikte değerlendiririm.	1	2	3	4	5
9	Okul yöneticileri meslekleri tanıtmak için etkinlik düzenler.	1	2	3	4	5
10	Okulumuzda mesleklerin tanıtıldığı broşür dağıtılır.	1	2	3	4	5
11	Okulumuzda meslekleri tanıtan panolar hazırlanır.	1	2	3	4	5
12	Mesleğinde başarılı kişiler okulumuzda mesleğini tanıtır.	1	2	3	4	5
13	Farklı liselerden gelen görevliler okullarını tanıtır.	1	2	3	4	5

	<i>Mesleki ve Teknik Liseye Yönlendirme</i>	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
14	Meslek lisesi mezunları işsiz kalır.	1	2	3	4	5
15	Meslek lisesi mezunları toplum ortalamasına göre daha az gelir elde eder.	1	2	3	4	5
16	Meslek lisesi yoksul aile çocuklarının tercih ettiği okuldur.	1	2	3	4	5
17	Meslek liseleri, yaşamdan umutsuz olanların gittiği okuldur.	1	2	3	4	5
18	Meslek liseleri öğrencilerimi yönlendireceğim en son lise türüdür.	1	2	3	4	5
19	Meslek liselerinde verilen eğitimin üniversiteye hazırlamada yeterli olmadığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
20	Toplumdaki olumsuz algı sebebiyle öğrencilerimi meslek liselerine yönlendirmem.	1	2	3	4	5
21	Meslek liselerine disiplin sorunları olan öğrenciler gider.	1	2	3	4	5

Konuya ilişkin diğer düşüncelerinizi lütfen yazınız:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK-5. Veli Örnekleme İlişkin Demografik Bilgiler

Sayın Veli,

“Ortaokul öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Liseleri Tercih Etme Durumlarını” belirlemek amacıyla bilimsel bir çalışma yapılmaktadır.

Her soruyu kendi okulunuzdaki duruma göre cevaplandırınız. Lütfen soruların tamamını cevaplandırınız. Ölçme aracına adınızı ve soyadınızı yazmayınız. Gösterdiğiniz ilgi, destek ve güveniniz için teşekkür ederim.

İlkay BOZKURT
Adıyaman Üniversitesi

Aşağıdaki sorularda verilen seçeneklerden, sadece bir tanesine (X) işareti koyunuz.

1. Öğrencinin 1-() Annesiyim 2-() Babasıyım 3-() Yasal Temsilcisiyim	2. Yaşınız: 1-() 30-39 yaş 2-() 40-49 yaş 3-() 50-59 yaş 4-() 60 yaş ve üzeri	3. Çocuk Sayınız: Lütfen Belirtiniz:	4. Öğrencinin annesi bir işte 1-() Çalışıyor 2-() Çalışmıyor	5. Öğrencinin babası bir işte 1-() Çalışıyor 2-() Çalışmıyor
6. Mesleğiniz nedir? Lütfen Belirtiniz:	7. Öğrenciniz hangi sınıf düzeyinde? 1-() 7. sınıf 2-() 8. sınıf	8. Şu anda okula giden kaç çocuğunuz var? Lütfen Belirtiniz:	9. Ailenizde meslek lisesini okuyan veya bitirmiş kimse var mı? 1-() Hayır 2-() Evet	10. Öğrencinizin Mesleki ve Teknik Lise türlerinde öğrenim görmesini istiyor musunuz? 1-() Hayır 2-() Kararsızım 3-() Evet
11. Ortaokuldan mezun olduktan sonra öğrencinizin hangi liseye gitmesini istersiniz? 1-() Fen Lisesi 2-() Sosyal Bilimler Lisesi 3-() Anadolu Lisesi 4-() Mesleki ve Teknik Lise 5-() Güzel Sanatlar Lisesi 6-() Spor Lisesi 7-() İmam Hatip Lisesi 8-() Diğer (Lütfen Belirtiniz:.....)				

12. Okul çocuğunuzun meslek seçimine yönelik sizi bilgilendirdi mi?	Not: 13. ve 14. sorularda <i>birden fazla</i> (X) işareti koyabilirsiniz.	
1-() Hayır	13. Çocuğumun Meslek Lisesine gitmesini İSTERİM <i>çünkü</i>:	14. Çocuğumun Meslek Lisesine gitmesini İSTEMEM <i>çünkü</i>:
2-() Evet	1-() Daha kolay iş bulabilir	1-() Çevremden olumsuz tepki alırım
15. Meslek Liseleri hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz?	2-() Derslerdeki başarısı düşük	2-() Davranışlarında bozulmalar olur
1-() Fazlasıyla bilgi sahibiyim	3-() İlgi ve yeteneklerine uygun	3-() Daha iyi bir lisede okuyabilir
2-() Yeterince biliyorum	4-() Maddi durumumuz üniversite okutmaya elverişli değil	4-() Üniversite sınavını kazanamaz
3-() Çok az bilgi sahibiyim	5-() Evimize yakın ve ulaşımı kolay	5-() Geçim sıkıntısı yaşar
4-() Hiç bilğim yok	6-() Kendi iş yerini açar	6-() Hayalindeki mesleği yapamaz
	7-() Diğer (Belirtiniz:.....)	7-() Diğer (Belirtiniz:.....)

EK-6. Ortaokul Öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Liseleri Tercih Etme Durumuna İlişkin Veli Anket Formu

Aşağıdaki sorularda verilen seçeneklerden, sadece bir tanesine (X) işareti koyunuz.

16. Çocuğumla meslekler hakkında konuşurum.

1-() Hayır 2-() Evet

17. Çocuğumun ilgi ve yeteneklerine uygun meslek tercihinde bulunmasını isterim.

1-() Hayır 2-() Evet

18. Lise tercihi yaparken son kararı çocuğum veremez, ben veririm.

1-() Hayır 2-() Evet

19. Çocuğumun lise tercihinde karışmam, hangi okula gitmek isterse desteklerim.

1-() Hayır 2-() Evet

20. Okulunuz, çocuğunuzun ilgi alanları ve yetenekleri ile ilgili sizi bilgilendirdi mi?

1-() Hayır 2-() Evet

21. Okulunuz meslek liseleri hakkında size bilgi verdi mi?

1-() Hayır 2-() Evet

22. Çocuğumu bir an önce para kazanması için meslek lisesinde okutacağım.

1-() Hayır 2-() Kararsızım 3-() Evet

23. Çocuğum meslek lisesinde okursa üniversite sınavını kazanamaz.

1-() Hayır 2-() Kararsızım 3-() Evet

24. Çocuğumun meslek lisesinde okuması toplumdaki saygınlığını azaltır.

1-() Hayır 2-() Kararsızım 3-() Evet

25. Meslek lisesinde öğrenci sorunları diğer liselerden daha çok çıkar.

1-() Hayır 2-() Kararsızım 3-() Evet

26. Meslek lisesine derslerinde başarısız olanlar gider.

1-() Hayır 2-() Kararsızım 3-() Evet

27. Meslek lisesinden üniversite sınavını kazanmak zordur.

1-() Hayır 2-() Kararsızım 3-() Evet

28. Meslek lisesi mezunları işsiz kalır.

1-() Hayır

2-() Kararsızım

3-() Evet

29. Meslek lisesine başarılı öğrenciler gider.

1-() Hayır

2-() Kararsızım

3-() Evet

30. Meslek lisesi çocuğumu yönlendireceğim en son lise türüdür.

1-() Hayır

2-() Kararsızım

3-() Evet

31. Toplumdaki olumsuz algı sebebiyle öğrencimi meslek liselerine yönlendirmem.

1-() Hayır

2-() Kararsızım

3-() Evet

32. Meslek liselerine disiplin sorunları olan öğrenciler gider.

1-() Hayır

2-() Kararsızım

3-() Evet